

Západ

Ročník 4. Číslo 4. Srpen 1982

Časopis pro Čechy a Slováky

Cena \$2.75

Západ

Časopis pro Čechy a Slováky

Západ, bi-monthly magazine for Czechs and Slovaks, published by the **Collegium Bohemicum** in Canada
Second Class Mail Registration Number 4890

ISSN 0226-3068

Vydává: Collegium Bohemicum jako dvouměsíčník

Redakční rada: Jiří Fabšic, Eva Límanová,
Stanislav Reiniš, Josef Škvorecký, Miloš Šuchma,
Václav Táborský, Jan Uhde, Ota Ulč

Redaktor: Miloš Šuchma

Administrátor: Milada Reinišová

Grafická úprava: Věra Držmíšková, Ctirad Smolík

Sazba: Prague Typesetting, Inc. Toronto

Tiskne: Charters Publishing Co. Ltd. Brampton

Adresa redakce: Západ, Box 9021, Terminal P.O., Ottawa,
On., Canada K1G 3T8

Články nemusí vyjadřovat názory redakce.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Redakce si vyhrazuje právo na zkrácení a úpravu příspěvků.

Redakční uzávěrka vždy 15. února, dubna, června,
srpna, října a prosince.

Adresa administrace: Západ, Box 322, Waterloo,
On., Canada N2J 4A4

Předplatné, příspěvky na tiskový fond, inzerci a změny
adres zasílejte na adresu administrace.

Předplatné:

1 rok:		2 roky:
Can: \$14.00	Kanada	Can \$26.00
US: \$14.00	USA	US \$26.00
US: \$17.00	ostatní země (letecky) nebo ekvivalent v cizí měně	US \$32.00

Československo vzhledem k devizovým a poštovním
předpisům zdarma.

Cena jednotlivého čísla \$2.75

Odběratelé v USA a v Kanadě mohou platit osobním šekem.
V ostatních zemích bankovním příkazem nebo mezinárodní
poštovní poukázkou (patrně nejvýhodnější pro evropské
předplatitele).

Předplatné v Evropě lze poukázat na poštovní účet číslo
98601 - 202 u poštovního šekového úřadu 2000 Hamburg, BRD.
Bankovní směrové číslo 200 100 20.

Předplatné lze rovněž poukázat přímo na bankovní konto
Západu do Bank of Montreal, 239 Weber St. N.; Waterloo,
On. Canada N2J 4H5 (TSA No. 5037-246).

Ročník 4.

Číslo 4.

Srpen 1982

Obsah

Svět

Sdělení o Sovětském svazu aneb pokus o osvětu (O. Ulč)	1
Kreml a krize v Polsku (J. Fabšic)	7
Diplomacie a československé zlato (V. Pěchota)	8
Pod vedením rodné strany... (S. Reiniš)	11
O převaze marxismu-leninismu nad Sherlockem Holmesem (J. Škvorecký)	13

Humor

Umriješ od smiechu, súdruh Marx! (J. Kálina)	16
---	----

Interview

Interview s Járrou Kohoutem	19
Interview s Pavlem Landovským	21

Emigrace

Kanadská imigrační situace (M. Šuchma)	24
Návrh dodatku k zákonu o občanství	25

Umění

Profil umělce Západu: Jiří Erml	26
Evropské divadlo Otomara Krejčí (K. Nešvera)	26

Fórum Západu

Poznámky o Německu (L. Pachman)	27
Nemyslím, že USA dluží Evropě (O. Ulč)	28

Literatura

Starosti se slovníkem (V. Burke)	29
Azyl (M. Benetková)	30
Změna v kulturní politice ČSSSR?	30
Čestný doktorát Václavu Havlovi	31

Dopisy

Autorem fotografie na titulní straně je Jiří Erml a
redakce ji nazvala *Znormalizovaní*.

Do každého čísla vkládáme propagační kartu *Západu*. Prosíme, předejte ji dál svým známým,
o nichž si myslíte, že by o *Západ* měli zájem.

ZÁPAD DO VŠECH PĚTI SVĚTADÍLŮ!!!

Sdělení o Sovětském svazu aneb pokus o osvětlu

Překlad podstatné části přednášky nazvané "The Other Superpower and Our Binoculars", kterou autor přednesl v lednu 1982 pro takzvané Harpur Forum, shromáždění právníků, politiků a průmyslníků v Binghamtonu, ve státě New York. Přednáška byla také vysílána rozhlasem. Redakce Západu pokládá přednášku za velmi příznačnou v dnešní době, mimo jiné na okraji 14. výročí okupace Československa sovětskou armádou.

Jak dobře či nedobře chápeme situaci kolem nás? V porovnání se zbytkem světa, máme v této naší zemi příležitost být výborně informováni. Kde jinde je tolik zdrojů, archivů, knihoven k dispozici.

Nicméně přechozo žvatláme groteskní klišé. Konvenční moudrost (conventional wisdom) přece vyžaduje, že evropské mocnosti zbohatly ochuzením afrických kolonií. Nastojte, nejprimitivnější, nejpatetičtější končiny na této planetě nikdy kolonizovány nebyly. Švédsko, Švýcarsko, země z nejméně úspěšnějších, se nezamotaly v afro-asijských pošetilostech. Jiné země, jako například Západní Německo a Japonsko, dosáhly prosperity, teprve když o kolonie přišly. Afrika je chudá ne proto, že Evropa je bohatá, ale že Afrika vždycky byla chudá.

Máme sklony pokládat domněnky za samozřejmost. Je modernost skutečně síla? Primitivismus je někdy silnější pilíř. Kdyby Stalin byl vybudoval dálnice, Hitler mohl dojet do Moskvy bez obtíží.

Jak lze dobýt poušť? Somálsko a Afghánistán člověku přijdou na mysl. Porovnejte s New Yorkem - něco málo se polámalo v elektrické síti a metropol upadla jak do tmy, tak do šílenství a masového loupežnictví. Pár coulů sněhu a Manhattan je beznadějně paralyzován. Taková kalamita jistě nepostihne jediný sibiřský městy.

Jedním z nejtrvanlivějších je tvrzení, že příčinou ruské expanze byl a je pocit nejistoty. Proč nejistoty? Vždyť rozsah území, nízká populační hustota a mizerné transportační možnosti se zasluhují o to, že Rusko je nejméně dobytelnou zemí na světě. A přitom žádná jiná země v análech této planety nerostla tak soustavně,

a tak houževnatě se držela každé píďe. Od poloviny šestnáctého století do konce sedmáctého století - tedy po dobu stopadesáti let, Rusko došlo a přisvojilo si území v rozsahu dnešního Holandska - přisvojilo si každoročně. A po druhé světové válce, Sovětský svaz dále polykal a dodnes nevrátil ani vzdálené japonské ostrůvky.

Masové sdělovací prostředky mají značný podíl na zpotvořených interpretacích světa kolem nás. Je ovšem v jejich zájmu prezentovat nedostatky vlastní společnosti v nejdivočejších barvách. A ať je to věc úmyslu, nedbalosti či toliko hlouposti, na neveselých výsledcích se rovněž podílí obec intelektuálů. Nakladatelství oxfordské univerzity nedávno vydalo knihu nazvanou "Politici poutníci: Cesty západních intelektuálů do Sovětského svazu, Číny a Kuby, 1928-1979." Autor sociolog Paul Hollander nás seznamuje se slaboduchostmi velkých myslitelů. Tak například věhlasní humanisté Beatrice a Sidney Webbovi charakterizovali Stalinovy koncentrační tábory, místo smrti milionů, jako "triumf lidské generace." Politický vědec a vůdce britské Labour Party Harold Laski došel k závěru, že sovětský trestní systém předčí v každém směru systém britský. To bylo v roce 1935, v předvečer Velké čistky. Nedávno a blíže u našich břehů, harvardský ekonom John K. Galbraith vyslovil velmi příznivé soudy o katastrofálním čínském experimentu, zvaném Velká kulturní proletářská revoluce. Hloubkou poznatků se docela rovná Shirley MacLainové, hollywoodské analyzátorce téže tematiky. V roce 1979 jeden intelektuální gigant došel k závěru, že Chomejni - cituji - "by mohl poskytnout akutně potřebný model humanitního vládnutí ve třetím světě". Barbarské počínání tohoto středověkého dervise se dočkalo velmi sympatické odezvy také na naší univerzitě.

Mnozí intelektuálové dychtí uvěřit nejbizárnějším zkazkám o nespravedlnostech vlastní země, a přitom jimi nepohnou nejpřesvědčivější důkazy o krutostech států, jež se rozhodli za každou cenu obdivovat. V této souvislosti si zaslouží poznámku onen speciálně americký pocit viny - sadomasochistická a přitom též

snobská póza. Mimořádně zmátla i Eugena Ionesca, velmistra absurdního divadla, při jeho návštěvě Spojených států.

Obraťme se k Sovětskému Rusku, našemu centrálnímu tématu. Je módou už od dvacátých let objevovat "novou sovětskou zahraniční politiku". Dokonce i John Foster Dulles byl mezi objeviteli.

Je naprosto přirozené, že my všichni, aspoň do určité míry, chápeme cizí společnosti a civilizace na základě osobní zkušenosti - a též předpokládáme, že pod exotickým zevnějškem přece jenom funguje stejný mozek a tluče stejné srdce. To nás ale vede k pošetilosti popírat fakt skutečných rozdílů mezi lidskými tvory - rozdílů národnostních, kulturních, jiných. Američané si přespříliš často vsugerují, že sovětská vůdcové se dívají na svět stejně jako oni. Sověti takovouhle chybu nedělají.

Jedním z monumentálních omylů je charakterizovat sovětský politický systém jako něco revolučního. Dnešní Rusko je notně konzervativní, nenovotářský stát. Kremelští přestárlí oligarchové nezavedli jedinou skutečnou novotu od roku 1964 - od doby pádu Chruščeva, a vlády L. B. Johnsona v této zemi. Pomyslete jen na lavinu změn, jimiž prošla americká společnost od té doby.

Za posledních padesát let, tedy od doby Rooseveltova prezidentství, všechno bylo v Sovětském svazu schváleno jednomyslně. Nelze slyšet opoziční hlasy v Nejvyšším sovětu, zákonodárném tělesu země. Odhlásování rozpočtu trvá zhruba jednu minutu. Masové sdělovací prostředky nikdy nekritizují vládnoucí vůdce. Tón je přechvalný a nuda dusí. Komunistická strana - kdysi nástroj revolučních změn - se stala brzdou, notnou zábranou pokroku. Straničtí byrokraté stvořili stagnující systém a přenudný životní styl, jenž odpuzuje kohokoliv s aspoň troškou originálním mozkiem. Systém přitahuje průměr či spíš podprůměr, tvory nejisté, netolerantní a bez smyslu pro humor. Se skutečně inteligentním a vtipným vyznavačem této víry jsem se v životě ještě nepotkal.

Zákony historické nevyhnutelnosti jsou na jejich straně, nicméně historičtí vítězové jsou nejistota sama.

JIŘÍ ERML: MOSKVA 1967

Tak například během jednání o odzbrojení v Ženevě, sovětský šéf generálního štábu maršál Nikolaj Ogarkov vehementně protestoval, když Američané rozdávali sovětským civilním delegátům kopie materiálů, jež připravila zpravodajská služba. Sovětské zákony něco takového nedovolují.

Senátor Edward Kennedy přijel do Moskvy a bylo mu dovoleno promluvit ke studentům a učitelům na Lomonosově univerzitě. Ve svém projevu se ale dopustil značného faux pas - požádal totiž přítomné, aby zvednutím ruky vyjádřili souhlas či nesouhlas nad výší výdajů na zbrojení ve Spojených státech - a též v Sovětském svazu. Požadavek vyrazil přítomným dech: jak věru kdysi Stalin řekl, my veřejné mínění nezjišťujeme, my je děláme. Než mohli dojít k aktu bez precedentu, funkcionáři zasáhli, odsoudili Kennedyho požadavek jako provokaci a shromáždění rozpustili.

Tak to byl příklad uplatnění vedoucí úlohy strany. Tento modus operandi není nic zvlášť bolševického, ale je založen na tradičně ruské, takzvané patrimoniální autoritě. V režimu tohoto druhu vládců si počínají tak, jako by jim země doslova patřila, a že s ní mohou nakládat zcela po svém, bez odpovědnosti skládat účty komukoliv.

Není obtížné porozumět nejistotě sovětských vládců. V monarchii sedí král na trůně zásluhou dynastické poslušnosti. V demokracii rozhod-

ne vládní team, volební mandát. A ve státě sovětského typu rozhodují ideologické základy, jež přece předepsaly, že komunistická strana je vědeckým, jediným možným předvojem společnosti na cestě k historicky nevyhnutelnému světovému vítězství.

Žel, dogma zděravělo. Pochybilo zejména ve třech aspektech. Tak za prvé, slíbilo zánik státu, a zatím vyrostl stát obrovitých orwelliánských rozměrů.

Za druhé, místo slíbené rovnosti vznikl systém značné sociální stratifikace.

A za třetí, místo slíbeného blahobytu, občané se musí potýkat s nedostatky a smířovat s trapně nízkou životní úrovní, nejnížší v zemích sovětského bloku. Nedávno v Sovětském svazu uveřejnili zajímavé údaje: dětská úmrtnost roste, průměrná životnost klesá (muži se v průměru dožijí jen jednašedesát let), a gigantická spotřeba alkoholu se zaslouhuje o biologickou spoušť. Není mi známo, zda západní pozorovatelé si příliš povšimli těchto trendů.

A Lenin zůstává posledním platným prorokem. Současník Woodrow Wilsona má na starost odpovědět na otázky a vyřešit problémy nukleárního věku, post-koloniálního vývoje, dialogu mezi severem a jihem, a tak dále. Za takových okolností je ovšem filozofická sterilita značně nevyhnutelná.

Vakuum aby tedy vyplnily náhradní hodnoty. A těmito hodnotami je ruský nacionalismus. Marxismus byl porušen a stejně tak bylo i poslání prvního proletářského státu: jeho zájmům se musí podřídit celé světové komunistické hnutí. Co je

dobré pro SSSR, je dobré pro světový komunismus, i když to znamená likvidaci stranického vedení v Iráku, s jehož baathistickou vládou chce být Kreml zadobře.

Prozatím se projekt ideologického omlazování daří. Politbyro mává praporem ruského patriotismu a pro ruské masy láska k vlasti je něco svátého. A to pak též pomáhá vysvětlit: proč disidenti zůstávají nemilovanou excentrickou sektou: Kremlu se daří charakterizovat tyto odpůrce totalitního systému jako tupitele rodné země.

Nejnáramnějším symbolem nacionalismu je armáda - a ta jejich je dneska nejmočnější na světě. Co se nepovedlo carům, povedlo se Leonidu Brežněvovi. Rudé flotily již mají přístup do teplých moří. Sovětská vojska stráví několik let v uniformě naučit se válečnictví. Sovětské tanky jsou vynikající jakosti. Jsou vyráběny v zemi, jež podle uznaných ekonomických ukazatelů je zemí pouze polo-průmyslovou. Ve stínu interkontinentálních balistických raket již nevybývá dost umu na výrobu toaletního papíru. A i kdyby umu bylo, distribuční systém určitě selže dodat produkt obyčejným zákazníkům. V roce 1979, během jednání SALT II v Ženevě, každý den bylo možno pozorovat divný úkaz: na konci každého zasedání, všechny tužky, americké to tužky, zmizely. Tajemství pak vyřešili sami Rusové, pachatelé každodenních krádeží. "Naše nefungují a rovněž nemáme řezátka," oznámili.

Jen velmi mocní diktátoři si mohou dovolit podobné nakládání se zdroji. V třicátých letech, když hla-

JIŘÍ ERML: PRAHA 1968

SIXTY—EIGHT PUBLISHERS, CORP.

zahajuje svůj desátý, jubilejní ročník 1982-83

Krásná próza

- 124 V. Effenberger: SUROVOST ŽIVOTA A CYNISMUS FANTASIE—Čtyři prózy předního žijícího představitele českého surrealismu. \$9.00 (8.10-7.29)
- 125 J. Gruša: Dr. KOKEŠ - MISTR PANNY—Nový román autora *Dotazníku* o morálních problémech člověka, jenž se znormalizoval. \$9.65 (8.69-7.38)
- 126 J. Hanč: SEŠITY—Prózy předčasně zemřelého autora, komentující padesátá léta mozaikou bonmotů, drobných příběhů a filosofické reflexe. \$9.75 (8.78-7.91)
- 127 J. Křesadlo: MRCHOPĚVCI—Originální satirický román o neprokádrovaných, kteří se v letech padesátých živí zpěvem na pohřbech. \$9.75 (8.78-7.91)
- 128 S. Moc: ÚDOLÍ NOČNÍCH PAPOUŠKŮ— Dobrodružný román z barvitého prostředí australské přírody od autora *Tábora na Alligator River*. \$9.75 (8.78-7.91)
- 129 J. Novák: STRIPTEASE CHICAGO—Povídky o Čechách z současného Chicaga, napsané v nejlepší tradici chicagského naturalismu. \$9.25 (8.33-7.50)
- 130 N. Princová: POLEPENÁ OBLAKA—Román ze španělské riviéry o manželských problémech české dívky provdané za Holanďana. \$9.00 (8.10-7.29)
- 131 J. Škvorecký: SCHERZO CAPRICIOSO—Román o americkém

kém angažmá Antonína Dvořáka a o osudech lidí kolem něho. \$12.75 (11.48-10.34)

- 132 J. Werich: AMERICKÉ POVÍDKY—Povídky o pobytu V&W v americké češtině. \$9.75 (8.78-7.91)

Paměti

- 133 L. Baarová: ÚTĚKY—Životní příběh hvězdy českých, německých, italských a španělských filmů. Množství fotografií. \$11.75 (10.58-9.53)
- 134 V. Černý: PAMĚTI IV—4. díl autobiografie (3. díl vyšel jako *Pláč koruny české*), zahrnující léta 1945-1962. \$13.50 (12.15-10.94)
- 135 J. Lederer: TOUHY A ILUZE—Autobiografie známého sociálně-demokratického žurnalisty, opětovně vězněného po r. 1968. \$9.95 (8.96-8.07)
- 136 L. Vaculík: ČESKÝ SNÁŘ—Kontroverzní, avšak nepostradatelná kniha pro každého, kdo chce vědět, jak skutečně žije pražský underground. \$12.75 (11.48-10.34)

Literární kritika

- 137 F. Peroutka: BUDEME POKRÁČOVAT—Eseje o českých spisovatelích v době, která zkoušela charakter. \$9.75 (8.78-7.91)

Poezie

- 138 J. Seifert: RUCE VENUŠINY

—Autorem schválený výbor z celoživotního díla, pořízený z původních vydání a obsahující všechny básně v Praze nezveřejnitelné. \$12.95 (11.66-10.50)

Prémie

- 123 K. Poláček: POSLEDNÍ DOPISY DOŘE—Dopisy z posledního roku Poláčkova života pražské přítelkyni, s níž později zahynul v Osvětimi. \$7.00 (6.00-5.00)

Čtenáři, kteří z ročníku objednájí za méně než \$26.50, zaplatí cenu uvedenou za každým titulem před závorkou.

Čtenáři, kteří objednájí za nejméně \$26.50 nebo víc, zaplatí zlevněnou cenu v závorce na prvním místě.

Čtenáři, kteří zaplatí nejméně za \$26.50 nebo víc a pošlou peníze současně s objednávkou, zaplatí druhou cenu uvedenou v závorce. Prémii si mohou objednat pouze čtenáři, kteří objednájí nejméně za \$26.50. Pro ostatní je neprodejná.

Bližší podrobnosti o knihách, o cenách a způsobu placení, a o některých cenových výhodách, jakož i o knihách starších ročníků a o knihách jiných nakladatelství, které máme na skladě, se dovíte z KATALOGU 1982-83, který vám na požádání bezplatně zašleme. Objednávejte a o Katalog si napište na adresu:

SIXTY-EIGHT PUBLISHERS
CORP.

Box 695, Postal Station "A"
Toronto, ON, M5W 1G2
Canada

domor v SSSR pobil miliony, Stalin poručil vystavět v Moskvě extravaganční podzemní dráhu, s mramorantní podzemní dráhu, s mramorem a křišťálovými lustry.

Inu, věru, děla mají přednost před máslem. Před říjnovou revolucí Rusko bylo největší vývozcem obilí na světě. Dneska je největší dovozce.

Vztah Sovětů k Západu je směsice závisti a pohrdání, komplexu méněcennosti a pocitu morální převahy. Marx, Engels, a též Lenin pokládali nacionalismus za buržoazní přežitek, který nutno odhodit mezi odpadky historie. Stalin vzkřísil vlastenectví, jež nyní za Brežněva značně kvete. Není však důvodu, proč by nás tyto změny měly příliš těšit. Již jednou jsem se zmínil o šéfu generálního štábu Ogarkovovi. Tak tento maršál oznámil v roce 1979 americkému kongresmanovi, návštěvou v Mos-

kvě: "Sovětský svaz má dnes nad vámi vojenskou převahu. Spojené státy budou ohrožovány. Račte si na změnu zvyknout."

Je neméně důležité, abychom si zvykli na potřebu sovětských vládců nadále a stále prezentovat nás - Západ a zejména Spojené státy - jako historického, globálního, nesmiřitelného nepřítele. Kremelští se bez hrůzostrašných karikatur nemohou obejít. Jimi si vypomáhají ke zdůvodnění nedostatků, obětí, pseudomobilizační atmosféry a ovšem i partajní vlády v zemi.

Proč tedy máme mít détenté? Odpovím jedním slovem: ekonomie. Systém centrálního plánování může uspět v prvotních fázích industrializace. Nemyslím, že je nedosažitelné v Moskvě naplánovat a postarat se o splnění plánu na bavlníkových plantážích v Uzbekistánu. Jenže,

další modernizační kroky vedou ke složitostem, k řetězci vývoje, který svým studentům charakterizují jako Mission Impossible. Ano, nemožné poslání. V tomto televizním seriálu je přece každý detail pečlivě naplánován, vše vždy perfektně klapne, nedojde k nehodě, k nepředvídanému vývinu, výtah vždy přesně včas přijede. To je ovšem koncept centrálního plánování. Ve skutečném životě, jak všichni víme, je tomu jinak. Vždy něco vyjde jinak, a jedno pozdržené kolečko ovlivní celou mašinerii. Český marxistický ekonom Ota Šik napsal, že hospodářští plánovači mohou racionálně pojmout do svých kalkulací jeden tisíc položek. Jenže československý systém vyžaduje, aby došlo k synchronizaci půl milionu položek. A v Sovětském svazu je tento úkol ještě gigantičtější.

koexistence samozřejmě nelze aplikovat na vnitřní podmínky ve státě. Tudíž, veškeré pokusy revizionistů rozšířit koncept mírové koexistence na třídní vztahy uvnitř státu, jsou absurdní."

Tolik tedy o lidských právech a o Třetím koší Helsinské dohody z roku 1975, v níž se Západ zavázal uznat poválečný status quo v Evropě, tedy všechny sovětské územní kořisti, výměnou za humanitární sliby. Brežněvovo jednoznačné odmítnutí "buržoazní interpretace" Třetího koše nás přece nemělo vůbec překvapit. Vždyť dodržení Helsinských dohod by odporovalo nejen Brežněvovi doktríně ale i samotné sovětské ústavě.

Carterova iniciativa s lidskými právy a jeho politika od pelesti ke zdi notně popletla Kreml, s výsledkem, že tento jediný americký prezident, jenž kdy pokládal za nutné přísáti se na rty sovětského vůdce, je pokládán za jednoho z nejhanebnějších protivníků.

Jediný americký prezident, jemuž Sověti kdy důvěřovali, byl Richard Nixon - a však to také jednoznačně řekli. V květnu 1972, v době mocného bombardování severního Vietnamu, byl Nixon v Moskvě přijat se všemi poctami. Když vypukl watergateský skandál, sovětská veřejnost se dozvěděla, že jde o provokaci válečných kruhů podrazit mírumilovného presidenta.

Stojí však za poznámku, že Sověti si neodpustili urážet a tupit i tohoto svého oblíbence. Dovolte citát z Kissingerovy knihy *Roky v Bílé domě (White House Years)*: "Když Brežněv přijel do Spojených států v roce 1973, posadil se na verandě v Camp David v dohledu Nixonova srubu, bavil se dál se svými poradci, ač měl schůzku s prezidentem, a nechal ho čekat dvě hodiny, bez slova vysvětlení či omluvy." Ovšem Nixon a Kissinger tolerovali toto vulgární porušení diplomatického protokolu, proto, aby dostali kus papíru s Brežněvovým podpisem a doma jim to přispělo na popularitě.

Kreml vychází daleko lépe se západními konzervativci než se socialisty. Domluví se s kapitalisty, ale ne s odborovými předáky. Vztahy jsou to vzájemné. Pro osobu se zájmem investovat v zahraničí komunistická země musí být atraktivní: vládcí zaručí pořádek, bude klid, nebudou stávky a ani jeden nápis YANKEE GO HOME. A tak třeba Corning Glass tady v našem sousedství úspěšně investuje v Maďarsku. Není bez zajímavosti, že maďarští komunisté

VRELEMILOVANÝ ÚV KSSS,

MY, PRACUJÍCÍ PODNIKU „ŽIARA KOMUNIZMU“
V OMSKU HRDO HLAŠÍME, ŽE
PREDPISANÝ PLÁN VÝROBY SME SPLNILI
UŽ 13. DECEMBRA, ČÍM SOVIETSKÝ ZVÁZ
PREDBEHOL USA, V MNOŽSTVE
VYROBENÝCH GALOŠÍ O PLNÝCH 7,6 %!

KOLÁŽ PAVEL TAUSIG

Dalšia rana vojnovým štváčom

investují v této naší zemi; například jim patří podíl na továrně na lampy v Chesmick, ve státě Pennsylvania, nedaleko od nás.

Na výsměch marxisticko-leninským formulcám, průmyslníci a bankéři - tito nejuhlavnější třídní nepřátelé, jsou nejenergičtějšími zastánci mírového soužití. Důvodem není altruismus, ale motiv s diagnózou takzvaného "hostage investment" - investičního rukojmí. Bývá pravidlem, že věřitel drží za chřtán dlužníka. Jenže při velkém, přespřílišném zadlužení dochází k změně v roli. Věřitel v oprávněném strachu o svoji investici začíná dohlížet na blaho dlužníka, začíná se ztotožňovat ba i přejímat jeho zájmy.

Nebudu sečítat všechny plusy i minusy détentistického počínání. Sovětský svaz věru dosáhl mezinárodního uznání své válečné a poválečné expanze v Evropě. Jeho status supervelmoci je mimo pochyby. Slovy

Andreje Gromyka na 24. sjezdu strany v roce 1971, "Není dnes na světě důležité otázky, jíž by bylo možno rozhodnout v rozporu s naší vůlí." Rovnováha v nukleárních a převaha v konvenčních zbraních byla dosažena.

Politika mírového soužití značně posloužila Sovětskému svazu ve věci čínskému bohlavu. Vždyť détente na Západě znamená možnost víc se věnovat východní hranici. Sovětům se - prozatím - podařilo zabránit uzavření aliance mezi Američany a Číňany, dvěma to značně kompatibilními partnery.

Jak již řečeno, pro Kreml mírové soužití znamená konflikt vedený všemi prostředky s výjimkou prostředku otevřeně válečného. I když jde o politiku úspěšnou, není nebezpečí - prostá, a Kreml zůstává na stráž. Ono přece jenom prosazovat ekonomickou spolupráci a současně zdůrazňovat diabolickou podstatu spo-

lupracujícího partnera nejde dobře dohromady. Jenže režim potřebuje si zachovat a pokud možno i zveličovat svého čítankového nepřítele. A když se nám zásluhou spolupráce přece jen podaří zvýšit životní úroveň, však i to je dvousečná zbraň. Lidem se povede lépe, a stát bude schopen mobilizovat veřejnost ke svým cílům se stále většími potížemi. Konečně, tenhle trend je již delší dobu k spatření na Západě, a sovětští vůdci jej nepřehlédli.

Kanonáda na ideologické frontě má stále menší efekt. Doporučuji Západu, aby na tyto ideologické bitky začal odpovídat a nedal se zastrašit Brežněvovým ječením, že to by byl antisovětiismus a návrat ke studené válce. Nikoliv, panstvo, je to aplikace mírového soužití zcela podle vašeho receptu.

Netřeba si vymýšlet. Jednoduchá fakta života a světa jsou dostatečně explozivní materiál, pokud se dostanou k sovětské veřejnosti přes cenzuru její odrátované otčiny. Uvedu jednu epizodu, k níž došlo v Moskvě na výstavě amerického průmyslu v rámci výměnných dohod: Návštěvníci se dostali do křížku s americkou průvodkyní. Mluvila rusky a byla to černoška. Moskvané se jí ptali, zda černoši v Americe smí vlastnit auto. Na otázku odpověděla a nevěřící dav ji obvinil ze lži.

Stojí za uváženu, že za Reaganova prezidentství došlo k surovému omezení rozpočtu pro Hlas Ameriky a ostatní informační struktury.

Mnoho otázek zůstává nezodpovězeno. Podaří se Sovětům vrazit klín mezi Spojené státy a západní Evropu? To pak by kombinace západoevropské hospodářské síly a sovětské vojenské síly byl sen nejrůžovější. Bude se nám Evropa finlandizovat? Co když by ale došlo k opačnému finlandizačnímu procesu ve východní Evropě, tak jak se o něm zmiňovali Poláci ještě před vyhlášením

stanného práva? Pohlédne-li dnes Moskva o několik desetiletí nazpět, nebyla sovětizace východní Evropy vlastně omyl? Nebylo by dnes lepší mít v sousedství sedm spolupracujících, zfinlandizovaných neutrálů a ne sedm nespolehlivých spojenců, na něž nutno každou chvíli dohlédnout s tanky? Vzдор sebechvále o velké socialistické rodině, východní Evropa je dnes méně integrovaná, než je Evropa západní.

Netrpíme nedostatkem paradoxů. Moskva nejlépe kontrolovala komunistické hnutí ve dvacátých letech, době své největší slabosti. Dneska je hnutí fragmentované, zbalkanizované a Moskva není sto svolat světovou konferenci soudruhů. Další vítězství komunismu by v Kremlu třeba pokládali za vlastní porážku. Nevěřím, že by Brežněv příliš držel palce Berlinguerovi, aby se dostal v Itálii k moci.

A co vztah sovětsko-čínský? Jestliže došlo k rozkolu kvůli moskevské politice mírového soužití s Washingtonem, jak to, že rozkol již dávno nezmizel?

Na jedné straně Sověti chtějí Čínu oslabit, ale na druhé straně mají zájem o udobření. Před čtvrt stoletím sovětská a čínská ekonomie byly kompatibilní. Dnes jsou to však konkurenti, například v olejářském průmyslu.

Ještě pár slov o afro-asijském světě. S pádem kolonialismu Sovětský svaz bohatě sklízel, aniž kdy musel síti. Závist - nenávisť - nacionalismus - frustrace Afričanů, to vše přišlo Kremlu vhod. Jenže všeho dočasu. Moskva nemá model, který by Africe nabídla. Dnes již nejsou Sověti neznámou veličinou, jejich cíle jsou dost průhledné, jejich takt a zacházení s jinými národnostmi nemá zrovna tu nejlepší pověst. A že by poskytovali notnou hospodářskou pomoc? Východní blok se podílí na veškerém obchodě zemí Třetího světa ubohoučkými pěti procenty. So-

větské průniky do rovníkových džunglí mě nepřipraví o jedinou noc poklidného spánku. Moskva nemá, čím by ekonomicky či ideologicky omráčila kohokoliv.

Zabránit Západu v přístupu ke zdrojům surovin a energie je ovšem jiná věc. Bez úžiny Hormuz a bez Jižní Afriky, nejbohatšího naleziště strategických minerálů, se demokracie neobejdou.

Až do roku 1976, éra Brežněvova prvního tajemnictví byla nejméně úspěšným obdobím v historii sovětského mezinárodního i domácího vývoje. Kreml dosáhl strategickou rovnováhu a stal se skutečně světovou velmocí.

Spojené státy a Sovětský svaz se dosud nikdy nepotkaly na bojišti. Nemají vzájemné územní nároky. Mají však porovnatelné problémy s vlastními spojenci a paradoxem nukleárního věku: vzдор notné vojenské moci je stále obtížnější kontrolovat své partnery a klienty.

Tohle je důležitý bod: Sovětský svaz je podstatně nakřáplá mocnost. Technologicky je vadná, byrokraticky je sklerotická, a je též nejistota sama: trpí pocitem ohrožení vlastním lidem. Máme tu co dělat s deformovaným gigantom, jenž naprosto nedovede ovlivnit svou ideologii, je handicapován nepovedenou ekonomikou a diskreditován doma a zejména v zahraničí svou politikou pronásledování a nesnášenlivosti. Jediným triumfem Sovětského svazu je vojenská síla - kanony a tanky.

Michael Novak, americký publicista slovenského původu napsal, že není povinností národa, aby se mátl: leč šalba má obrovský mocenský dopad.

Věru, ano. Dodejme, že bychom neměli považovat naivitu a pitomost za prominutelné slabůstky. Zastánci totalitního způsobu života tvrdí, že my v pluralitních demokraciích jsme si příliš zvykli na pohodlný způsob života a výsledkem je počínání společnosti, jež je sobecká, narcisistická, a naprosto neochotná své pohodlí riskovat pro jakékoliv hodnoty a cíle. Třeba je tomu tak. Ale přece jenom naše civilizace se svými sado-masochistickými sklony, mentální leností a nedostatkem i občanské statečnosti si stále zachovává dost značnou, tvořivou, optimistickou hodnotu - schopnost pochyb, váhání, otázek. A též smyslu pro humor. Ten, co neexistuje v dřevnatém světě totalitních fosilů. A už jen proto si naše civilizace zaslouží, abychom se opatrně radovali.

INZERCE ZÁPADU

Zadejte si Inzerce do Západu. Uvítáme zejména Inzeráty zajímaví čtenáře na celém světě (hotely, motely, restaurace, celosvětové firmy, zásluková služba).

Při zprostředkování Inzerátu poskytneme provizi.

Drobné Inzeráty v rubrice Služba čtenářům Západu \$3.00 za řádek.

Informace a ceník Inzerce zašle administrace Západu na požádání.

Západ rozesíláme do více než třiceti zemí. Můžete pomoci nám i sobě!

Kremel a krize v Polsku

Časy se mění i v Rusku. Až do padesátých let si to aspiranti moci v zemi svatého Vladimíra vyřizovali vzájemným vyhlazováním. Dnes jsou jejich metody civilizovanější - tím více to však vše pod fasádou kolektivního vedení. Manévrování v kremelských kuloárech moci zintenzivnělo obzvláště v posledních létech, kdy přestárlí kmeti Politybyra začali vymírat (Kosygin, Pelše, Suslov) a sám Brežněv začal žít na vypůjčený čas. S odstupem doby je jasné, že vývoj událostí v Polsku byl nejen deformován tlakem Moskvy, nýbrž také ovlivnil průběžný boj o moc v Kremle.

Poté co v červenci 1980 polští dělníci začali stávkové hnutí, moskevské vedení se zřejmě rozdělilo na obezřetné 'holuby', k nimž patřil Brežněv a Suslov, a agresivní 'jestřáby' typu Andreje Kirilenka. Kirilenko je dogmatik starého typu, kterému není po chuti Brežněvova politika détente a hospodářské spolupráce se Západem. Jeho řešením je integrace zemí východní Evropy do sovětského impéria a politika hospodářské soběstačnosti (která by oslabil západní vliv na vývoj událostí v sovětském bloku). Polská krize— sama o sobě důsledek politické a hospodářské détente—proto Kirilenkovi přišla vhod. Ještě počátkem září 1980 Kirilenko osobně zrazoval polského šéfa Giereka před ústupky dělnické opozici. Krátce poté však byl Gierek donucen odstoupit a jeho nástupce Kania, zastánce umírněné politiky vůči Solidaritě, byl vše uvítán Brežněvem. Brežněv prý mu dodatečně dal za 'internacionální povinnost' znormlizovat situaci v Polsku do léta 1981. Kania však šel v Dubčekových šlépějích a moskevští 'jestřábi', podporováni satelitními stranami v Praze a Berlíně, a také veliteli sovětských jednotek v satelitních zemích, na podzim 1980 začali tlačit na intervenci.

Brežněv, který se dostal tak vysoko a přežil tam tak dlouho díky své schopnosti dělat ústupky v pravý čas, buď s přípravami invaze souhlasil, nebo byl prostě přehlasován. V každém případě, někdy v polovině listopadu 1980 Sověti začali mobilizovat záložníky v Karpatské oblasti, a ke konci měsíce již bylo západním pozorovatelům jasné, že v sázce byla vojenská intervence v Polsku.

Moskevské záměry vyvolaly mezinárodní odezvu. Důležitou, možná

klíčovou událostí byla schůzka Brežněva s americkým senátorem Charlesem Percy 26. listopadu. Percy, který se brzo poté stal předsedou senátního Foreign Relations Committee, jménem Reaganovy vlády vyslovil ochotu obnovit jednání o omezení nukleárního zbrojení, ale zároveň varoval Brežněva, že vojenská intervence v Polsku by tato jednání znemožnila. Jakkoli odpudivá se Solidarita Brežněvovi zdála, on vsadil svou prestiž na politiku détente, a intervence v Polsku by znamenala nejen konec této politiky, nýbrž—možná—i konec jeho kariéry. Tak, na konci listopadu 1980, Brežněv zřejmě začal tahat drátky se záměrem zabránit polské invazi.

Na pomoc mu přišlo varšavské vedení, které 1. prosince, proti všem očekáváním nekooptovalo do Politybyra reformisty typu Rakowského, nýbrž dva známé konzervativce, Moczara a Grabského. To vzalo vítr z plachet kremelských 'jestřábů'. Brežněv se pak zaměřil na východoevropské satelity. Z nich nejdogma-

tičtější se prokázalo Husákovo vedení, které ústy Vasil'a Bil'aka srovnalo situaci v Polsku s kontrarevolucí v Československu v roce 1968. Pražský a východoněmecký režim byly také nejvíc nakloněny k vojenskému řešení polské krize. Maďaři a Bulhaři naopak s intervencí nesouhlasili. Ve snaze překonat politický pat, Brežněv se obrátil na Rumuny, kteří s invazí pochopitelně také nesouhlasili, ale také se nezúčastňovali předinvazních porad. Brežněv si teď narychlo pozval rumunského ministra zahraničních věcí a zaskvětil ho do situace. Rumuni pak přijeli do Moskvy na stejně narychlo svolanou poradou delegací Varšavského paktu 5. prosince 1980, jejímž cílem bylo ujasnit politiku vůči Polsku. S rumunskou účastí se sovětská 'delegace', z níž Brežněv vymanévroval Kirilenka a nahradil ho svým mužem Suslovem, prosadila jak se dalo očekávat. Delegace Varšavského paktu 5. prosince schválily politické—na rozdíl od vojenského—řešení polské krize a vyslovily podporu varšavskému vedení.

Mezitím Brežněv začal čistku v nejvyšších vojenských ešelónech. Zámkou zřejmě byly nedostatky při mobilizaci záložníků obzvláště

VYSVETLITE KONEČNĚ POLSKÉMU SÚDRUHOVI, ŽE NEJDE O LÚPEŽNÉ PREPADNUTIE ALE O UTUŽENIE BRATSKÉJ SPOLUPRÁČE V RAMCI RVHP!

KOLAŽ PAVLA TAUSŠIGA

Bratrská pomoc

v Karpatské oblasti. Prý dezertovali tak masově, že to vylučovalo soudní trestání. Na palební čáře se ocitnul sám velitel sovětských pozemních sil generál Pavlovský, který si udělal jméno invazí v srpnu 1968, jeho politický zástupce, a velitelé nebo zástupci velitelů sovětských vojsk ve Východním Německu, Československu, Bělorusku a Pobaltí. Z velitelství sovětských vojsk sousedících s Polskem pouze velení Karpatské oblasti čistku přežilo bez ztráty. Noví komandýři, navíc, jsou vesměs dobře zapsaní u Brežněvovy kliky.

Tak Brežněv na počátku prosince 1980 odvrátil intervenci v Polsku, která ohrožovala jeho politické přežití. 'Jestřáby' v kremelském Politbyru však zřejmě nepřesvědčil. Navíc, v důsledku přiosřené politiky polského vedení se situace v Polsku zkomplikovala na sklonku roku 1980, a řada divokých stávek se zdála vést zemi do anarchie. Po několika týdnech váhání, sám Brežněv na zahajovacím projevu 26. partajního sjezdu v únoru 1981 prohlásil, že polská krize vyrostla z chybné politiky polského vedení a z "imperialistické subverze". Ačkoli nový polský premiér Jaruzelski mezitím dosáhl kompromisu s Walesou, Brežněv si na závěr sjezdu pozval Kaniu a Jaruzelského na kobereček a 'přesvědčil' je o nutnosti "neprodlené akce" k obhájení polského režimu. Závěrečná zpráva o této poradě dokonce opakovala nechvalně známou 'Brežněvovu tézi' o omezené suverenitě zemi sovětského bloku.

Popichování Kremlem, Kania a Jaruzelski hned po návratu z Moskvy nařídili zatčení nejznámějších disidentů, včetně Kuroně a Michnika a zostrili domácí politiku. Výsledky se dostavily vzápětí: protestní stávka 300,000 dělníků v Lodži 10. března loňského roku zahájila novou vlnu masového nepokoje v Polsku. Kreml reagoval oznámením nových manévru Varšavského paktu na území Polska, Východního Německa, Československa a západních oblastí Sovětského svazu. Rozsah a časování manévru naznačovalo, že Sověti opět chystali tanky, buď k psychologickému nátlaku na Poláky, nebo k přímé intervenci ve stylu Srpna 1968. Opět, západní vlády, včetně Reaganovy a Schmidtovy, nenechaly Kreml na pochybách, že znásilnění Polska by ohrozilo celou škálu sovětských vztahů se Západem, včetně byznysu se sibiřským topným plynem a americkou pšenicí. Státní sekretář Haig například varoval

Moskvu, že invaze Polska by přinutila Reagana přezkoumat jeho předvolební slib o zrušení embarga na vývoz amerického obilí do Sovětského svazu.

Kreml opět ustoupil. 7. dubna loňského roku Brežněv podpořil polské vedení, a tentýž den skončily prodloužené manévry Družba 81. Asi o čtrnáct dnů později Kania vyslovil odhodlání pokračovat v reformách - a příští den americká vláda ukončila embargo na dodávky obilí do Sovětského svazu!

Reformní vlna v Polsku poté začala stoupat. Kreml nepochybně sledoval vývoj v Polsku s totální nelibostí, ale odpůrci vojenské intervence v Politbyru převládli. Cena invaze byla příliš vysoká. Vynořila se jiná, lákavější alternativa - nasazení polské armády proti Solidaritě. Přední západní odborník se již loni v létě dozvěděl při návštěvě Polska, že právě tuto alternativu již polské vedení zvažovalo. Překvapivé zvolení generála

Jaruzelského šéfem polské komunistické strany 18. října pak odstranilo poslední překážku k realizaci scénáře, určitě naplánovaného s ruským vědomím, který se pak uskutečnil 13. prosince loňského roku.

Jak toto 'domácí' řešení polské krize ovlivnilo kremelské vedení? Stoupenci invaze, obzvláště Kirilenko, nepochybně poškodili své mocenské ambice. Sám Kirilenko zmizel z veřejného života po několik měsíců - výmluvně znamení jeho politického neduhu. Brežněvova klika polskou krizi přežila v moci, ale Brežněv se zřejmě přexponoval a s úmrtím Suslova mu odešla jeho 'šedá eminence'. Brežněv je dnes politicky oslaben, a jeho protežé Konstantin Černěnko ztratil pozici korunního prince. Ta, zdá se, alespoň dočasně připadla bývalému šéfu KGB Jurimu Andropovi.

Vratislav Pěchota

Diplomacie a československé zlato

Mezi pochmurnými zvěstmi o válečných přípravách imperialismu a cenových opatřeních vlády přinesl československý tisk jednoho únorového dne vítěznou zprávu: díky vytrvalému úsilí československé diplomacie se do vlasti vrátil zlatý poklad uloupený Hitlerem a zadržovaný po celé poválečné období Američany.

Jak to vlastně všechno bylo?

Historie měnového zlata

V létě 1939 vypukl v Londýně skandál. Jako by nebylo dost na hanbě, která poskvřnila britskou čest v Mnichově, přičinila se ctihodná Bank of England o novou proradnost na Československu. Podstatná část československého zlatého pokladu až dosud ušla nacistické hrabivosti, protože byla uložena v neutrální Basileji u Banky pro mezinárodní platby. Po březnové okupaci Prahy poslali Němci do Basileje vysoké úředníky někdejší Národní banky československé, kteří měli podpisové právo k dispozici s československým účtem. Přestože šlo o zjevný případ dispozice z donucení, vyhověla basilejská banka jejich pokynu, převedla zlato na londýnskou Bank of England a ta je s bankéřskou spolehlivostí umístila podle dispozic na účet německé Reichsbank. Československý zlatý poklad byl chladno-

krvně předán Hitlerovi. Britská vláda zahanbeně mlčela, tisk rozhořčeně psal o kolaboraci s nacisty a několik členů parlamentu podalo interpelaci. Později čs. vláda v exilu zaujala právní stanovisko, že transfer zlata byl mezinárodně neplatný. Mimochodem, zlato zůstalo po celou válku v Londýně. Britská vláda sekvestrovala účet německé Reichsbank hned po vypuknutí války v září 1939 a zlaté pruty spolu se zlatými mincemi bez hnutí ležely v sejfech na Treadneedle Street jako pozastavené německé aktivum až do roku 1947. V té době přešly pod správu mezipojenecké Tripartitní komise pro restituci měnového zlata.

Tripartitní komisi tvořily Spojené státy, Velká Británie a Francie. Jejím úkolem bylo shromáždit všechno německé zlato, na které přišly spojenecké armády (s výjimkou sovětské, ta považovala zlato, které jí padlo do rukou, za vlastní nedělitelnou kořist), posoudit nároky okupovaných zemí a rozdělit zabavené zlato v poměru k množství měnového zlata uloupeného každé spojenecké zemi. Československu byl v roce 1947 přiznán podíl na "německém" zlatě v množství 24 tun, z nichž bylo necelestých šest tun počátkem roku 1948 dopraveno do Prahy.

Po únoru 1948 Tripartitní komise další dodávky zlata do Českosloven-

ska zastavila; vlády USA, Velké Británie a Francie prohlásily, že zlato neuvolní, dokud Československo neposkytne jejich občanům náhradu za majetek postižený znárodnovacími opatřeními. Náhradová dohoda s Francií odstranila francouzské veto už v roce 1950 a Velká Británie byla v duchu tradiční smířlivosti ochotna hlasovat v Tripartitní komisi za vrácení zlata, jestliže s ním budou souhlasit Spojené státy.

Náhrada za znárodnění

Spojené státy ovšem nesouhlasily. Kongres USA schválil v roce 1949 zákon o náhradovém řízení (International Claims Settlement Act of 1949), k němuž v roce 1958 přičlenil zvláštní dodatek nazvaný "Nároky vůči Československu". Jím se opravňovala Komise pro náhradové řízení (U.S. Foreign Claims Settlement Commission), aby projednala případy amerických občanů poškozených čs. znárodněním a vyměřila jim náhradu. Do roku 1962, kdy řízení skončilo, uznala komise 2,630 požadavků a přisoudila žadatelům náhradu v celkové výši 72 milionů dolarů. Vyloučila ovšem z náhrady ty, kteří se stali americkými občany teprve po československých znárodnovacích opatřeních. Tak totiž pravil americký zákon. Podle něho mohla americká vláda požadovat náhradu pouze jménem těch osob, které byly americkými občany jak v době znárodnovacího dekretu, tak i v době podání žádosti o náhradu. Ostatně to byl v té době požadavek mezinárodního práva.

Náhrady byly sice americkou komisí přisouzeny, ale peníze na jejich vyplacení nebyly. Mohlo být rozděleno pouze 8,5 milionu dolarů, které americké ministerstvo financí utrátilo z prodeje zabaveného zařízení pro válcovnu oceli, kterou před únorem 1948 v Pittsburghu objednaly a zaplatily Vítkovické železárny.

Jednání s československou vládou se vlekla. Československo samozřejmě nespáchalo s uzavřením dohody, která by sice přinesla do pokladnice 18,4 tun zlata v hodnotě asi 20 milionů dolarů (ovšem zčásti v mincích historické hodnoty, tudíž určených k uložení, nikoli ke zpeněžení), zato by však znamenala vysázení z věčně vyschlé devizové rezervy téměř čtyřnásobek v dolarech. Samozřejmě se počítalo s tím, že Američané půjdou dolů se svými požadavky. A byl pro to důvod. V náhradových jednáních s jinými socialistickými státy slevily USA v průměru 60% z

původních nároků. A nepožadovaly žádné úroky. Věci šly k takovému vypořádání i s Československem. První předběžná dohoda se připravila v roce 1963; odškodnění za znárodnění však bylo tak nízké, že se americká vláda ani nepokusila o získání podpory v Kongresu. Léta ubíhala, politické ovzduší v československo-amerických vztazích většinou nedovolovalo pokrok v jednání. V polovině sedmdesátých let nastal déteť a československé stanovisko se "změkčilo": výsledkem byla dohoda parafovaná v roce 1974. Podle ní měli američtí nárokovatelé dostat během příštích 12 let celkem 20 milionů dolarů ve splátkách a Československo mělo hned obdržet své zlato a návdavkem doložku nejvyšších výhod. Centra diplomacie ve Washingtonu i v Praze se nadýmala uspokojením.

Realizaci dohody však zmařil americký Kongres. Jakmile se s dohodnutými podmínkami seznámil, řekl rozhodně ne. Usnesl se na zákonu, jehož první bod nařizoval vládě provést s Československem nové jednání a předložit výsledky k zákonodárnému schválení předtím, než se s Československem podepíše nová dohoda. Druhý bod uzákoňoval, že Československu nesmí být vydáno žádné zlato do doby, než bude uzavřena dohoda zcela vyhovující představě Kongresu. Zdálo se, že cesta k majetkovému narovnání je pro celou další generaci zahrazena.

Stalo se však něco, s čím nikdo nepočítal. Cena zlata vylétěla vzhůru jako kosmická raketa. Na vrcholu zlaté konjunktury na jaře 1980 dosáhlo československé zlato hodnoty 400 milionů dolarů. Postupně sice kleslo na 250 milionů, ale i tato částka byla mocným podnětem k dohodě: pomohla by Československu zaplatit úroky ze západních půjček alespoň za celý jeden rok. A tak se jednání dalo znovu do pohybu.

Příspěla k tomu ještě jedna okolnost. Kongres USA pomalu ztrácel trpělivost a přestával spoléhat na ujišťování státního departmentu, že diplomatické úsilí nepolevuje a že uspokojivý výsledek je otázkou krátkého času. Kongresman Wolff a senátor Moynihan a Schmitt předložili předlohu zákona, aby se část československého zlata uloženého v USA (8,2 tun) prostě zpeněžila, výnos uložil a úroky rozdělávaly mezi nárokovatele do doby, až budou splaceny všechny přiznané nároky; pak se měl základní kapitál vrátit místo zlata Československu. Zákon sice nebyl přijat (státní department

a vlády Velké Británie a Francie jej označily za porušení mezinárodního práva), ale jeho hrozba zapůsobila. 6. listopadu 1981 byla v Praze parafována nová dohoda o majetkově právním a finančním vypořádání mezi USA a ČSSR.

Dohoda je dokument zcela ojedinělý, srovnáme-li ji s jinými úpravami v náhradové oblasti v poválečné historii. Československo se zavázalo zaplatit v hotovosti a bez prodlení částku 81,5 milionů dolarů, což

Gotický kachel - Sv. Václav kopie provedená v keramice

Rozměry 20x34cm, cena včetně poštovního \$45.00

CERAMISCUPTURE, P.O. BOX 216
WOODACRE, CALIFORNIA 94973

Plánujete dovolenou na Floridě?
JASMIN VILLA MOTEL
801 S. Ocean Blvd., Pompano Beach, Florida 33062
Tel.: (305) 941-7930

Jednolůžnicové byty s kuchyňkou * Pokoje s kuchyňkou * Hotelové pokoje s ledničkou * Barevná televize a telefon v každém pokoji * Velký bazén * Pouze 100 m od moře * Kulečník * Ping-pong * Shuffleboard * Barbecue * Obchody a restaurace nablízku *

Těší se na Vás Vaši krajané Lajoš a Jana Naňák

představuje víc než 100% hodnoty náhrad prisouzených americkým občanům Komisí pro náhradové řízení. Šek byl odevzdán americkým zástupcům z ruky do ruky výměnou za dokument opravňující k převzetí zlata. Československá vláda se rovněž zavázala dodatečně zaplatit 5 milionů dolarů za materiál, který v roce 1946 koupila na úvěr československá armáda z přebytků americké armády, o čemž po léta československá vláda odpírala vůbec jednat. Uvolnila také dva korunové účty u pražských bank, které sloužily potřebám Pattonovy armády a americkému velvyslanectví a byly po zániku československo-amerického spojení v roce 1948 prostě zablockovány. A konečně se vzdala nároku na odškodnění za konfiskaci šestnáctimilionové válcovny oceli, kterou americká vláda tak lacino prodala do Argentiny. A to všechno jen za jediný ústupek: za souhlas USA s uvolněním 8,2 tun zlata spravovaného newyorskou Federální rezervní bankou a 10,2 tun zlata uloženého ve sklepeních Bank of England v Londýně. Doložka nejvyšších výhod zůstává vzdálenou vidinou do doby, než Československo zlepší svou pověst, pokud jde o dodržování mezinárodních norem lidských práv.

Rozdělení náhrady

Kromě kapek z výtěžku prodeje válcovny před dvaceti pěti roky zůstávali čekatelé na náhradu v USA po celé poválečné období neuspokojeni. Někteří z nich se vyrovnání nedočkali a jejich nároky přešly na dědice.

V prosinci 1981 schválil americký Kongres zákon pod názvem "Czechoslovakian Claims Settlement Act of 1981". V něm schvaluje dohodu a provádí rozdělení získané náhrady. Z částky 81,5 milionů dolarů si federální vláda ponechává na pokrytí administrativních výdajů pouze 50.000 dolarů. Zůstatek se rozděluje takto:

1) 74,55 milionů dolarů dostanou osoby, kterým Komise pro náhradové řízení již před léty přiznala náhradu a vydala příslušný výměr. Tyto osoby se nemusí o výplatu hlásit: dostanou šek v nejbližších týdnech, ledaže by vznikl spor o oprávněného dědice.

2) 1,5 milionu dolarů bude rozděleno mezi americké občany, kteří utrpěli škodu nikoli poválečným znárodněním, nýbrž v důsledku pozdějších československých opatření v době mezi 8. srpnem 1958 a koncem ro-

ku 1981. Ti se musí o náhradu přihlásit u zmíněné komise a řádně doložit svůj nárok. Půjde asi většinou o dědice nemovitostí v Československu, kterým čs. úřady zabránily v převzetí dědictví a převedly je na národní výbory.

3) 5,4 milionů dolarů připadá na podíl tzv. "Benešovy" skupiny nárokovatelů. Jde o právní zajímavost. Jak již byla zmínka, mezinárodní právo praví, že stát může vznášet vůči jinému státu majetkoprávní nároky jen za osoby, které byly jeho státními občany v době, kdy se jim stala újma. Státní department vložil tuto zásadu dokonce do čs.-americké dohody. Kongres však rozhodl jinak. Usoudil, že by nebylo spravedlivé, kdyby se náhrada odepřela osobám, které v době znárodnovacích dekretů v roce 1945 sice americkými občany nebyli, ale stali se jimi ještě před únorem 1948. Ke zdůvodnění vytvořil Kongres právní fikci: znárodnovací dekrety podepsané prezidentem Benešem neznamenaleny konfiskací majetku, protože slibovaly plnou náhradu; teprve poúnorová vláda odepřela právo na náhradu a učinila z dekretů opatření konfiskační. O podíl na této částce se tedy mohou hlásit naturalizovaní Američané či jejich dědici, kteří své nároky Komisí pro náhradové řízení před lety předložili, ale dostali vyrozumění, že se jejich žádost zamítá z důvodu, že v rozhodné době nebyli americkými občany. Nyní tedy splňují tuto podmínku ze zákona. Americké opatření však nevytváří precedent pro jiné státy. Nemohou se tudíž dovolávat například nynější kanadští občané, kterým kanadská komise zamítla podíl na náhradě získané před časem v Československu, protože nebyli v době znárodnění ještě kanadskými občany.

Ještě k otázce občanství

Mnoho zlé krve například při rozdělování náhrad v Kanadě způsobilo dvojí občanství některých kanadských nárokovatelů. Tam, kde kanadská komise rozhodla, že dominantní bylo v rozhodné době občanství československé, dotyčná osoba nic z náhrady nedostala. V případě USA tento problém díky československo-americké naturalizační smlouvě z roku 1928 odpadá. Podle ní se má zato, že českoslovenští občané, kteří byli naturalizováni v USA, pozbyli své někdejší československé občanství a jsou výlučně americkými občany. Při jednání o majetkoprávním vypořádání se československá strana pokoušela využít

výjimky z tohoto pravidla, ale to nakonec nemělo na výsledné narovnání žádný účinek. Ta výjimka totiž praví, že pravidlo stanovené ve smlouvě z roku 1928 neplatí, jestliže se naturalizace dosáhne v době, kdy je mateřská země naturalizované osoby ve válce. Klauzuli vložil do smlouvy profesor Krofta, tehdejší zmocněnec za Československou republiku. Byla nadiktována pochopitelnou snahou zabránit méně chrabřím synům vlasti vyhnout se v době válečného ohrožení vojenské povinnosti odchodem do Ameriky a získáním amerického občanství. Českoslovenští vyjednavací o majetkoprávní dohodu chtěli klauzuli použít pro vyloučení nároků většího počtu naturalizovaných Američanů československého původu z náhrad. Argumentovali, že právně stav války mezi Československem a Německem trval od Mnichova až do prohlášení presidenta Zápotockého o jeho ukončení v roce 1955. Proto se tudíž Čechoslováci naturalizovaní v USA v letech 1938 až 1955 neměli pro účely náhrady za znárodnění považovat za americké občany. Američtí vyjednavací však argumentaci nepřijali.

Výhrady vůči dohodě

Málokteré mezinárodní ujednání je pro obě strany natolik uspokojivé, že se oboustranně oslavuje. Náhradová dohoda mezi USA a Československem je takovým výjimečným smluvním dílem. Vláda USA se může pochlubit tím, že pro své občany získala více než stoprocentní odškodnění za socialistické znárodnění, což se ještě nikomu a nikdy nepodařilo. Československá vláda získává téměř dvacet tun zlata v době, kdy je nouze největší. Zdálo by se tedy, že proti takové dohodě nikdo nebude. A přece. Ozvaly se hlasy, dokonce v Kongresu USA, které přirovnaly vydání československého zlata k dohodě, podle níž Spojené státy před časem odevzdaly Maďarsku korunu sv. Štěpána, aniž by prý dosáhli ústupků v oblasti lidských práv. Kongresman Edward Derwinski navrhl, aby se ménové zlato proto nevydalo československé vládě, nýbrž se použilo pro poskytnutí pomoci obětem politického pronásledování v Československu.

Co dále?

Zda dohoda otevře brány obchodu a jiné výměně mezi ČSSR a USA, není jisté. Odstranila sice jedno závaží, ale mnohem těžší zůstávají.

Cílem čs. snažení zůstává získání

doložky nejvyšších výhod. Její poskytnutí je v rukou amerického Kongresu. Podmínkou pro ně je plnění přijatých mezinárodních závazků československou vládou. Především závazků vyplývajících z Helsinského závěrečného aktu z roku 1975. Ale také závazků dvoustranných.

Dohoda o majetkovém a finančním vypořádání vytvořila určitou rezervu dobré vůle. Je na československých úřadech, především na těch, které spravují zařízení druhu Bartolomějské a Ruzyně, aby tuto rezervu rychle neprohospodařily.

Stanislav Reiniš

Pod vedením rodné strany...

...vzhůru k lepším zítřkům...neochvějně v táboře míru...za moudrého vedení Komunistické strany Československa...na věčné časy...náš vzor...náš lid...dělnická třída...ať žije...na počest...uhájíme...

Tyto slovní poluce—v anglosaském i českém smyslu—provází člověka socialistického státu neustále. Od okamžiku, kdy dítě vyhlédne nad okrajem kočárku, začíná dostávat svou denní dávku jednoznačných, jasných, srozumitelných, nepopíratelných životních pravd. Ve škole

človíček slabikuje: "Ola má mámu... Jan je také pionýr...Ve škole je živo. Bude Svátek práce." Pak človíček roste, je školen, ještě více školen, prodělá VUML, nikde nezakopne, nic neodmítne, okna zdobí, Čest práci zdraví, příbuzní jsou v pořádku, a hle, jednoho dne uvědomělý již soudruh dosáhne kýžené odměny a vyjede do Západního Německa na dovolenou. Po letech toho, čemu se tady říká mytí mozku, vyrazí občan, aby se pobytem ve zdemoralizované cizině posílil k dalšímu budování i obraně vlasti. Co říká, co si myslí hrdý občan?

Víme to dost přesně. Organizace zkoumající veřejné mínění v západních zemích se ptaly, experti vše pečlivě zhodnotili, posoudili reprezentativnost výběru těch, kteří odpovídali na otázky, našli, kde by mohly být chyby a nepřesnosti. Z tisíců odpovědí Čechoslováků, Poláků a Maďarů, kteří navštívili Rakousko, Dánsko, Francii, Anglii, Západní Německo a jiné západoevropské země, pak vznikl obraz vývoje jejich myšlení. Ten v demokratických zemích nemá obdoby. Demokratickým myslím je zcela nepochopitelné, jak může žít a vegetovat stát, jehož obyvatelé si o něm myslí právě to, co si myslí jeho vybraní, prokádrovaní, vyškolení, spolehliví, za hranice vypuštění občané, jejichž cesty do kapitalistické ciziny byly v souladu se státním zájmem. Občané, jejichž cesty nebyly v souladu se státním zájmem, ve statistice uvedeni nejsou, protože seděli doma. Co ti si mysleli, bylo ještě asi o tři třídy horší.

Nejdříve se podívejme na víc než 9000 odpovědí na otázku, který systém lépe funguje, zda socialismus nebo západní demokracie. Otázka zněla přesně takto: "Jak funguje socialismus v praxi - velmi dobře, dobře, špatně, velmi špatně?" Podle mínění Čechoslováků v roce 1975/76 je socialismus velmi dobrý nebo dobrý v 16% odpovědích, špatný a velmi špatný v 61% odpovědích, nerozhodnutí zůstávají 23%. V roce 1979/80 bylo pozitivních odpovědí už jen 12%, zamítavých 76%, nerozhodnutí jsou 12%. To říkali mladí pod 30 let i starší, muži i ženy. Na otázku, zda k tomuto názoru dospěli respondenti sami, odpovědělo 86% kladně. Samozřejmě, protože život v socialismu je tou nejlepší politickou školou pro každého.

KOLÁŽ PAVEL TAUSSIG

Na otázku, jak funguje západní demokracie, odpovědělo 70% respondentů s nadšením, že dobře nebo velmi dobře. Jen 7% odpovědělo, že funguje špatně nebo velmi špatně, a 25% bylo nerozhodnuto. To bylo v letech 1975/76. Strohá mluva čísel nám však praví, že v letech 1979/80 bylo těch, kteří byli nadšeni západní demokracií, už 77%. Těch, kterým se nelíbila, bylo 8%. Nerozhodnutých bylo 15%. Za čtyři roky tedy poklesl počet nerozhodnutých o 10%. Ti, kteří se o tyto věci dříve nezajímali, se tedy přidali k většině dávající přednost demokracii před socialismem.

Podobné ocenění socialismu poskytli i Maďaři a Poláci. Maďaři, vzhledem ke kádárismu, se o socialismu vyjadřovali o něco lépe, ale také jich bylo proti víc než 50%. Nakonec jsme všichni na jedné lodi, a ani Kádár nemůže překročit svůj stín.

Z poměru našich lidí k socialismu a demokracii vyplývá i jejich vztah k eventuelnímu váznému, tj. válečnému konfliktu mezi USA a SSSR. Otázka zněla:

“Jestliže vznikne vážný konflikt mezi Spojenými státy a Sovětským svazem, budou vaše sympatie na straně USA, na straně SSSR, nebo na žádné straně?”

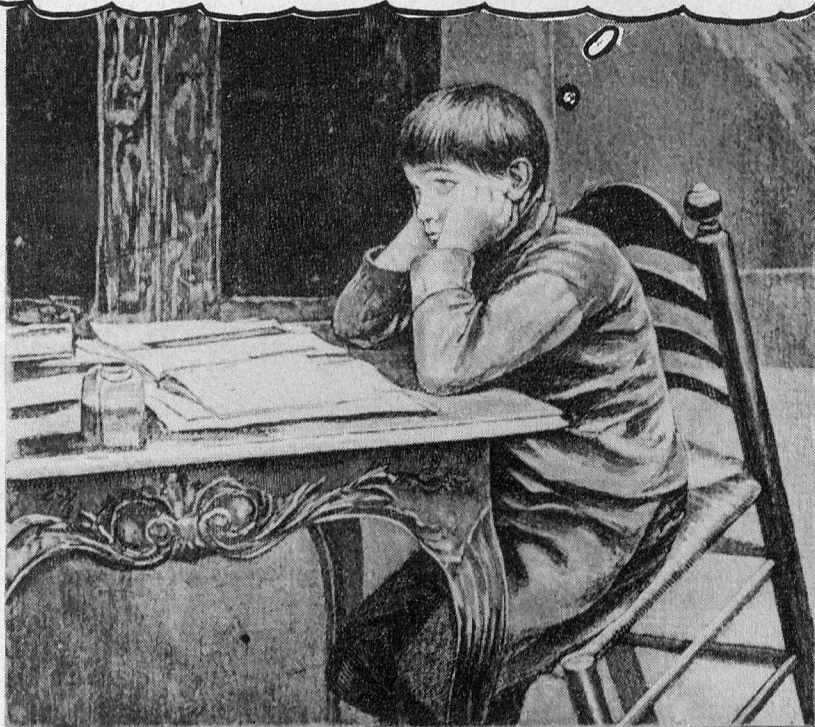
Na tuto otázku odpovědělo 4878 občanů Československa, Maďarska a Polska takto: 61% bude na straně USA; 10% bude na straně SSSR; 22% bude neutrálních, a 7% nebylo rozhodnuto. Muži byli spíše pro USA, ženy byly spíše neutrální a nerozhodnuty. Snad to souvisí s větší mírumilovností žen, s představou, že by jejich synové museli jít do války atd. Čechoslováci jsou o něco radikálnější než ostatní, 67% je s USA, 6% s SSSR, 19% neutrálních a 8% nerozhodnutých.

Zajímavé byly i odpovědi na otázku: **“V konfliktu mezi Sovětským svazem a Čínou jsou vaše sympatie na straně Sovětského svazu, Číny, nebo na žádné z nich?”**

Téměř polovina Čechoslováků, 45%, považuje obojí za stejně mizerné a jsou neutrální. 32% si myslí, že Čína dělá proti SSSR aspoň něco a fandí jí. 11% se spíše bojí žlutého nebezpečí a jsou proto na straně SSSR. 12% bylo v roce 1981 nerozhodnuto. Hluboké a věčné přátelství našeho lidu k mohutnému Sovětskému svazu tedy, jaksi, v tomto případě také nefunguje.

Je zajímavé, jak se sympatie mění. Tak třeba ještě v roce 1963 bylo 33% Maďarů na straně SSSR, 5% jich by-

**“PREČO MILUJEME SOVIETSKY ZVÄZ ?”...
“HLÚPA OTÄZKA, SÜDRUŽKA UCITEĽKA :
VY TO VIETE, JA TO VIEM,
TAK PREČO MA SILOU-MOCÖU
CHCETE DOSTÄT DO MALERU ?”**

KOLÄZ PAVEL TAUSSIG

lo s Čiňany a 13% nikde. Data z Československa z toho roku bohužel nemáme k dispozici.

Nemají to tedy sověští soudruzi na východě Evropy lehké. Těch, kteří je mají rádi, je pramálo. A to si ještě myslím, že odpovědi jim přátelské byly hlavně vysloveny těmi, kdo se přece jenom báli, že je někdo uslyší, a všude že je plno špiönů, a bůhví kdo se mě to vpytává. Také známé protisocialistické firmy, jak jsme již říkali, za hranice nemůžou a odpovídat tedy také ne.

Tyto sociologické průzkumy se už dělají mnoho let, a jejich výsledky jsou velmi spolehlivé. Nezávisle zkoumané skupiny dat ukazují velmi malé, statisticky zanedbatelné výkyvy. Odhaduje se, že srovnání s celou československou populací je možné, a chyba odhadu je asi 2%.

Takové je tedy smýšlení našich lidí doma. Mnozí z nich dnes přicházejí do exilu, protože už nevěří, že by se to tam v Československu kdy mohlo zlepšit. Občas se o těch nových opět proslýchá, že někteří jsou “nějací divní”, že jsou “načichlí komunismem” a tak. Pravý opak je pravdou.

Na tomto místě si můžeme odpo-

vědět, aspoň zčásti, na jednu vážnou otázku. Bude válka nebo nebude, a když bude, jak bude probíhat a jak dopadne? Odpovědět si můžeme takto: Který vojevůdce se odváží vytáhnout do boje, když 90% jeho vojáků sympatizuje s nepřítelem nebo jsou aspoň neutrální? Všechny výdaje na zbrojení ve východní Evropě jsou na nic, když strana a vláda vlastně vyzbrojuje svého nepřítele. Československá republika není státem pro nás, je jen státem nad námi, a naše sympatie jsou jinde. Kdopak by za ně pokládal život.

Nedělejme si však iluze o všech. Dnes jsou, jak statistika ukazuje, stále ještě takoví, kteří by hlasovali pro komunisty a bojovali pro Sovětský svaz. Z nich se pořád ještě mohou rekrutovat fízlové, kati, tajemníci i celé jednotky, které by střílely do lidí ve jménu Velikého učení.

Zajímavý je také vývojový trend těchto názorů. Před lety tomu bylo jinak. Tehdy ještě měl bolševik páru. Sliboval, plánoval, organizoval, odhaloval, mobilizoval, přesvědčoval, prorokoval. Ale vývoj pokračuje dál, a brzy už přijde čas, kdy nebu-

O převaze marxismu-leninismu nad Sherlockem Holmesem

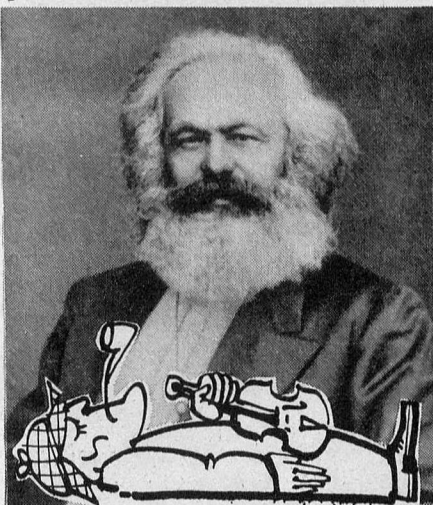
13. října 1880 napsal, a ještě téhož dne odeslal, Charles Darwin dopis tohoto znění:

*Vážený pane,
Velmi Vám děkuji za Váš laskavý dopis a přílohu - publikace Vašich komentářů o mých spisech v jakékoliv podobě však nevyžaduje mého schválení, a bylo by směšné, abych svoloval k něčemu, co mé svolení nepotřebuje. Byl bych Vám však vděčen, kdyby příslušný díl nebo svazek knižnice nebyl věnován mně (třebaže Vám děkuji za Vámi zamýšlenou poctu), neboť to by do jisté míry implikovalo, že knižnici schvalují, ačkoliv o ní nic nevím. Navíc, třebaže jsem rozhodný zastánce svobodného myšlení o všech předmětech, zdá se mi (ať už oprávněně nebo nikoliv), že přímé útoky na křesťanství a theismus nemají na veřejnost prakticky žádný vliv a že svobodě myšlení nejlépe pomáhá postupné osvětlování lidských myslí, jaké pramení z pokroku vědy. Odjakživa jsem proto měl zásadu, vyhýbat se psaní o náboženství, a omezil jsem se na vědu. Snad jsem přespříliš ovlivněn tím, že některé členy mé rodiny by ranilo, kdybych jakýmkoliv způsobem přispěl k útokům na náboženství. Je mi vždy líto, musím-li Vám odmítnout splnění nějaké žádosti, ale jsem starý, příliš sil už mi nezbyvá, a čist korektury (jak vím z přítomné zkušenosti) mě velice unavuje.*

*Zůstávám, vážený pane
vždy Váš*

Charles Darwin

Tento dopis byl součástí korespondence, kterou po smrti Bedřicha Engelse zdědila dcera Karla Marxe Eleanor. Když ta, s přičiněním svého druha Edwarda Avelinga, spáchala sebevraždu, její archiv přešel do vlastnictví její starší sestry Laury a jejího manžela Paula Lafargue. Po jejich společné sebevraždě dostala dopis německá sociální demokracie.

V jejích archívech dokument ležel nerušeně až do chvíle, kdy jej, neznámo jak, získal David Riazanov pro moskevský Ústav Marxe a Engelse. Tato učená i jiná instituce jej v roce 1931 vydala v časopise *Pod znamením marxismu*; s vědeckým komentářem Arnošta Kolmana, tehdy vědeckého pracovníka sovětských vědeckých pracovišť.

Proč jej publikovala? Co je na dopise, z hlediska marxismu-leninismu, zvlášť cenné?

Dvě věci: předně tento dopis, který, jak se pravilo ve vědeckém komentáři, je *Darwinovou odpovědí na Marxovu žádost, aby přečetl korektury anglického vydání Kapitálu, a to v pasážích (kapitoly XII. a XIII.), kde Marx píše o vývojové teorii, demonstruje vřelý vztah jednoho z otců moderní vědy k jednomu ze dvou, byť mimovolných, otců učení všech učení, a za druhé je dopis názorný příklad toho, jak ideologie vládnoucí třídy těžce duší vědecký výzkum, neboť vědci buržoasní společnosti mají takový strach z tzv. veřejného mínění buržoasie, že i duševní titáni formátu Darwina se bojí projevit své pravé atheistické přesvědčení...Buržoasní svoboda výzkumu není nic než fikce. Tak soudí britský marxista C. Palme Dutt v časopise *Labour Monthly*, i když bohužel neovysvětlil, čím to, že když buržoasní svoboda výzkumu je pouhá fikce, dokázal se jeho krajan Darwin proslavit svou zveřejněnou teorií, ačkoliv ta uváděla v potaz bibli, a jejího tvůrce dusil strach z veřejného mínění. Snad bylo opomenutí způsobeno tím, že Palme Dutt četl anglický text dopisu vzniklý nikoliv Darwinovým perem, ale anglickým překladem německého překladu ruského překladu Darwinova anglického originálu, pod znamením marxismu uschovaného v archívech. Marx-leninská metoda však hravě zmůže*

de dost pravověrných soudruhů ani na sestavení kompletního ústředního výboru. Vývoj socialismu vstoupil do svého nejvyššího, zahánvajícího stádia. Reálný socialismus se nedostává na smetiště dějin. Reálný socialismus je smetištěm dějin. Je pochopitelné, že ti, kteří kdysi za stranou stáli (a v roce 1946 volilo komunisty přes 40% Čechoslováků), poznávají, že se mýlili a od strany se odvracejí. Tento proces my v exilu můžeme, a musíme, urychlovat, kupř. osobním informováním v dopisech. To může udělat každý. Nemusíme čekat jen na Svobodnou Evropu, a nemusíme do dopisů psát jen o rodině. Například xeroxové kopie článků ze Západu mohou projít.

Na druhé straně některé věci dělat nemusíme. Mnozí v exilu se snaží si vybojovat ostruhy bojovníka proti

komunismu tím, že do omrzení opakují, kdo kde kdy měl se stranou co společného, a jak je to možné, že takový Pavel Kohout psal písničky o jaru a socialismu a dneska je v exilu a dovoluje si psát a neklečí v zíněném rouše. Hledají pro to všechny možné důvody, jen ne ten pravý. Odklon lidí od socialismu je nevyhnutelný historický proces. Socialismus prostě není tím, co slíboval. Týká se to nejen obyčejných lidí, ale i těch, kteří se se stranou kdysi ztotožňovali. Z jejich pochyb vzniklo přesvědčení, z přesvědčení činy. Pavlu Kohoutovi by bylo materiálně lépe jako národnímu umělci, který by seděl vedle Rybáka a jiných a s důvěrou hleděl vstříc skleróze a bronzovému pomníku. Luďkovi Pachmanovi by bylo třeba líp jako šachovému velmistru pod penzí. Zdeněk Mlynář by už dnes

zase mohl sedět v důležité funkci na ÚV. Takových tam dnes je. Já osobně si však myslím, že pro ně i pro nás je lepší, když jsou v exilu, než kdyby byli našimi nepřáteli.

Štvanice proti těmto lidem jsou nesmírně důležité z hlediska vnitrostranické morálky a kázně. Soudruzi mohou varovat ty, kterým dnes už strana leze na nervy a nejráději by šli do exilu: "Podívejte se, co se o bývalých komunistech v exilu píše. Jste s námi navždy, a jestli od nás odejdete, budeme vás ničit, nedáme vám ani chvíli klidu, vždy najdete dobrou duši, která se do vás napálí. Jednou se stranou, vždy se stranou. Není to pro vás lepší držet ústa a krok?"

A mnozí v exilu tento stranický úkol s nadšením plní.

□

takové překážky, a tak se text dopisu v různých propfeložených variantách rozletěl po světě, a dnes se o něm dočtete nejen v publikacích marxistických, ale i v knihách o Darwinovi napsaných buržoasnými i prvotně spopolnými vědci. Mohu-li si na tomto místě dovolit malou kritiku marxleninské metody, tedy bych se zmínil o tom, že vůdcům moskevských vědeckých pracovišť unikl fakt, že v pozůstalosti Charlese Darwina se našel i výtisk německého originálu *Kapitálu*, rozřezaný bohužel pouze na str. 98 (vydání mělo přes 1000 stran). Vřelá přátelství mohou ovšem člověka vázat i k lidem, kteří ho svými písemnými projevy nezaujmu, a toto malé opomenutí nikterak nesouvisí s velkým korespondenčním objevem, i když nás přirozeně mrzí, že Darwin se o marxismus nezajímal.

Kromě disciplinovaných vědců společnosti socialistické existují však bohužel i rejpvaví vědci společnosti buržoasní, a jeden se jmenuje Lewis S. Feuer. Protože pochází z rodiny haličských Židů a vlastní matku musel naučit číst, až když se to naučil sám (důvod ngramotnosti nebylo nízké I.Q., ale buržoasní nedostatek peněz), je to vědec nesporně buržoasní, a proto nedisciplinovaný. Charakteristické pro jeho vědeckou úroveň je, že za svého studijního pobytu v Moskvě v roce 1960, kde mimo jiné prozkoumával i Marxovu korespondenci, začal pochybovat o autenticitě Darwinova dopisu, ačkoliv ta byla schválena samou stranou i vládou!!! Ještě charakterističtější je, co pak napsal v článku "Případ Darwinova dopisu Marxovi" ("The Case of the Darwin-Marx Letter") v časopise *Encounter* v říjnu 1978: *V průběhu několikátýdenní rekonvalescence po nemoci, během níž jsem znovu přečetl všechna díla o Sherlocku Holmesovi, rozhodl jsem se, že budu aplikovat metody onoho mistra metodologie na korespondenci Darwina s Marxem, a uvidím, zda je tuhle záhadu možno rozřešit.*

Sherlock Holmes versus vědecký komunismus Ústavu Marxe a Engelse, nyní Leninského Institutu? Směšné. Navíc p. Feuer provokativně chodí přednášet na torontskou (nyní virginskou) universitu v notorické dvoukšiltové čepici, jakou nosíval buržoasní detektiv Holmes.

Bohužel, v roce 1979 museli vědečtí vědci Leninova Institutu mlčením sebekriticky přiznat, že se při publikaci dopisu a v komentáři zesnulého Kolmana dopustili několika z marxleninského hlediska (jde o vědu třídní,

nikoli buržoasní) ovšem zcela zanedbatelných chybiček. Především identifikující v dopise zmíněné korektury díla, obsahující texty, jež se týkaly vývojové teorie, jako "anglický překlad *Kapitálu*", zapomněli, že v roce 1880 se žádné anglické vydání *Kapitálu* netisklo ani k tisku nepřipravovalo, a sotva tedy mohly existovat nějaké korektury. Zcela bezvýznamné je rovněž, jestliže Kolmanův článek mluví o *francouzském* vydání *Kapitálu*, za jehož věnování vyjádřil Darwin Marxovi dík už v roce 1873.

Lewis S. Feuer

Šlo ve skutečnosti o výše zmíněné, bohužel nerozřezané, vydání *německé*, ale to je vědecky bezpodstatná maličkost. Možná však, že Darwin měl na mysli nějakou jinou Marxovu knihu, v té době vysázenou a ve stadiu korektur. Tady je potíž v tom, že po roce 1867 Marx až do konce života už žádnou knihu nedokončil, k vydání nepřipravil, a žádná se tedy nešázela.

Pak je také divné, že kromě dvou poznámek pod čarou v *Kapitálu* Marx nikdy nic o Darwinovi nepsal. Bylo snad Darwinovo zdraví v r. 1880 už tak chatrné, že by mu nestačily síly na přečtení dvou poznámek pod čarou? To je vědecky možné: Darwin vydržel pouze do roku 1882. Ale mohla existence dvou poznámek konstituovat Marxovo přání, aby mu Darwin pomohl s přečtením korektur *celého Kapitálu*?

Divné. Aplikuje metodologii usvědčitele psa baskervillského, Feuer usoudil, že dopis se musel týkat nějakého díla, které se Darwinovo

prací zabývalo zevrubně a v roce 1880 zatím ještě nevyšlo.

Marx, který vydržel až do roku 1883, ovšem už dávno předtím, a potom až do konce života, žádné takové dílo nevytvořil.

A další zvláštní věc: Darwina evidentně zneklidňovalo, že jeho korespondent je stoupencem volné myšlenky a v knize přímo útočí na náboženství. Marxův *Kapitál* bohužel žádné přímé útoky na náboženství neobsahuje, a Marx, jak svědčí jeho korespondence, volnomyšlenkářstvím pohrdal: pokládal jeho argumenty za "mělké" a své ženě, řekl bych, že z marxleninského hlediska nevhodně, doporučoval, aby raději než spisy volnomyšlenkářů četla židovské proročky.

Konečně: Darwinův dopis obsahuje zmínku o jakési "knížnici" (general publication), jejíž součástí má být Marxovo dílo, zabývající se jeho osobou. Logickou deducí nelze dospět k jinému názoru, než že druhý díl *Kapitálu* byl svazkem jakési volnomyšlenkářské knihovny. Takové vydání je však straně, vládě, vědě, a dokonce i příslušníkům neznámé.

Až na tyto maličkosti je jinak Kolmanův komentář přesný, a stála za ním také autorita strany a její vlády a vědy. Přesto ale rejpvavý Feuer nedisciplinovaně usoudil, že skutečnost, že adresátem Darwinova dopisu byl Marx, nelze jaksi smířit se skutečností.

Fakta, dle Sherlocka Holmese, poukazovala k jiné osobě jakožto k adresátovi.

Dopis byl součástí pozůstalosti Marxovy dcery Eleanor. Ta byla ženou jednoho z prvních marxistů Edwarda Avelinga, jenž se do dějin dělnického hnutí zapsal zejména zdefraudováním peněz, které od anglických dělníků vybral na podporu anarchistů odsouzených v U.S.A. k trestu smrti v procesu po tzv. Haymarket Riots, na jejichž paměť se dodnes slaví první máj, jak správně vždy připomínají ss. Husák, Bil'ak, kníže Auersperg aj. ss. A právě tohoto manžela Marxovy dcery označil rejpvavý Feuer za adresáta.

Zopakujme si zde, po vzoru Sherlocka Holmese, záhadu dopisu, který Darwin napsal Marxovi:

1) Marxova žádost se měla týkat korektur anglického vydání *Kapitálu*, připravovaného k tisku: v roce 1880 se však žádné anglické vydání této práce nepřipravovalo.

2) Nemohlo jít ani o nějakou jinou Marxovu knihu, protože od r. 1867 Marx už žádnou knihu nepsal.

3) Kromě dvou poznámek pod čarou *Kapitál* neobsahuje žádné zmínky o Darwinovi.

4) Darwinův korespondent byl zřejmě přívržencem Volné myšlenky (Free Thought). Marx byl prokazatelně jejím nepřítelem.

5) Dílo, jehož korektury Darwin odmítl přečíst, bylo součástí jakési "knížnice", vydávané volnomyšlenkáři. Ani Ústavu Marxu a Engelse, nyní Leninova Institutu v Moskvě, ani vědci buržoasní se zatím nepodařilo objevit toto zvláštní vydání.

Za skutečností, že adresátem dopisu byl Marx, stála ovšem plná autorita marxleninského ústavu, emanující z autority strany, jež se skutečností komunikuje přímo a bez prostřednictví buržoasních "důkazů".

Jediné že všech těch pět bodů pozbuje záhadnosti, přijmeme-li hypotézu rejpvého Feuera: že totiž adresátem Darwinova psaní byl Aveling. Protože:

1) V roce 1880 připravoval Aveling k vydání své popularizační dílo *Darwin pro studenty* (*The Student's Darwin*).

2) Mohlo jít o tuto knihu, protože ta byla tehdy ve stadiu korektur.

3) Kniha byla zevrubným popisem Darwinovy teorie.

4) Aveling byl jedním z hlavních představitelů Volné myšlenky v Anglii a autorem mnoha publikovaných dogmatických útoků na náboženství.

5) Avelingova práce *Darwin pro studenty* vyšla jako druhý svazek knižnice *Volnomyšlenkářská knihovna* (*The Freethought Library*) v roce 1881, tedy rok po Darwinově dopise.

Holmesovská dedukce nemohla přirozeně vyvrátit vědecké poznatky marxleninských pracovišť a hmatatelný důkaz Feuer v ruce neměl. Přesto svou dedukci s židovskou drzostí publikoval.

Kromě rejpvých buržoasních vědců existují v buržoasní společnosti, protože je buržoasní, také hnidopištní buržoasní studenti. Jeden z nich, P. Thomas Carroll, jenž četl Feuerův článek, hrabaje se v archívech Cambridgeské university v Anglii, čirou náhodou (buržoasní tzv. věda!) objevil dopis Edwarda Avelinga Charlesu Darwinovi datovaný 12. října 1880, tedy den před datem Darwinova dopisu Marxovi: pošta byla tehdy rychlejší než dnes. Pravda je, že Avelingovo psaní obsahovalo to, co holmesovskou metodou předpověděl Feuer: žádost, zda může Aveling svého *Darwina pro studenty* věnovat Darwinovi, a jestli by Darwin laskavě nepřečetl korektury.

V této fázi vývoje Strana anulovala objev z roku 1931 a nahradila Marxu Avelingem.

Rejpvý Feuer si však ještě nedal pokoj. Začala mu hlavou vrtat jiná záhada. Ředitelem Ústavu Marxu a Engelse byl v roce 1931 zmíněný David Riazanov. To byl ale tzv. vědec staré školy, třebaže se hlásil k marxismu. Do ředitelského místa jej omylem dosadil sám Lenin, jemuž se Riazanov špatně odvděčil, když jako člen Ústředního výboru strany jediný hlasoval v roce 1922 proti uzákonění trestu smrti v Civilním trestním zákoníku, a hájil právo opozice a svobodných odborů na existenci. Riazanov neměla ráda řada osvědčených a zasloužilých soudruhů, především s. Stalin: Riazanov si dovořil veřejně pochybovat o Stalinově vědecké erudici a jeho systému, jak jej Josef Vissarionovič vytvořil po smrti Leninově, charakterizoval jako "diktaturu zmírňovanou Riazanovem". Za jeho ředitelování byl Ústav Marxu a Engelse spíše než centrem učení všech učení "enklávou mezinárodní vědy" (Feuer). Před hněvem lidu zde našlo útočiště na 130 menševických a liberálních vědců, a díky zavilé zášti k dělnické třídě se Riazanovovi podařilo shromáždit v archívech Ústavu desetitisíce dokumentů o historii marxismu a komunismu, mezi nimi i dopis Darwinův původně Marxovi, po Feuerovi Avelingovi. Rovněž jiné dokumenty, které se týkaly raného konfliktu s. Stalina s buržoasním zákonem.

Jak mohl vědec formátu Riazanova, tázal se Feuer idealisticky, schválit publikaci Kolmanova komentáře, třebaže ten obsahoval—i když zcela nepodstatné—přece jen chybičky, jež nevedly k žádným dalekosáhlým omylům, toliko k záměně Avelinga Marxem?

Rejpvý Feuer, užívaje metod Sherlocka Holmese, pátral a dedukoval dál.

S. Stalin měl plné právo udeřit, neboť odhalení jeho mladistvých soukromě-revolučních činů by poškodilo věc strany, vlády a policie, a proto v posledních měsících roku 1930 a v prvních měsících roku 1931 také udeřil. Propukla tzv. "menševická aféra", čtrnáct vedoucích menševiků bylo zatčeno a dobrovolně se pak přiznali k sérii odporých zločinů, od četby Bible po znásilňování panen a kanibalismus. Vše to bylo, dle vědecké teorie s. Vyšinského, dokázáno faktem přiznání. Mezi zatčenými byl i Riazanov. Ovšem, nepřiznal se, a zločiny mu tedy nemohly být prokázány. Nato zbaběle a beze

stopy zmizel, neznámo kdy a neznámo kam. Feuer usuzuje, že v době, kdy Ústav Marxu a Engelse zveřejňoval Darwinův dopis původně Marxovi, později Avelingovi, Riazanov byl už po zásluze vědecky odhalen, nebo právě, rovněž po zásluze, odhalován, a neměl tedy už na publikaci vliv. Jeho edice spisů Marxu a Engelse byla zakázána jako nevědecká a jeho ústav zbolševizován sloučením s Leninským institutem. Zaručilo se tím, že sovětská věda bude nadále vedena v přísně vědeckém duchu a nebude ovlivňována Sherlockem Holmesem nebo nějakým Feuerem.

Skutečnost, že se sovětské vědě podařilo po téměř padesát let hájit pravdu Darwinova dopisu adresovaného Marxovi, a tím prokázat nehybnouci přátelství obou geniů, jakož i naprostou nesvobodu buržoasní vědy, je dalším triumfem metody marxismu-leninismu nad Sherlockem Holmesem. Třebaže nakonec musela marxleninská věda Holmesovské vývody přijmout, lidé, po padesát let na celém světě ovlivňovaní třídní pravdou podruhé na lep nějakému Feuerovi nesednou. Po konečném vítězství marxismu-leninismu na celém světě se stejně hravě dokáže, že Feuer byl k odhalení tzv. "pravdy" o dopisu s. Darwinu s. Marxovi veden sverepou třídní nenávistí ke všemu pokrokovému.

PRAŽSKÉ UZENÁŘSTVÍ

638 Queen St. West, TORONTO,
ONT. M6J 1E4

Tel.: 364-1787

Umrieš od smiechu, súdruh Marx!

Ukážky z knihy Jána Kalinu, ktorú pripravuje nakladateľstvo 68 Publishers v Toronte.

Ján Kalina (1913 v Košiciach - 1981 v Mníchove).

Filmový kritik a asistent réžie na Barrandove za prvej republiky. Po vojne umelecký vedúci Slovenského filmu. V 60. rokoch docent a vedúci katedry dramaturgie na Vysokej škole múzických umení v Bratislave. Satirický autor a teoretik humoru a satiry. Napísal desiatky rozhlasových kabaretov a divadelných satirických pásiem. Dramaturg Tatra Revue 1959-1962. Publikoval satirické príspevky v Roháči, v Kultúrnom živote a v rade iných časopisov. Vydal knihu "Svet kabaretu" v r. 1965. Zborník vtipov "Tisíc a jeden vtip" vyšiel v júni 1969. V roku 1972 bol odsúdený na dva roky. Jeden z troch bodov obžaloby 'z poburovania' bol ten, že pripravoval vydanie svojej vtipovej knihy na západe. Pritom nemal ani preklad, ani vydavateľ'a, iba uvažoval o takejto možnosti. Keď ho rok po amnestii pustili z väzenia, mal absolútny zákaz publikovať. Roku 1978 sa vystaňoval do Nemeckej spolkovej republiky.

Táto kniha bola zostavená v Mníchove z prepašovaných materiálov.

Novoročný vinš roku 1981 v ČSSR znel:

—Veľ'a zdravia, to ostatné si už nejak nakradneme!

* * *

Rozhovor dvoch občanov, ktorí sa stretli na ulici:

—Ako sa máš?

—Dakujem. Lepšie ako zajtra.

* * *

Ale aj takýto dialóg sme mohli počuť:

—Ako sa ti vodí?

—Dakujem celkom dobre.

—To si ale poriadna sviňa.

* * *

—Počuli ste? Od mája sa v Československu zvýši životná úroveň o 50 percent!

—Naozaj?

—Doteraz sme mrzli a mali zásobovacie ťažkosti. Od mája budeme mať len zásobovacie ťažkosti.

* * *

V pražskom pivovare "U Fleků" rozjímajú dvaja ľudoví ekonómi:

—Som ukrutne zvedavý, čo by sme tu mali, keby neexistovala Rada vzájomnej hospodárskej pomoci?

—Všetko.

* * *

A tak, za vlády Lubomíra Štrougala sa v ČSSR rozoznávajú štyri etapy vývoja vyspelej socialistickej spoločnosti:

1. Fekalizmus: etapa, kedy vravia, že to stojí za hovno.

2. Antifekalizmus: etapa, kedy všetci vravia, že to nestojí ani za hovno.

3. Neofekalizmus: mal štyri fázy —
a) Obdobie kultu osobnosti, kedy jeden serié na všetkých

b) Obdobie po kulte osobnosti, kedy všetci serú na jedného

c) Obdobie akčnej jednoty, kedy všetci serú na všetko

d) Obdobie vrcholu, kedy už nie je na čo srať

4. Postfekalizmus: etapa, kedy sa všeobecne vraví: Kde sú tie časy, kedy to stálo za hovno!

* * *

Za slovenským pastierom doliezol až na salaš rozhlasový reportér, aby si zaspomínal na staré časy.

—Veru, bolo to zlé - spomína bača. - Jeden rok prišli vlci a zožrali mi desať oviec. Druhý rok medveď a zožral mi sto oviec. Tretí rok prišiel jaguár a prišiel som o všetky...

—Ale bača, - mierni ho reportér - na Slovensku predsa nie je jaguár!

—Tak február - opravil sa flegmaticky pastier.

* * *

Predseda vlády Štrougala operovali na prostatu. Po operácii sa pacient ustarostene spýta lekára:

—Pán doktor, budem ešte vedieť milovať?

—Helenku Vondráčkovú asi nie, ale Sovietsky zväz áno.

* * *

Na pražskej Národnej triede stojí muž pri chodníku a močí. Príde policajt a vyzve ho, aby s ním šiel na strážnicu pre rušenie verejného poriadku. Muž ho teda nasleduje, ale pokľopce nohavic si nechá otvorený. —Čo vás to napadá, vy exhibicionista! Okamžite to schovajte! - nariaďuje esenbák.

—Ani ma nenapadne, ešte by si ľudia mysleli, že som politický!

* * *

A napokon: Ľudový kódex určil zásady správneho života v normalizovanom Československu:

1. Ak myslíš, nehovor!

2. Ak hovoríš, nepiš!

3. Ak píšeš, nepublikuj!

4. Ak publikuješ, nepodpisuj!

5. Ak podpisuješ, tak ti treba!

* * *

V byte charkovského súdruha sedia dvaja podpítí členovia strany.

—Vieš, Váňa, mám ťa naozaj veľ'mi rád. Nie preto, že piješ vodku. Koniec koncov, sám mám rád vodku. Nie zato, že kradneš, ty starý lump, napokon sme sa všetci naučili, ako hospodáriť v kolektíve. Nie preto ťa mám tak rád, že nenávidíš Židov. Kto z nás ich ľúbi? Poviem ti, ako je, prosto z mosta: Mám ťa rád, starý, lebo si dobrý a čestný komunista!

* * *

—Boli Marx a Engels doktori?
—Boli.
—Prečo to potom nevyskúšali najprv na zvieratách?

Medzitým dospel vývoj ešte ďalej. V Sovietskom zväze vraj otvorili prvý socialistický bordel. Zodpovedné miesta sa potom rozhodli vyznamenať najlepšiu pracovníčku inštitútu a navrhli ju do strany. Ale dievča sa prudko ohradilo:
—To nemôžem! Mamička ma ani sem nechcela pustiť!

Keď sa Leonid Brežnev vracal z jednej zo svojich ciest na Západ, vystrčil z okna vlaku ruku.
—Už sme v Rakúsku - konštatoval. O niekoľko hodín ju zase vystrčil a bez toho, aby s apozrel von, riekol:
—A teraz sme v Československu. Prešlo ďalších osem hodín. Vtedy poznamenal:
—Pozrime sa, Poľsko.
Keď štvrtý raz vyložil oknom ruku, smutno povedal:
—No a sme doma.
Kosygin, ktorý ho sprevádzal, sa nemálo čudoval nad touto jasnozrivosťou. Lebo Brežnevovo konštatovanie naozaj zodpovedalo pravde.
—Ako si to všetko uhádol?
—Veľmi prosto. Keď som vystrčil ruku v Rakúsku, oviol ma chlad. V Československu mi ju niekto pobozkal. V Poľsku mi na ňu napľuli a v Sovietskom zväze mi ukradli náramkové hodiny.

Nadišiel veľký deň otvorenia moskovskej olympiády 1980. Brežnev vystúpi na tribúnu a číta slávnostný otvárací prejav:
—Ó... - veľký potlesk. Brežnev pokračuje.
—Óóó... - ešte väčší potlesk.
—Óóóó... - frenetický potlesk zaplní štadión.
V tej chvíli pošepne Brežnevovi jeho tajomník:
—Leonid Il'jič, čítajte, prosím, text, ktorý je pod tým, toto sú olympské kruhy.

—Čo je komunizmus?
—Čo je komunizmus?
—Žiariaci horizont l'udstva.
—A čo je horizont?
—Pomyselná čiara, ktorá sa tým viac vzdal'uje, čím viac sa k nej približujeme.

Hodina dejepisu roku 2000 v Moskve.
—Kto bol Brežnev a Kosygin?
—Akísi politici za čias Solženicyna.

—Čo je to triedny boj?
—Keď tí, čo majú menej tried, bojujú proti tým, čo ich majú viac.

JIŘÍ ERLM: ŠLAPANICE U BRNA, 1976

Dzeržinskij pozval Lenina na vodku.
—Dobre, ale len za dva ruble, Felix Davidovič.
—Prečo nie za viac?
—Minule som si dal vodku za tri ruble a potom som vyliezol na nejaké pancierové vozidlo a tam som kecal a kecal...

Do kolchozu prišla besedovať o Leninovi jeho žena, Nadežda Krupská.
—Ktorú jeho ctnosť by si kládla najvyššie, súdružka? - spýtal sa zvedavý postarší kolchozník.
Nadežda Konstantinovna sa zamyslela a riekla:
—Jeho hlboký humanizmus.
Ale starému kolchozníkovi sa to mánilo.
—Mohla by si mi to doložiť nejakým príkladom?
Leninova družka sa opäť zadumala.
—Raz, ešte v ilegalite sa to stalo, Vladimir Iljič sa ukrýval v dači vo Fínsku. Keď ráno vstal, vyšiel na priedomie a začal sa holiť. Prišiel k nemu chlapček a zvedavo sa ho spytoval:
—Čo robíš, ujko?
—Holím sa, - vysvetl'oval mu Lenin.
- A mohol ho aj podrezať...

V Moskve bola veľká výtvarná výstava. Stredom pozornosti bol obraz celtového stanu pri lese, spod ktorého trčali dva páry nôh: cez pootvorenú škáru bolo vidno, že patria Dzeržinskému a Nadežde Krupskej. Pod obrazom stál text: Lenin v Poľsku. Pýtali sa zvedaví návštevníci:
—A kde je Lenin?
—Predsa v Poľsku - znela odpoveď.

Na večernej škole marxizmu-leninizmu.
—Kto je komunista?
—Ten, kto čítal všetky diela Marxa a Lenina.
—A kto je antikomunista?
—Kto im porozumel.

V moskovských hoteloch rozmiestnili nápisy:
—Žiadame hostí, aby nepolievali kvetiny. Zhrdzavejú nám mikrofóny!

V čase procesu proti leningradským židovským lekárom, v 50. rokoch obvineným z protištátnej činnosti, bol v Moskve šéf londýnskej filharmónie. Pýtal sa svojho moskovského kolegu, Kondrašina:
—Je to pravda, že u vás je antisemitizmus?
—U nás? Prosím vás! V samotnej moskovskej filharmónii máme tridsaťdva a pol percenta Židov... Londýnsky hosť sa na chvíľu zamyslel.
—Viete, aj u nás sú vo filharmónii Židia, ale kol'ko percent, to nevieme...

V Moskve museli, už aj kvôli ostatnému svetu, súrne obsadiť uprázdnené miesto hlavného rabína. Ale akosi sa to nedarilo, vždy sa vynorili kádrové ťažkosti.

Prvý kandidát mal síce rabínsky diplom, ale nebol členom Komunistickej strany.

Druhý bol členom KSSS, ale nemal rabínsky diplom.

Tretí bol kádrove najproblematickejší: bol to síce člen strany a mal aj rabínsky diplom, lenže - na potvoru - bol to Žid.

V sovietskom tábore sa stretla iná dvojica.

—Prečo ťa sem poslali?

—Pre lenivosť.

—Rozumiem. Sabotáž.

—Nie. Diskutoval som s priateľom o politickej situácii. A myslel som, že mám dosť času udat' ho na druhé ráno. Ale on bol na KGB ešte tej noci

Po rozdelení veľ'kostatkov medzi sedliakov bol na maďarskej dedine aktív. Vyslaný stranický referent ohnivo vysvetľoval:

—Zbavili ste sa pijavíc, čo vám a vašim predkom krv cicali! Zbavili ste sa vydríduchov, na ktorých ste dreli. Veľ'kostatkár poberal peniaze, vyrobené z vášho znoja a z vašich mozoľov, zacetoval si do Monte Carla a tam za jediný večer prehral vašu mesačnú plácu! Prítomní mlčky počúvajú, o chvíľu si však popod nosa zahundre fúzatý ujček:

—Nuž, keď mu nešla karta!

V istom bukureštskom centrálnom úrade mali zamestnaného referenta Jakuba Kohna. Raz ho navštívil predstavený.

—Súdruh Kohn, v úrade sa množia námietky, že pre toto miesto nemáte kvalifikáciu...

—Myslel som na to, - riekol Kohn s úsmevom - medzitým som zmaturoval. A vytiahol z vrecka maturitné vysvedčenie.

Všetko bolo v najlepšom poriadku. Ale o mesiac znovu prišiel predstavený

—Viete, sme veľ'ký centrálny úrad a l'udia poukazujú na to, že by sme predsa len mali mať prevažne vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov. Keby ste aspoň dial'kove študovali...

Kohn sa usmial a vytiahol index:

—Na všetko som myslel. Už študujem.

Šéf bol veľ'mi spokojný. Napriek tomu sa o pár týždňov znovu objavil. —Všetko by bolo v najlepšom poriadku, len viete, keby ste sa nevolali Kohn, súdruh Kohn...

—Rozumiem, - riekol Kohn a vytiahol z vrecka doklad o zmene mena na Popescu.

Zdalo sa, že už teraz ho naozaj nič nemôže postihnúť. Lenže asi o tri mesiace bol predstavený znovu v jeho kancelárii. Zoširoka spustil:

—Pozrite, súdruh Popescu, neviem, ako by som vám to vysvetlil... Viete, že prebieha reštrinkcia, znižovanie stavu zamestnancov. Všade prepúšťajú, v plánovacom oddelení prepustili Grúna, v účtárni Weissa a aby sa to vyrovnalo, musíme teraz prepustiť aj jedného Popesca...

Marconi a Popov, podl'a sovietskej historiografie objaviteľ' rádia, boli starí priatelia. Raz Popov ochorel a Marconi ho prišiel navštíviť. A pretože práve vynášiel telegraf, doniesol mu do daru mašinku so svojim vynálezom. Marconi bol skromný a dobre vychovaný človek, nenápadne strčil mašinku v škatuli zabalenú pod posteľ' chorého a nič mu nepovedal.

Keď potom neskôr Popov vstal, našiel pod posteľ'ou krabicu. Otvoril ju a - objavil rádio.

Československí výtvarníci vypracovali nový erb pre RVHP: V červenom poli sa šesť chudých kráv vzájomne dojí.

Dvaja psi sa náruživito milujú pred pražským kinom. Päťročný chlapec so záujmom prizerá, potom sa spýta otca, čo to vlastne robia?

—Ten jeden posla toho druhého, vysvetľuje otec, do kina na sovietsky film a on nechce ísť.

Poslucháč Vysokej straníckej školy sa pýta:

—Prečo dodáva Kanada a USA tol'ko pšenice Sovietskemu zväzu?

Školiteľ' mu to vysvetlí:

—Ide o typický krízový jav kapitalizmu, o katastrofálnu nadprodukciju. Keby im Rusi nepomohli z núdze, vyjdú na psí tridsiatok.

Už dávno je známe, že najrýchlejšie hodinky sveta vynášli Rusi. Teraz vypátrali, že sa ich konštruktér volal Eugen Omegin.

V sovietskej škole učí učiteľ'ka deti malú násobilku. Ale deti sú tvrdé, nedokážu v poradí vymenovať čísla od jedna po päť. Konečne sa hlási o slovo malý Volod'a. Začne počítat': —Päť, štyri, tri, dva, jedna, nula, hovno!

Učiteľ'ka zamdlieva od prekvapenia.

—Volod'a, ako môžeš takto rozprávať? Kto ťa to učí?

—Prosím, otecko! Pracuje na odpaľovacej rampe v Baikonure!

V Prešove prišiel do obchodu so známami kunšaft.

—Prosím si patentnú známku.

—Nemáme.

—Visiacu zámku.

—Nemáme.

—Tak, obyčajnú.

—Nemáme.

—A prečo potom máte otvorený obchod?

—Lebo nemáme zámku.

—Vieš, kedy boli posledné slobodné vol'by? - pýtal sa Pražana kamarát v sedemdesiatych rokoch.

—Nespomínam si.

—V raji. Boh ukázal Adamovi Evu a riekol: Môžeš si vybrať.

Aj v československej l'udovej armáde mali školenie.

—Vojak Furták, čo viete o západných imperialistoch?

—Že západní imperialisti chceli zotročiť a vykorisťovať našu vlasť!

—Správne. Ďalej?

—Lenže na šťastie ich Sovietsky zväz predbehol.

V januári 1977 poslal Pavel Kohout na podpis Chartu 77 - obsahujúcu výzvu na zachovávanie základných l'udských práv, zakotvených v československej ústave - Gustávovi Husákovi.

—Prečo by som ju podpisoval? - pýtal sa prekvapený. Veď ja som ju už raz podpísal!

—Kde? Kedy?

—Predsa v Helsinkách. V lete 1975.

▷

Interview s Járou Kohoutem

Spletitým systémem newyorské dopravy jsem se dostal až do Jackson Heights, poklidně vyhlížející čtvrti v New Yorku. Řadové domky jako někde na Spořilově. Tu adresu jsem našel brzo. Pan Kohout už čekal a měl při ruce plno materiálů o své kariéře. Jen jsem stačil mrknout na tu krásnou sbírku zrcadel i zrcátek, zdobících celou zeď v předsíni, a už jsem vytahoval kazeťák, aby mi náhodou v počátečním stádiu návštěvy něco neuniklo. Ty první otázky byly pro zpovídaného zklamáním: A já je, tak vy se chcete ptát na tohle, to už se mně ptali tolikrát. Ale za chvíli hostitel poznamená: Nojo, s těma mladejma je to těžký, ti mě vůbec neznaj, ti nevědí, kdo jsem byl, co jsem zač, co jsem dělal.

Tak právě kvůli tomu musíme začít od začátku. Tento rozhovor je jak pro čtenáře, kteří si Járu pamatují, tak i pro ty, jimž jeho jméno nic neříká. Je to kombinace interviewu, aforismů z jeho vystoupení a citátů z páně Kohoutovy zajímavé autobiografie "Hop sem hop tam", kterou vydala před pěti lety Konfrontace. Za Západ se pial a fotografoval Václav Táborský.

Jára Kohout se narodil 9. 12. 1904 v Praze. Stal se divadelním a filmovým hercem, autorem, zubním technikem, divadelním ředitelem. Ale to se neuskutečnilo bez problémů.

Západ: Jak jste se dostal k divadlu?

Jára Kohout: V patnácti letech jsem chtěl utéct z domova a odjet do Klánovic, kde hledali herce na inzerát. Ale ten divadelní ředitel přišel omylem k nám domů a prohlásil zcela naplno: "Tak já si jdu pro toho herce!" Měl jsem raneček přichystanej v kredenci, už bych byl odešel, ale takhle se to zhatilo. Otec se dožral a prohlásil: "A to né. Napřed se něco vyuč, nějaký řemeslo, a pak si dělej co chceš." Tak jsem se začal učit zubním technikem a brzo nato jsem taky začal hrát.

(Jára Kohout: Samointerview)

Uměl jste něco, když jste přišel k divadlu?

Neuměl jsem nic a s tím jsem vystačil až dodnes.

Z: Jak brzo jste se s tou zubařinou rozloučil?

JK: Ale vůbec ne. Napřed jsem jako vyučený zubní technik měl ordinaci na Vinohradech, to jsem taky už hrál po divadlech, ale jak jsem dostal hereckou koncesi, přestěhoval jsem ordinaci do Budňan u Karlštejna. Dvě koncese jste v jednom městě provozovat nemohl. Přes den jsem vrtal, večer jsem hrál.

Z: Zbyl vám nějaký čas na soukromý život?

JK: Ale jo. Moc se mi líbila jedna baletní sólistka. Jenže jsme měli potíže s jejími rodiči. Tři roky jsme překo-

—Ako sa delili obyvatelia ČSSR roku 1977?

—Na signujúcich a resignujúcich.

Niekol'ko perličiek z Rádia Jerevan:

—Je pravda, že obchodujem s kapitalistami?

—A s kýmže iným?

—Bude tretia svetová vojna?

—Nie, iba taký boj za mier, že nezostane kameň na kameni.

—Čo má robiť mladá kolchozníčka, aby nepošpinila cez svadobnú noc postel'nú bielizeň?

—Umyť si nohy.

—Budeme to mať lepšie, keď sa konečne ožením?

—Lepšie nie, ale častejšie.

Niekol'ko perličiek z legendárnych výrokov odborárskeho rečníka a funkcionára minulých liet, Kušíka, povestného malým zmyslom pre cudzie slová, ktoré odznegli na verejných zhromaždeniach:

Na slávnosti 1. výročia čínskej revolúcie roku 1950:

Nech žije veľ'ký Maco Tún, osloboditeľ' Pezinku!

Naša životná úroveň sa rafinovane zvyšuje.

Navrhujem udeliť starému výboru observatórium.

A teraz, na zakončenie československo-sovietskeho priateľ'stva, si zapievajme hydrocentrálu!

Naši vtipálkové

Časopis Sovětskaja Rosija se velice rozhořčil na jugoslávské Národní divadlo pro uvedení hry, v níž je Stalin zobrazen jako opilec.

Docela ty naše kolegy ze SR chápe-me. Kdyby ho v té hře zobrazili jako masového vraha, no prosím, možná, ale jako opilce, to teda né, to by bylo pro citlivé sovětské soudruhy šokující.

Opravujeme se

V minulém čísle řádlil nejen redakční šotek, ale i mnoho jiných živočichů. Tak tedy vyjmenujme na stránkách humoru, co se podařilo zvrtnat.

Nejlíp je na tom král Jindřich VIII. Už dávno nežije, takže nás nemůže pohnat před soud pro neznalost jmen jeho pouhých šesti manželek. Samozřejmě, Anna Boleynová byla jeho druhou manželkou. (Poklusem po Londýně, str. 24). Zadruhé Jan Masaryk. Možná, že byl při tom, když prezident Beneš udílel vyznamenání americkému generálu Pattonovi. Rozhodně však nebyl na fotografii na str. 10. Ten pán mezi oběma výše jmenovanými byl americký velvyslanec v ČSR L. Steinhardt.

Zatřetí ten malíř. Prosím vás, jakpakby se český malíř mohl jmenovat Mackintosh? Samozřejmě že se jmenuje daleko logičtěji, a to Jethro Spencer Mc Intosh. Nemá tedy nic společného s vynálezcem jablek či pršipláště.

návali víceméně nezakrytý odpor našich předků k trvalému spojení hop-sandy s klaunem. Ale dopadlo to dobře. Vzali jsme se a žili jsme pak spolu 53 let. Teď už jsem vdovcem...
Z: *V kolika filmech jste hrál? Jak vás ta filmová kariéra těšila?*

(*Samointerview*)

Jak jste to dělal, že jste hrál v šedesáti čtyřech filmech? Šikovně. Ale lidi se mě většinou neptají: JAK jste to dělal? Lidi se mě většinou ptají: PROČ jste to dělal? Mezi těmi 64 filmy byl *Dobrý voják Švejk*, režirovaný Lamačem, *Klapzubova jedenáctka*, *Fidlovačka*, *Kristián*, *Čapkovy povídky* a mnoho jiných. Jeden film mě málem připravil o život. Bylo to zfilmování úspěšné operety *Na tý louce zelený*. Na divadle to hrál Ferenc Futurista, který byl mým prvním ředitelem a starším kolegou. Ten hajný Štětivec, to byla jeho parádní role. Ale Karel Lamač obsadil do filmu mě. Jednu neděli jsem hrál ve Švandovém divadle na Smíchově (dnes Realistické) dvě představení. Najednou poprask. Ferenc se prej rozhodl mě zastřelit a jede do divadla. Bylo to právě mezi odpoledním a večerním představením, utéct jsem nemoh. Naštěstí ho policie chytila už na Palackého mostě. Tak si pobyl půl roku v blázinci. On tam už byl předtím několikrát. Já jsem pak toho Štětivce hrál ještě mockrát po Americe.

Z: *Jak jste přežil únor 1948?*

JK: Ze začátku snadno. Po válce jsem se stal uměleckým ředitelem Tyláčku (dnes Divadlo Na Fidlovačce). I po únoru jsem v té funkci pokračoval. To víte, měl jsem plno kolegů a známých toho JEJICH přesvědčení: E. E. Kische, Gézu Včelička, E. F. Buriana, Vítězslava Nezvala. Mockrát jsme spolu pořádali takové picí sedánky. Nezval se často opil a pak si vymýšlel všelijaké verše.

(*V. Nezval: Improvizace*)

Soudruhu maršalissime a tati, budeme tě věčně milovati, i když ty nás mlátíš latí.

Měl jsem ovšem i jiný kolegy než politický. Taky jsem měl jmenovce, klasického herce z Národního divadla, Eduarda Kohouta. Měli jsme sice stejná jména, ale málokdo si nás pletl. Stalo se to vlastně jenom jednou.

(Hop sem hop tam)

Když Eduard Kohout hostoval v Pardubicích v Goetheho hře Torquato Tasso, bylo obecnstvo tak nadšeno, že volalo: "Mistře, přidejte! Zazpívejte 'Zaječí pacičku'!" Ale to odbočuju. Jenom chvílku jsem si myslel, že to pořád půjde jako dřív. Ale asi tak v době sokolského sletu,

v létě 1948, se herečka Lída Jírů stala ředitelkou. Jednoho dne vykonala takovou soudružskou návštěvu. Abych prý podepsal vstup do strany. Ruda Princ a Fanda Mrázek se prý už k tomu kroku rozhodli. Já jsem se tedy taky rozhod, a to, že bude nejlepší odjet na zájezd. Vlasta Burian už mohl vystupovat v malých městech. Tak jsme spolu projezdili Slovensko. Lidi tam byli moc přima. Ale to bylo jenom provizorium, tyhle estrády. Třetího října jsem měl s Malinovým orchestrem vystoupení v Aši Na Střelnici. Každě se divil, proč si s sebou vezu šest kufrů. No přece na maskování, odpovídal jsem, plno kostýmů na převleky. Asi jim bylo divné, že celá moje rodina jela se mnou: manželka a tři dcery. Tehdy jim byly dva roky, čtyři roky a té nejstarší už sedmnáct. Mimo chodem, za ten přechod jsem musel předem zaplatit 150.000 korun. Žena šla s dětmi napřed, aby to nebylo tak nápadné. Jo, to vystoupení v Aši bylo pro naše strážce hranic. Hráli jsme pro ně operetu "Na tom našem dvoře". Po prvním jednání, stále ještě v masce kohouta (vypadalo to asi jako Big Bird ze Sesame Street), jsem se vydal podél nemocnice k hranicím. To jsem si tak představoval, že budu mít jako alibi, kdyby mě chytili. To jsem pořád táhnul s sebou ty kufry. Najednou můj průvodce zavolal: "Honem to zahodte a utíkejte!" Tak jsem dobromyslně odhodil kufry a přeběh jsem hranice. Oni si ti dobráci pro ty kufry pak přišli, nechali si je, samozřejmě, takže my jsme pak v Německu začínali skutečně s ničím. Před námi utekli soudruhům už jiní. Nemohli jsme hýřit, ale nemuseli jsme aspoň pionýřit.

Z: *Jak jste se uchytil a kde jste pracoval?*

JK: Napřed jsme pobýli po táborech. Ale brzo jsem dostal práci v českém vysílání francouzského rozhlasu. A pak jsem dělal pro Svobodnou Evropu i pro Hlas Ameriky. Tím jsem si ovšem doma nepřilepšil. Moji bývalí kumpáni mi spílali velice ošklivě.

(*V. Nezval*)

Kokrhál, Kohout, kokrhál, až si bránci potrhali. Nedivme se, že trop je ve Svobodné Evropě.

Z: *Stýkal jste se s dalšími krajany po přestěhování do New Yorku?*

JK: Pořád. Vlastně dokud neumřeli. Ferdinand Peroutka, Jiří Voskovec, mnoho jiných. Vidali jsme se často. nesmíte zapomenout, že když V+W chtěli v r. 1938 odjet do Ameriky, přišli za mnou, jestli bych za čtvrt miliónu nekoupil Osvozené divadlo. To jsem taky udělal. A každý měsíc,

celou válku, jsem nosil pravidelný příspěvek mamince pana Wericha. Ten Voskovec, ten byl ale vždycky pesimista. Zvláště ty začátky ho deprimovaly. To u mně jednou seděl a prohlašoval o stavu světa: Ty kapitalisti sou volové, no a ty komunisti sou taky volové. Později se mu dařilo líp. Jednou jsme se bavili o agentech a jak to má člověk dělat, aby dostal nějakou roli. Jiří prohlásil: "Teď sedávám často ve vaně, protože vídám ve filmech, že herci dostávají hodně nabídek telefonem právě když se koupou." Asi mu to sezení ve vaně pomohlo.

Z: *Jaké byly vaše herecké začátky v Americe? Měl jste potíže s angličtinou? (Rozhovor s časopisem Zpravodaj)*

Já potíže s angličtinou vůbec neměl, to spíš je měli ti Američané, kteří mě poslouchali.

JK: Ten můj výše zmíněný agent byl docela příčinlivý. Hrál jsem asi v šesti filmech, v televizních seriálech a v mnoha reklamách, v těch je plno peněz. A výhoda je taky v tom, že kdykoli tu reklamu opakují, už máte další honoráře. Ty divadelní začátky byly ovšem těžký. Třeba ve Faustovi jsem se objevil jako čtvrtý čert vlevo. V jedné hře jsem taky hrál sovětského velvyslance, tak jsem klesnul. Ale mně to ještě šlo. Ti začínající herci, to byli chudáci. Já jsem byl jediný, který měl auto, takže jsem s nimi často jezdil na zájezdy. Znal jsem Ed Asnera i Al Pacina, s tím jsem často hrál. Ten chodil spát do Armády Spásy. Byl úplně na mizině. Ale řeči

Služba čtenářům

Housekeeper companion to join senior couple with European background. North Shore Long Island. Separate room and bath. Light cooking and driver's licence essential. Mr. Charles Kaplanek, 9 Montfort Dr. Huntington, N.Y., USA 11743, tel.: 516-692-4071

Stroj. prům. žijící v Německu s rozs. praxí z chem. a metalurg. eng. hledá místo v Kanadě za účelem imigrace. Zdeněk Hubálek, Usastr. 9, 6350 Bad Nauheim, West Germany.

Ošetřovatelka, 49 let, 160 cm, hledá touto cestou osamělého staršího krajanu—i invalidního—, kterému se stýská po české kuchyni a hodné společnici. Diskrétnost zaručena, odpověď do redakce. Zn.: "VENKOV".

Hledám ing. Mitvalského, Traiskirchen zima 77, Computers, volejte (203) 776-5704 USA.

RODINA KOHOUTOVA—JÁRA PRVNÍ VLEVO

měl strašně levičácký už tehdy. S tím se asi nedá nic dělat, herci byli vždycky levý, v Československu i jinde. Divadlo hraju pořád, ale teď hlavně pro krajany. Pořád jezdím po Americe i po světě.

Z: Co si myslíte o lidech, kteří přišli na západ v r. 1968? To asi víte, že pořád jsou mezi těmi exulantskými generacemi nějaká nedorozumění.

JK: My jsme to měli rozhodně těžší. Nám nikdo nepomáhal. Když jsem přišel do Ameriky, pověděli mi v Sokole, že mě nepřijmou za člena, dokud si neopatřím místo. Báli se, aby mě náhodou neměli na krku. Hlavní rozdíl je asi v tom, že v r. 1968 lidé utíkali před komunisty, kdežto v r. 1968 utíkali za blahobytem. Ale já znám plno těch nových krajanů a většinou jsou to příjemní lidi. Ale přece jenom asi jsou trochu ovlivněny tou propagandou, kterou tolik let poslouchali.

Z: Máte mnoho přátel? Nepřátel?

(Jiné interview)

Máte nějakého nepřítele?

Asi už né. Mám dojem, že jsem je všechny přežil.

JK: Je to zajímavý, ale lidi se ke mně hlásěj všude. I přistěhovalci, i ti rodiče, kteří sem jenom přijedou na návštěvu. Často se se mnou nechávají fotografovat, mají z toho ohromnou radost. A povídají: "My vám, pane Kohout, nerozumíme ani slovo, vy tak rychle drmolíte, ale to není důležité. Vy jste pohybovej herec. A doma řekneme, že je pozdravujete, můžem?"

Z: Co si myslíte o světě? Co je v té budoucnosti pro nás a co pro vás?

JK: No příjemný to není, teda pro ten svět. Byl jsem letos v Mnichově. Ti Němci mají strach ze Sovětského svazu. Voni se tak bojejí, že mám dojem radši by byli rudý než mrtvý. (Staré úsloví "better dead than red")

obráceno defétisty na "better red than dead"). V jednom místě mi dokonce řekli: "Jenom, prosimtě, nepovídej politický vtipy, to bys ten náš spolek rozbil, už by nám sem lidi nechodili." Mnoho lidí si tam upravilo vztahy a jezdí do Československa. Taky kvůli tomu odřekli předplatné Amerických listů, Svědectví a jiných časopisů. Nojo, to jsou Němci. Ti už jednou udělali se Stalinem dohodu. Takže jedinej optimismus, kterej mohu poskytnout, se týká mého života.

Z: Co vás drží při životě?

JK: Jo, to se ptáte zrovna jako ty dámy, když chodím na ty český tancovačky. Ty se mě ptají: "Prosím vás, Mistře, řekněte mi, jaký pilulky berete, já to poradím mužovi. Vy jste takovej živěj, ale ten můj muž nepije, netancuje, už je takovej chćiplej. No ale já nic neberu, jenom jím zdravě, polykám pouze vitamíny. Ale jak chodím na ty zábavy, tak tam pořád mám nějaký partnerky. Já jsem teda starej blbec, ale někdy se až stydím, co ty vdovy dělaj. Tady je plno vdov, a jak jsou živý! Já bych se moh ženit každěj tejdenn.

Z: No a to je vám 77, vy jste úplnej zázrak.

JK: Ale kdepák, zázrak je dr. Steinbach, ten je o deset let starší a jak je čilej! To byl vojenskej a pak divadelní lékař, ten odrodil všechny tři má dcery. On žije pořád v New Yorku. Někdy mu volám a on špitne: "Járo, zavolej mě za hodinu, já tu mám takovou romantickou záležitost..." to je zázrak, ten doktor Steinbach.

Z: Tak vám přejeme moc zdaru a úspěšné objížďky, pokud jde o ty vdovy.

[Vrabčák]

Hop sem, hop tam, já se na to informuju, hop sem, hop tam, já se na to optám.

□

Interview s Pavlem Landovským

Redakce Západu se snaží uspořádat zájezd českého herce a dramatika Pavla Landovského počátkem letošního podzimu po Kanadě a USA. Landovský je znám z mnoha filmů a divadelních her (nezapomenutelná byla jeho postava Revizora ve stejnojmenné hře uvedené v pražském Činoherním klubu v druhé polovině šedesátých let). Dnes žije ve Vídni. Je členem vynikajícího divadla "Burgtheater". Za Západ se Pavla Landovského ptal Václav Táborský.

Landovský: Milej Táboračku, nechtělo se mi na tvůj dotazník moc odpovídat, protože nejsem ani grafoman, ani nějaký slávychtivej. Nerad bych, aby po přečtení mého interviewu prohodila nějaká paní ke své sousedce: "Milostivá paní, je sprostěj, ale je to feššššák!" (Není - pozn. redakce).

Západ: Těsně po válce ses prý stal uhlobaronem a vydělávals velký peníze na černým uhlí nakutaným načerno, rozprodáným taktěž.

L: Těsně po válce mi bylo devět. Uhlobaronem (jak ty říkáš) jsem se stal až ve čtyřiapadesátým. Ty příběhy kolem toho rubání načerno se nedají vylíčit v jediném odstavci. Jenom ti řeknu, že jsme měli plný kapsy peněz. co si budem povídat - to uhlí jsme tomu státu kradli. Ale tenkrát mě napadlo si spočítat výdělek za jedinou noc, na tom uhlí, který jsme prodávali za polovinu státní ceny. Prakticky se čistej zisk za jedinou noc rovnal měsíčnímu platu dělníka.

PAVEL LANDOVSKÝ A VÁCLAV HAVEL

A tak mi došlo, že ten stát by mohl za ten šedesátinásobnej zisk s těma lidma trochu veselej a slušněj zacházet.

Z: Kdy jsi poprvé v životě poznal, že máš nějaký herecký talent?

L: Co to je hereckej talent, to do dneška nevím. A taky to nechci vědět. Až začnu hrát, tak toho nechám. Protože hrát (tedy předstírat) může člověk začít teprve když už nic neví a pravda mu došla v zásobníku. Děkuju pěkně.

Z: Kdy jsi poprvé poznal, že lidé jsou rozdělení na dvě pohlaví? Co jsi z toho poznání vyvodil?

L: No přišel jsem na to dost pozdě, asi ve čtyřech letech. Byli jsme tři děti. Mamka měla na začátku války k dětem holky z vesnice. To se dělávalo, aby mladý holky ušly totálnímu nasazení v Rajchu. Když bylo nutno mi nějakou přišít na zadek a já s sebou tak mrskal, že ten zadek nebylo možno zasáhnout, tak mi ta naše, Máňa Palásková se jmenovala, sevřela hlavu pod sukněm mezi nahý stehna, abych sebou tolik nešil. Já jsem najednou ztichnul, protože jsem pod tím stanem ze sukně objevil a zaznamenal nové a dosud nepoznané záležitosti. Stačí? A co jsem z toho vyvodil? Stalo se to mým koníčkem.

Z: Herec musí předvádět desítky různých povah. Kde a jak je studuješ?

L: Je to dost těžké vysvětlit, aby to nezavánělo teorií o méněcenných a

silných jedincích. Tak asi takhle. Já jsem vyzoroval, že v každém člověku je jako v computeru naprogramováno vše z oblasti lidského konání, citění, srovnávání či reagence. V každém z nás je vše, od vraždychtivosti až po nekonečnou lásku. Jde jenom o to, v jakých souvislostech a intenzitě je to od toho kterého v nás k mání. To se projevuje vnějšími znaky, pro které máme tolik krásných pojmenování, jako blbost, měkkost, závist, rozplizlost, genialita, vilnost, veselost, zoofilie, servilita, lakomost, pýcha, pytel, pysk, netopýr, slepýš, pyl, atd. Takovým způsobem tedy zkoumám náтуру svých bližních a snažím se ji potom zkratkovitě prezentovat, ale vždycky, a to aspoň já, trochu do srandy, protože tý nejní nikdy dost.

Z: Co se odehrávalo v podkroví tvého vršovického kutlochu neboli studia, když tě tam jel ten tvůj osobní estébák za pomoci kolegů zatknout?

L: Tak to ani nemůžu, tak ňák na plnou hubu říct, ale nebyl jsem tam sám. A ty dvě soudružky mně pořád mořily, abych zavolal nějakýho kamaráda, že bychom si mohli zahrát aspoň ve čtyřech třeba karty. Co má taky člověk jinýho dělat když ho hledá policie, že jo. Tak jsem zavolal kamaráda J. No a měl smůlu a asi napíchnutej telefon. Protože když přišel, a musím říct že tam byl v cuku letu i když to měl 30 km, tak už bylo

u půdy pod neckama a za starým mandlem poschovávalo šest civilních strážníků s vybolenejma sakama na prsou, a ty ho lapli jakmile zabouchal na moje vrata. Já jsem vzdoroval až do večera a musím říct, že se mi podařilo propašovat obě dámy inkognito z průseru ven, a sám jsem byl chycen až poté co jsem přes střechy vylezl úplně jiným barákem ven, u stadionu "Bohemians Praha". To jsem taky jedinkrát dostal od policie trošičku do držky, ale musím říct, že zaslouženě, protože jak jsem se mlel v tom autáku, co mně v něm odváželi, tak se mi podařilo urvat nohama sedadlo i se šoférem a do smrti nezapomenu, jak von křičel v plný rychlosti, se spuštěnou policejní sirénou: "Kluci, vyserte se na něj nebo se zabijeme všichni". Vrátil jsem se domů za tři měsíce takhle před vánocema 1977, abych se opět už koncem ledna po nevydařeném plese železničářů dostal za katr podruhé. Čímž se dostávám na tvou přespříští plesovou otázku. To už ale byla ze strany četnictva, abych tak řekl sportovně-rutinní akce, ve které jsme neměli šanci už vůbec žádnou. Naložili nás na policejním okrsku s Vaškem Havlem a Jardou Kukalem do plechových beden, odvezli do vyšetřovačky a obžalovali s úsměvem z napadení veřejného činitele. Vyšetřování prokuratury se skládalo ze souboje svědků falešných (kteří se pletli v naučených výpovědích) se svědky skutečnými, kterých bylo asi třicet. Celý můj zločin spočíval v tom, že když mě uniformovaný příslušník VB vyzval slovy: "Pane Landovský, dejte mi občanský průkaz, chci si ověřit vaši totožnost", odpověděl jsem doslova: "Velmi rád, ale co si chcete vlastně ověřovat, když mně znáte jménem, to opravdu nechápu." A už jsem jel. O Pavlu Kohoutovi vím jenom z doslechu, že dostal hned u vchodu do plesové budovy (s platným lístkem v ruce) takovou facu, že upad na zem. Ke cti vyšetřovatelů prokuratury musím říci, že po zvážení těch blábolů svědků z povolání obžalobu zrušili. Vrátil jsem se po dvou měsících ve smokingu domů. Byl to můj nejdelší ples.

Z: Tady se traduje, že při Tvé první akci v rámci Charty jste byli s Vaculíkem a Havlem při rozvážení dokumentů zadrženi StB, načez jsi prý prohlásil: "To nám ten odboj pěkně začtná!" Jak to vlastně bylo?

L: Tak to už máš hochu popletený. Jakápak první akce, jákepak rámeček a jákápak charta, jákepak rozvážení dokumentů? To všechno zní jako ze slovníku vyšetřovatelů StB, nebo

od stejného jazykozpytce vycvičených redaktorů československého tisku. Ještě k tomu můžeš přidat výrazy jako "Anticharta", "Chartista" a "Antichartista" a už můžou nastoupit "Chartologové" a "historio-chartografové" a dynastie počínající Chartisem 1., neboli šišatým, s dědičným právem prvorozeného syna na trůn. Přitom původní smysl prosté reakce s kritickými připomínkami podepsané od 240 zoufalců jakoby se vytratil. Už jsem taky slyšel, a to není bez zajímavosti, že Chartě 77 se v Československu říká "Cestovní kancelář", se kterou se může kdokoliv levně vystěhovat na Západ. Co se týče v otázce zmíněného výroku, neřekl jsem to já, ale Vašek Havel, kterej jak známo ráčkuje, čímž to bylo ještě komičtější. Ale abych nepředbíhal. Celej ten světovej alarm jsem přeci jenom zavínil asi já, protože když jsme vyrazili já, Vašek Havel a Ludvík Vaculík z bytu Zdeňka Urbánka, kde jsme předtím voblížali 240 šedesátihalířkových známek, abychom signatářům odeslali jako potvrzení kopii podepsaného textu a zároveň text s podpisy odevzdali na Čs. pres. kancelář, UV KSČ, Předsednictvu vlády a do Parlamentu, zjistil jsem že se za námi rozjela volha, jejíž přítomnost mi byla jasná. Na příští křižovatce se k ní přidaly dvě škodovky. Otočil jsem se dozadu na Ludvíka a povídám: "Jedou za náma". Na to Ludvík bohorovně ucedil: "Prosímtě ty toho naděláš, to sů eném taká emběčka. Nevím co to do mně vjelo, snad abych mu dokázal, že pravdu mám já, šlápnul jsem na to. Měl jsem Saaba 96 s patnáctistovkou Fordem motorem. No a emběčka za mnou. Teď už bylo vidět že to "nésů jen taká" ale onaká, protože já jel z hecu místy 150 a oni taky. Pak se mi podařilo se jim na pár minut ztratit, to Václav vyskočil u poštovní schránky a nacpal do ní asi 40 dopisů (které pak taky, jako jediný, skutečně došly), ale to už byli zase za námi (asi se naladili rádiem na můj rozdělovač). Podařilo se mi ujet ještě jednou, a potom jsem byl zablokován za dejvickým gymnáziem v jednom směrci z protisměru, zezadu a z boků - jako ve špatným jihoamerickým filmu. Stačil jsem ještě zacupnout oba cuplíky u dveří a už bylo kolem vozu temno a na okna, střechu, dveře i kapotu pršely rány, "Jménem zákona okamžitě ven", atd. Pamatuji se, že Vašek chtěl vystoupit a já mu říkal: "Počkej chvíli, až si vomlátěj klouby, bylo by nepříjemný, kdybysme ty rány museli chytat do ksichtu. A na to tenkrát

Vašek pronesl tu slavnou větu: "To nám ten boj za lidský prrrráva pěkně začíná". Potom Václav auto odzátkoval a v tu ránu jsem viděl jenom jeho a Vaculíkovy podrážky od bot. Vytáhli je jako se z auta vytahuje srolovanéj koberec. Já jsem si provlíknul ruku volantem a že nepudu, že znám povinnosti řidiče, a že dokud protokolárně nepřevzmu vůz, kterej před tím řádně zaparkuju, mně můžou spíš tu ruku utrhnout. Zachránili mně vlastně čumilové, kteří se začali pomalu srocovat, a protože kameraman StB zadrženi točil, někdo z davu zakřičel: "Podívejte se, pan Landovský už zase filmuje", takže z toho zase byla fraška a mně přidělili do vozu ozbrojence a jel jsem, sám si šoféruje, do Bartolomějské ulice k dalším veselým procedurám. Ale o tom až příště.

Z: Tak tedy pojďme mluvit o něčem příjemnějším. Jaké jsou rakouské ženy?

L: Vdavkúchtivé jako všechny, ale dělaj, že ne, a tím tedy jsou mimořádně nebezpečné.

Z: Jaké jsou ruské ženy?

L: Já, jak víš, jsem se do Ruska ještě nepropracoval. Voni mně tam nechtěj, ale jakmile se mi to podaří, tak podám samozřejmě hlášení, ale mys-

lím si, že se v podstatě asi od ostatních náč moc lišit nebudou.

Z: Byl bys ochoten přispívat do sexuální poradny Západu, kdybychom nějakou otevřeli? Kdyby nebylo dost vhodných otázek, mohl by sis je dávat sám.

L: Nic nového pod sluncem. V roce 68 jsme začínali s dr. Plzákem podobný pořad, který se jmenoval "Radí vám lékař psychiatr a gynekolog samouk". Já byl ten samouk. Bylo to velmi veselé a pak to zakázali. Takže až se to otevře tak se uvidí. Ale na každý pád otázky si sám klást nebudu, ať mi je zejména v sexu klade někdo jinej. K sexu je zapotřebí nejméně dvou. Když si v tomto oboru člověk sám otázky klade, a sám zodpovídá, tak proto existuje krásný archaický název s a m o h a n a .

Z: Jaké role hraješ v Burgtheatru?

L: Malé.

Z: Kdyby se ti všechno dařilo dobře, jaké role bys chtěl hrát za deset let?

L: Velké.

Z: Tak díky za rozhovor.

L: Tak pozdravuj ženu a Šuchmu Šuchmiče. A jestli tam na ten zájezd pojedou, rád bych měl na každé štaci pečovatelku, ideálně tak mezi 27-29 lety, inteligentní a nemorální. Může bejt i dobrosrdečná.

□

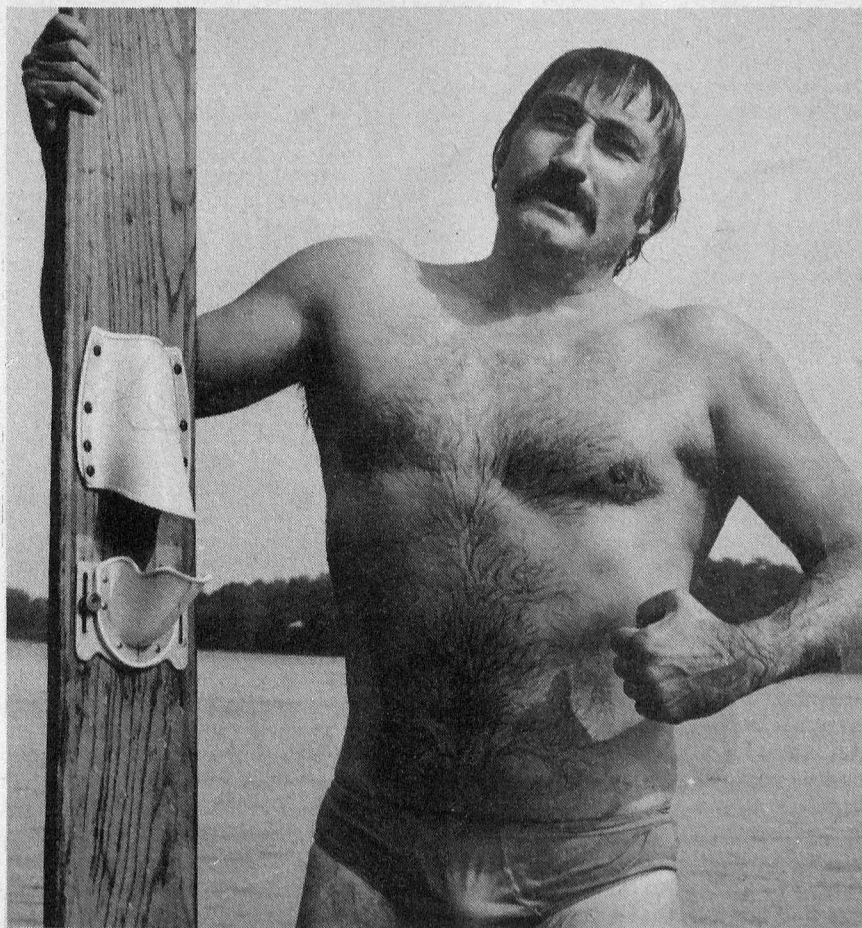

FOTO: HELENA FIERLINGER

Emigrace

Miloš Šuchma

Kanadská imigrační situace

V říjnovém č. 5/80 Západu jsme přinesli informační článek "Návod k emigraci do Kanady". Soudě podle ohlasu se zdá, že informace byla užitečná nejen pro nové emigranty, ale i pro ty, jimž se najednou ozve čerstvý uprchlík, ať již z rodiny či známý.

Uplynula nějaká doba a tak bude dobré se podívat jaká je situace nyní. Úvodem je třeba říci, že situace je mnohem horší. Do značné míry to ovlivnila krizová situace v souvislosti s mimořádným stavem v Polsku. Skutečností je, že v západní Evropě je na 140 000 Poláků, z toho 47 000 chce emigrovat do zámoří, počet mnohonásobně převyšující ostatní národnostní skupiny, kde Českoslováci díky Husákovu režimu zaujímali vždy "čestné" přední místo. A to se ještě nerealizovaly úvahy, že polští generálové "umožní" emigraci nespokojeným a nepohodlným.

V roce 1982 130,000-135,000 emigrantů může být přijato do Kanady. V tomto počtu ovšem vedle uprchlíků je zahrnuta i normální imigrace (od 1.5. 1982 jen na základě závazného příslibu zaměstnání) a mimovládní sponzorování rodin a organizací.

Kanadská vládní kvóta pro samotné uprchlíky na rok 1982 je 14,000, s tímto rozdělením uprchlíků: východní Evropa 6,000, Indočína 4,000, Latinská Amerika a Karibská oblast 1,000, Afrika 500, Střední východ 400, ostatní svět 100 a rezerva 2,000 zatím nepřidělená a také nepokrytá finančně.

V detailním rozdělení v Evropě je kvóta 6,000 na uprchlíky z východní Evropy rozdělena takto: Rakousko 3,500, Itálie 900, Německo 500, Francie 350, Švédsko 250, Řecko 200, Švýcarsko 100, Belgie 50, Anglie 50, Holandsko 50, ostatní 50.

Prakticky situace nyní je taková,

ní pasy, platné pouze pro Jugoslávii, může uprchlík přejít do sousední země (pokud se mu to podaří) nebo emigrovat do USA a Austrálie či Kanady, která v současné době však přijímá z Jugoslávie pouze uprchlíky, kteří mají někoho z rodiny v Kanadě. V některých zemích např. Francii a Anglii je uprchlík víceméně odkázán sám na sebe, protože tyto země přechodného pobytu nemají podpůrné programy pro uprchlíky.

Pro emigranty, kteří se nequalifikují v rámci kanadské vládní kvóty, nebo pro její vyčerpání nemohou být vzati v úvahu (a pakliže nezůstanou v zemi prvního pobytu či jsou přijati do USA nebo Austrálie), zůstává pouze možnost sponzorování.

Sponzorovat do Kanady je možno buď rodinou (směrnice přesně určují, kdo do této skupiny spadá), skupinou 5 lidí (kteří ovšem musí splnit požadavky - především důkaz hmotného zabezpečení se o uprchlíka postarat) nebo organizací, např. etnickou, která má vládou uznaný status. V červenci 1980 Československé národní sdružení v Kanadě (ČSNS), reprezentující zájmy Čechů a Slováků v Kanadě a mající stanovy uznané kanadskou vládou jako dobrovolné a nevýdělečné organizace, podepsalo s kanadskou vládou dohodu o sponzorování uprchlíků z Československa.

Samotné sponzorování je právní závazek sponzorující organizace (či rodiny nebo skupiny 5 lidí) se o uprchlíka starat po dobu 1 roku po příchodu do Kanady. Náklady zahrnují prakticky všechno (ubytování, stravování, nemocenské pojištění atd.) s výjimkou dopravného do Kanady, které je bezúročnou půjčkou Kanady uprchlíkům, kteří ji po příchodu do Kanady splácejí v měsíčních splátkách po nástupu zaměstnání (dopravné také umožňují organizace, které pomáhají v imigračním procesu, např. Americký fond pro čs. uprchlíky a jiné - viz. č. 3/80). Sponzorovací dohoda má rovněž část, kdy za určitých podmínek se mohou uprchlíci kvalifikovat k tzv. "společné asistenci", kde kanadská vláda platí počáteční náklady v Kanadě (obdobně jako při vládní imigrační asistenci), zájmová organiza-

KOLÁŽ PAVEL TAUSSIG

PO UROVNANÍ POMERU

Imigračními zeměmi jsou i nadále především Kanada, Spojené státy a Austrálie. Kanada s poměrem 1:324 vede v průměru na obyvatele (pro zajímavost další pořadí: Austrálie 1:332, USA 1:374, Francie 1:780, Švýcarsko 1:1,189, Švédsko 1:1,361, Norsko 1:1,783, Rakousko 1:2,027, Německo 1:2,159, Anglie 1:2,345) a poskytuje střechu nad hlavou uprchlíkům z mnoha zemí na světě, především z východní Evropy.

že kvóta až na některé výjimky je vyčerpána nebo tomu tak brzy bude. Z Německa jsou např. zprávy, že kanadský úřad nepřijímá ani žádosti, v Rakousku je cca 14,000 žadatelů z vých. Evropy do Kanady, což znamená, že na každého připadají 3 další, kteří nemohou být přijati. V Itálii momentálně je situace nejlepší, protože kvóta bude pravděpodobně alikvótně vybrána v průběhu roku. V Jugoslávii, kam čs. vláda uděluje nyní zvlášt-

ce však se stará o uprchlíka především při jeho první orientaci v Kanadě a integraci do kanadského života.

Je pochopitelné, že dobrovolná organizace jako ČSNS neoplývá zdroji, aby ve velkém rozsahu sponzorování mohla uskutečnit, i když mezi krajany v Kanadě finanční sbírky přinesly určité výsledky. ČSNS chce mít rovněž jistotu, že nový uprchlík má a bude mít snahu co nejdříve pracovat a začlenit se tak do kanadského života. Jistým ukazatelem je ochota pracovat v Evropě během čekací doby a tím také úspora určité částky do začátku v Kanadě. Tato skutečnost je určitou zárukou pro sponzorující organizaci, která v opačném případě může být vystavena značnému finančnímu břemenu. Bližší informace v tomto směru podává: ČSNS, Ústřední imigrační komise, 740 Spadina Ave., Toronto, Ont. M5S 2J2 Canada. Evropské vlády, které respektují ženevskou konvenci zaručují, že uprchlík, který získá uprchlický status, dostane také pracovní povolení.

Co doporučit v této souvislosti novému uprchlíkovi?

Každý by si měl především ujasnit, zda chce trvale zůstat v zemi, kde žádá o uprchlický status či zda chce emigrovat do jiné země, a to do které.

Váhání či např. žádost o imigraci po ročním pobytu v první zemi může znamenat odmítnutí žádosti např. do Kanady, kdy kanadský imigrační úředník může považovat žadatele nikoliv jako za uprchlíka, ale již jako residenta první země. V takovém případě je žadatel posuzován jako imigrant (nikoliv jako zvýhodněný statusem "self-exiled" uprchlík), na kterého jsou kladeny mnohem vyšší požadavky, jak již řečeno, např. potvrzení pracovní nabídky a solidní existenční zaopatření.

Rovněž nepůsobí dobře, jestliže žadatel má podány žádosti na řadě konsulátch o imigraci, např. na kanadském, australském a americkém současně. Může to být důvodem zamítnutí žádosti z důvodů nejasného imigračního záměru a lhotejnosti k zvolené zemi.

Závažnou překážkou je zamlčení či falšování skutečností, které jsou součástí žádosti. Zamlčení členství v KSC, zaměstnání u vojenské organizace, zkreslení kvalifikace, zamlčení vyživovací povinnosti patří k těmto překážkám. Na druhé straně přiznání těchto skutečností není důvodem k zamítnutí žádosti, pakliže ovšem nejde o bezpečnostní zájem Kanady. Je také nerealistické očekávat nabídku zaměstnání (a trvání na

tomto) v oborech, které jsou kuriózní, ale málo použitelné, alespoň pro začátek. Obdobně přiznat popravdě kvalifikaci a chtít dělat zcela něco jiného. Snění si žadatel má nechat pro sebe a na pozdější dobu.

Někteří zájemci si také neuvědomují, že sponzorování není možno dělat bez vědomí kanadských úřadů v Evropě, to znamená, že sponzorování je podmíněno podáním žádosti na kanadském úřadě, kdy skutečnost existence např. rodiny v Kanadě může být urychlujícím momentem v procesu (je třeba podtrhnout "může", protože to není garantováno, např. v případech, že žadatel agresivním či arogantním vystupováním se domnívá, že tím má imigraci zajištěnu). Nevhodné chování a vystupování žadatele může být také důvodem k zamítnutí žádosti, kdy rozhodnutí je založeno na nežádoucnosti takového imigranta pro Kanadu,

bez ohledu jakým "komunistickým peklem" prošel.

Byla zmíněna iniciativa a ochota pracovat, to je schopnost se o sebe postarat. To je důležité jak pro sponzorující organizaci, tak i pro hodnocení kanadských úřadů.

Účelem tohoto článku, jehož obsah je založen na skutečných případech a znalosti systému, není nikoho odradit, protože Češi a Slováci si vybudovali a mají dobrou pověst před kanadskými úřady. Snahou je spíše podat informaci a zrealizovat představy těch, kteří se chtějí stát budoucími Kanadany, v době ekonomicky horší než před několika lety.

Doufejme však také, že chtějí stále zůstat v podvědomí Čechy a Slováky, kteří opustili svoji strádající vlast z důvodů nikoliv jen ekonomických.

□

Návrh dodatku k zákonu o občanství

V únorovém čísle *Západu* č. 1/82 jsme přinesli informaci o debatě v kanadském parlamentě, týkající se "dvojího občanství" (O "dvojím občanství" v kanadském parlamentě).

6. dubna 1982 poslanec za progresivně-konzervativní stranu Donald W. Munro (reprezentující volební obvod Esquimalt-Saanich) předložil návrh dodatku k zákonu o občanství, tzv. první čtení návrhu zákona (Bill C-650).

V návrhu se doslova říká (český překlad):

Návrh změny zákona C-650

Akt změny zákona o občanství

První čtení 6. dubna 1982

Její Veličenstvo na radu a se srovnáním kanadského Senátu a Sněmovny uzákoňuje následující:

1974-75-76/108 1. **Zákon o občanství** je změněn tímto, bezprostředně po sekci 7 tohoto, doplněním následující sekce:

Cizí příslušnost nebo věrnost "7.1 (1) Svěprávný kanadský občan, který a) zatímco mimo Kanadu, svobodně a formálním způsobem, s výjimkou ve vztahu uzavřením manželství, žádá národnost nebo občanství země jiné než Kanady, nebo

b) přísahá, potvrzuje nebo jinou deklarací vyjadřuje věrnost zemi jiné než Kanadě, tímto přestává být kanadským občanem.

Tituly od království (2) Podsekce (1) se nevztahuje na občanství osoby z pouhého důvodu, že přísahá, potvrzuje nebo deklaruje v průběhu nebo v souvislosti obdržení čestného titulu od Jejího Veličenstva, jednající na radu Jejích ministrů či jinak."

Vysvětlující poznámka

Účelem návrhu tohoto zákona je obnovit jisté provize vynechané z nového **zákonu o občanství**, který nabyt moci v roce 1977. Původní zákon ukončil občanství jakéhokoliv Kanadana, který svobodným způsobem získal občanství v jiné zemi, nebo který deklaroval věrnost jiné zemi. Návrh zákona by měl znovupotvrdit tento princip, jmenovitě, že osoba nemůže vyjadřovat loajalitu dvěma různými zemím ve stejnou dobu.

Pozn. Návrh zákona (Bill C-650) v anglickém a francouzském jazyce je možno obdržet na této adrese: The Canadian Government Publishing Centre, Supply and Services, Hull, Québec, Canada K1A 0S9.

M. Š.

Profil umělce Západu: Jiří Erml

Pro dnešní titulní stránku *Západu* jsme vybrali snímek Jiřího Ermla, jehož další fotografie najdete i uvnitř tohoto čísla. Erml (37) vystudoval fotografii na FAMU a působil jako profesionální fotograf v Praze. Roku 1980 se definitivně rozloučil s Československem a odešel do Spojených států. Po kratším pobytu na americkém středozápadě se rozhodl pro New York, kde žije od r. 1981 a pracuje jako "freelancing" fotograf.

Ukázky z jeho tvorby, které uveřejňujeme, mají většinou dokumentárně-reportážní charakter. Těžiš-

těm umělce zájmu je nicméně fotografie uměleckých děl a architektury. Erml má za sebou řadu profesionálních úspěchů - kromě výstav v Československu to bylo i Dánsko, Itálie, a přirozeně také USA. Jeho fotografie se objevily v *American Craft Museum* a *American Craft Magazine*.

Už letmý pohled na Ermlovy fotografie prozradí umělce schopnost odhalit něco překvapivého i ve zdánlivě nejjednodušších situacích, jakož i schopnost proniknout tam, kde se něco důležitého děje. Jeho vizuální

kompozice je dokonalá, takže se někdy zdá, jakoby se události odehrávaly kvůli jeho kameře. Gradace odstínů šedi v černobílých snímcích, úhly pohledu a technické provedení jen dokreslují Ermlovu profesionální úroveň. Newyorská tvrdá konkurence a nové prostředí kladou a budou klást na tohoto umělce vysoké nároky. Jeho největší šancí je kvalita díla: Pokud tento faktor bude rozhodující, není pochyb o tom, že se Ermlovi podaří v nové vlasti brzy prosadit.

-ju-

Karel Nešvera

Evropské divadlo Otomara Krejči

Je tomu už pomalu deset let, co se jméno českého režiséra Otomara Krejči zapsalo do povědomí světové veřejnosti nejen jako významného představitel moderního divadelního umění, ale i jako oběť tehdy se "normalizujícího" československého husákovského režimu. Protesty politických a kulturních osobností z celého svobodného světa provázely tehdy násilné uzavření Krejčova pražského Divadla za branou.

Režim v Praze na počátku sedmdesátých let uložil zprvu Krejču k ledu a po určitém čase ho nechal režirovat v pražském předměstském Divadle S. K. Neumanna. Teprve po delším zdráhání mu povolil hostovat v zahraničí, kde měl v divadelním světě zvučné jméno dávno předtím, než se o něm začalo v tisku psát jako o oběti dogmatické vlny, jež se přelila přes československý kulturní život. Vždyť Otomar Krejča byl vedle svého spolupracovníka výtvarníka Josefa Svobody vůbec nejznámějším českým divadelníkem ve světě, kde se proslavil především svými inscenacemi Čechova a Shakespeara od kubánské Havany až po belgický Brusel.

První Krejčovou šancí poté, co směl opět svobodně pracovat, byla Vídeň, kde uvedl Goethova *Fausta*, jehož měl už předtím inscenovat v Mnichově v rámci tehdejšího kulturního programu u příležitosti letní olympiády. Tento projekt se však neuskutečnil, když Krejča nedostal povolení k výjezdu. Vídeňská inscenace Goetha neměla patřičnou odezvu a

Krejča se setkal s nepochopením německy píšící kritiky a německy mluvícího publika, které je - na české poměry - velice pietní ke své klasice, takže odmítlo Krejčovy zásadní zásahy do Goethova textu. Ostatně s tímto dosti konzervativním přístupem ke klasickému literárnímu odkazu se můžeme v Německu setkat i jinde, například když jedno mnichovské divadlo uvedlo muzikálovou úpravu Kleistovy *Kátinky* z Heilbronnu anebo při shlédnutí současných inscenací Goethových dram, uváděných k 150. výročí básnickovy smrti.

Krejča potom na dvě sezóny zakotvil v Düsseldorfu, kde uvedl několik pozoruhodných - a opět ne vždy příznivě přijatých - inscenací, zvláště Čechova. Pak působil krátce v Karlsruhe a hostoval na několika dalších scénách, až před několika lety našel stánek, který nejlépe vyhovuje jeho uměleckému naturelu a dává mu možnost opravdové divadelní tvorby v optimálních podmínkách - jak se zdá dokonce lepších, než jaké měl ve svém pražském Divadle za branou.

Dvě, tři desítky kilometrů jižně od Bruselu poblíže památného Waterloo leží městečko Louvain la Neuve, v jehož sousedství vyrostlo za podpory místní obecní správy moderní univerzitní město s velkým divadelním sálem pro téměř 800 diváků, vybaveným moderní jevištní technikou. Za krátkou dobu zde vznikla pozoruhodná divadelní tradice. Přijíždě-

jí sem slavné evropské soubory, především z Francie, Anglie a Itálie a diváci na jejich představení se sem sjíždějí nejen z Bruselu, ale ze širokého okolí, dokonce až z Francie, takže divadlo může dobře prosperovat. Navíc v něm působí divadelní studio nazvané Atelier theatral, jehož uměleckým vedoucím se stal Otomar Krejča. Zde může studovat své inscenace v nejlepších představitelných podmínkách, v neomezeném čase, se souborem, který se schází vždy pouze na jednu jedinou inscenaci a který tvoří herci především z Francie a Belgie, ale v němž menší úlohy přejímají i posluchači fakulty divadelních věd místní univerzity. Zde má také nová inscenace premiéru a je několik týdnů na repertoáru, než se s ní soubor vydá na cesty do evropských divadelních metropolí. Zde si Krejča zopakoval některé své velké inscenace Čechova, Shakespeara a Musseta ze svého působení v pražském Národním divadle a v Divadle za branou a k nim přibylo časem několik zcela nových, jako právě ona poslední - vlastní dramatizace Dostojevského románu *Běsi*. K ní si Krejča pozval jako návrháře kostýmů českého, ve Spolkové republice trvale žijícího výtvarníka Jana Skalického. Vzniklo vynikající, plnokrevné divadelní, vysoce moderní představení v náznakové, velice vynalézavé, s těžkými závěsy pracující scéně jevištního výtvarníka Yvese Cassagneho, založené na hluboce propracova-

▷

Luděk Pachman

Poznámky o Německu

Ota Filip poněkud jednoduše "vyřídil" obavy předních amerických politiků, týkající se možného dalšího vývoje ve Spolkové republice Německo a tím v celé západní Evropě. Nezdá se mi dost seriózní, hovořit o vážných slovech amerických představitelů—mezi nimi např. s poměry v Německu dokonale seznámeného bonnského velvyslance USA Burnse—jako o "strašení Evropy"; to je poněkud lehkomyšlné komentování současného politického vývoje v Německu, v němž se možná rozhodne— a to není ani v nejmenším přehánění—o budoucím osudu celé Evropy.

Současná německá vláda se stává stále větším nebezpečím a rizikem pro tuto zemi, poněvadž velká strana bonnské koalice je hluboce rozpolcena v životních otázkách zahraniční i vnitřní politiky. Nejde jen o "pomatené politiky z levého křídla zdejších sociálních demokratů", jde o zhruba polovinu SPD, k níž patří nejen člen Bundesvorstandu Erhard Eppler, ale i předseda SPD Willy Brandt. Od krajní marxistické levice až k Brandtovi—který je navíc ještě předsedou Socialistické Internacionály—sahá podivná pestrá koalice politických sil, které se stále zřejmě snaží odpoutat ve větší či menší míře Německo od Spojených států. Jde o síly, kterým je zcela evidentně zkrachovaná politika "zmírňování napětí" se Sovětským svazem úkolem neporovnatelně důležitějším než spojení s USA a jednotu NATO.

Sama o sobě by tato politická skupina neměla naději na úspěch, jenomže má na německé politické scéně mocné, i když různorodé spojení. Jedním z nich je výrazná levicová většina televizních a rozhlasových novinářů. Podle jednoho reprezentativního průzkumu se 72% televizních novinářů samo označuje za politickou levici. Před sjezdem SPD v dubnu v Mnichově vystupoval Erhard Eppler denně v německé televizi a šířil názory, které jsou v příkrém protikladu k oficiální bezpečnostní poli-

tice západních zemí. Spolkový kancléř Schmidt už před sjezdem v podstatě kapituloval - netrval na potvrzení "dvojího usnesení NATO" o znovudosažení rovnováhy v oblasti raket středního doletu, nýbrž spokojil se odložením tohoto problému na sjezd SPD, který se má konat na podzim 1983. Pozor: Na podzim 1983 mají být první nové americké rakety umístěny v zemích západní Evropy, teprve tehdy velká koaliční strana bude rozhodovat o tom, co se s těmito raketami má vlastně stát! Nejde o nic jiného než o otevřenou obstrukci celé koncepce NATO, již uvnitř SPD stále vehementněji prosazuje její marxistická levice.

Politiku slepého "zmírňování napětí" ale velice účinně podporují i některé německé koncerny, které na obchodech se Sověty vydělávají miliardy na úkor daňových poplatníků.

Ono "mírové hnutí", které je v Německu silnější než kdekoli na Západě není vůbec projevem existenciálního strachu: Tím trpí jenom jeho nevědomá část. Řídí je však lidé, kteří docela dobře vědí, co činí. Tzv. "krefeldský apel"—a to je centrum onoho mírového hnutí—je zhruba z 80% financován z prostředků Německé komunistické strany, t.zn. z východního Berlína. O tom má mimochodem spolková vláda nevyvrátitelné důkazy, ale dosud nepoužila žádného zákonného prostředku, aby činnost otevřených agentů Moskvy ukončila.

K onomu "mírovému hnutí" patří řada známých osobností, O. Filip se zmínil o jedné - spisovatelce H. Böllovi. Jenomže jeho tvrzení, že by Böll po polských událostech nějak zmoudřel, ani v nejmenším nesouhlasí: Na několika demonstracích posledních týdnů byl zase H. Böll na tribuně a mezi řečníky. Jeho útoky proti státu, proti západní politice, jsou stále zřetelněji výrazem jakési zvláštní posedlosti, jakéhosi zcela degenerovaného myšlení.

Nejde o koncepci, jde skutečně o

prve napřesrok můžeme očekávat jeho další, pečlivě připravený, dlouhým studiem vykrystalizovaný divadelní čin. Která inscenace a jaký titul to bude, nelze dnes ještě s jistotou říci. Lze však předpokládat, že podobně jako v případě inscenace Dostojevského Běsů a předcházejí-

posedlost, pravděpodobně o posedlou nenávist vůči všemu, co patří k naší, západní civilizaci. Ale tato posedlost má—jak už bylo řečeno—silnou podporu v rozhlase a především televizi. Ostatně to lze prokázat na příkladech, které se nás dotýkají přímo, např. na televizním komentování situace v Československu. Jako "představitelé Charty 77" jsou opětovně německé veřejnosti prezentováni jen "reformní komunisté" - dr. Jiří Hájek a Milan Hübl. Tito dva podivní představitelé (opravdu nevím, proč prvním z nich dělá "Západ" reklamu!) vyslovili např. v televizním komentáři názor, že Jaruzelski znamená v Polsku "menší zlo". To je samozřejmě voda na mlýn zdejší levice, které se dostává ideologické podpory od údajných pražských "hrdinů".

Ke skupině Charta 77 patří i třeba křesťanský filozof světového formátu prof. Zvěřina. Dosud nedostal ani vteřinu vysílacího času - oni zbývající pražští marxisté celé hodiny.

Mohl bych ještě psát o zdejším "zeleňém hnutí", které má neporovnatelně větší politickou váhu než v kterékoli jiné západní zemi. Podařilo se mu už zabrzdit výstavbu jaderných elektráren a opozdit mírové využití jaderné energie v Německu o celé desetiletí. Naproti tomu se politická levice spolu s několika koncerny pouští do kšeftů, které zvyšují závislost—a tím i možnost vydírání—na Sovětském svazu. Nikoliv neprávem varují Američané před obchodem se zemním plynem, který byl podepsán téměř současně s vojenským převratem v Polsku. Jenom Německo poskytne v rámci tohoto obchodu Sovětům v tomto roce devizovou pomoc ve výši plných 10 miliard marek.

Ne, Američané nestraší, ale varují a pokud jde o Německo, jde o varování krátce před dvanáctou hodinou. Tendence aranžovat se se Sověty, přiblížit se východní Evropě na základně onoho vybájeného "demokratic-

▷

cích nastudování Shakespeara, Čechova a Musseta bude doma zneuznaný, loni šedesátiletý Krejča ve světě šířit stále ještě dobré jméno českého divadelnictví.

□

kého socialismu", sklon k neutralizaci země (která by znamenala neodvratné podřízení se Sovětskému svazu) nejsou už jenom programem bezvýznamných politických kroužků: Stojí za nimi velká část vládnoucí sociální demokracie.

Ostatně není ideologicky podmíněná neschopnost současné vlády vážným nebezpečím jen v oblasti zahraniční politiky. Státní dluh už překročil ve své nominální výši zadlužení Hitlerovy Třetí říše na konci druhé světové války - všechny návrhy na sanování financí ztroskotávají na ideologickém odporu SPD. V době, kdy má Německo téměř dva milióny nezaměstnaných, má ještě o něco více zahraničních pracovních sil - neboť neexistuje vůbec koncepce cizinecké politiky.

K tomu několik faktů: Do Německa se za rok 1981 přistěhovalo dvakrát víc cizinců než do USA—přitom je Německo jedna z nejhustěji osídlených zemí světa (zhruba 260 obyvatel na km² - dvojnásobek hustoty obyvatelstva v Československu!). V roce 1980 požádalo o politický azyl v Německu přes 110.000 osob, loni téměř 60.000 osob: Srovnáme tato čísla s kvótami uprchlíků v USA! Přesto neexistují dodnes opatření, která by zabránila podvodnému zneužívání azylu desítkami tisíc Turků, Pakistánců a Indů. V oblasti cizinecké politiky nejde nikomu o omezení přistěhování z východní Evropy: Každý ví, že např. přistěhovalci z Československa se integrují snadno a neznamenají v podstatě žádný sociální problém. Jinak je tomu s přistěhovalci z islámských zemí: 86% Turků, žijících v cizině, bydlí v Německu, tento počet se stále zvyšuje. Berlínská čtvrť Kreuzberg je dnes už čtvrtým největším evropským tureckým městem. Že to takhle prostě nejde dál, ví už v Německu každý, ale vláda nedělá doslova nic, ideologické předsudky vládnoucí SPD nedovolí jakékoli řešení.

Jen tak zcela na okraj: Když se v poslední době trochu zabývám problémy cizinecké politiky, musím dost alergicky reagovat na akce pana Peterky, který pomocí letáků vyzývá československé turisty k emigraci - se zdůvodněním, že jinak ztratí své životy v boji proti Číňanům!

Ale zpět k německé situaci. Naštěstí není tak špatná, jak by předchozí úvahy snad naznačovaly. Jejím důležitým rysem je i okolnost, že zde dochází k hlubokým změnám ve smýšlení a politické orientaci v širokých lidových vrstvách. Podle posledních průzkumů veřejného mínění

by dnes přes 50% Němců volilo bonnskou opozici - CDU/CSU. Průzkumy nebývají zcela průkazné, ale jasnou řečí mluví i výsledky zemských voleb v Berlíně a Dolním Sasku a komunálních voleb v Hesensku a Šlesvi-Holštýnu. Změna vlády by samozřejmě nemusela ještě znamenat zásadní změnu politické koncepce - v tom dávám O. Filipovi zcela za pravdu. Jenomže, v této zemi dochází i k něčemu, co bych chtěl označit jako duchovní přerod. Náhle jsou zde konzervativní—a ne socialistické myšlenky—moderní. Na řadě vysokých škol dochází k oslabení mar-

xistické levice ve studentských parlamentech.

Dovolil bych si proto na závěr prognózu optimistickou: V brzké době - nikoliv až v říjnu 1984 (po parlamentních volbách), nýbrž nejpozději do roka, bude v Bonnu nová vláda. A nejpozději ve dvou letech dojde v Německu k procesu zcela obdobnému oné "konzervativní obrodě" v USA, k níž došlo před volbou Reagana americkým prezidentem. A pak už nebudou mít odpovědní američtí politikové starosti s odolností a stálostí svého spojence mezi Rýnem a Labem! □

Ota Ulč

Nemyslím, že USA dluží Evropě

V dubnovém čísle *Západu* jsem přemýšlel nad uvažováním Oty Filipa. Nazval je "O USA v NSR". Ačkoliv se nevyjádřil zcela lichtově o západoněmeckých předácích a o některých politických proudech, získal jsem dojem, že hlavní dávka jeho hřmotu byla adresována nám, zde za Atlantikem.

Filip oznámil, že "západní Němce by 'finská alternativa' ani nenapadla, kdyby nám ji neustále nenašeptávali komentátoři z USA." Též slyší "z USA naivně rozhořčené hlasy amerických senátorů, kteří by chtěli vidět americké vojáky raději na americkém Středním západě než v Západním Německu. Tenhle způsob strašení Evropy mi právě v tomto okamžiku připadá velmi nebezpečný."

Mně se naopak takový trend zdá značně žádoucí. Tudíž, popovídejme si.

Jsmo v Americe naivní, rozhořčení, strašíme?

Odpovědnost vládců jakéhokoliv národa je vládnout odpovědně. Historie blbce nezrehabilituje. Tedy: Proč mají Spojené státy udržovat v Evropě víc než čtvrt miliónu vojáků, aniž by někdo pohlédl na historický ciferník? Už máme skoro čtyřicet let - téměř dvě generace - po válce. Robustní Amerika tehdy ochraňovala zbídačelou Evropu.

Dneska má Evropa víc lidí, víc bohatství - ale američtí vojákové se tam stále motají k potvrzení klasického pravidla, že generálové jsou beznadějně zamilováni do koncepcí bývalých váleek a zcela zvetšelého uvažování.

Nejvíce mě šokuje fakt, že absurdita tohoto stavu skoro nikoho nešokuje. V Evropě.

V USA se situace začíná měnit, s poukazem na různé jevy. Uvedme si jich pár: V roce 1973 měl Izrael na kahanku. Byla to otázka nikoliv týdnů, ale hodin - dodat střelivo, tanky, kanóny. Úkol ovšemže připadl zcela na bedra proradných, padoušských USA. Washington ale nemohl dopravit materiál bez mezipřistání. Pokud si vzpomínám, ani jeden náš evropský demokratický spojenc přistání nedovolil. Nebýt Portugalska, jež poskytlo Azory, dnes by asi nebylo Izraele a místu by třeba vládl nádherný Arafat.

Příklad: Zajetí amerických diplomatů v Teheránu. A jak se zachovali evropští spojenci? K zblití.

Příklad: Sovětská návštěva Afganistánu. Západní Evropané obohatili mezinárodní strategii konceptem dělitelné déteente: *détente is divisible*. Vy zbrojte, plaťte, případně bojujte, ale my budeme dál obchodovat. V roce 1980, Německá spolková republika byla nejdůležitějším partnerem východoevropských zemí v nesocialistickém obchodování.

GNP - *Gross National Product* čili totální roční produkt země - vypadá v triliónech dolarů takto: tábor míru - jeden trilión, USA - dva, Západní Evropa - dva, Japonsko - jeden.

Dnes tedy Kreml dosud prohrává 1:5.

Kremelští ovšem usilují o změnu: kombinace sovětské vojenské síly a západoevropské hospodářské síly by znamenala podstatnou změnu v globálním uspořádání. Amerika by na změně prodělala. Leč jak by dopadla Evropa? Řekové právě oznámili, že nebudou na Američany hodnit a budou se objímat se Sověty - za před-

▷

Vladimíra Burke

Starosti se slovníkem

pokladu, že s dobrou vůlí Ameriky lze vždy počítat jako se samozřejmostí.

Poslužte si, začínají se ozývat vlivné hlasy v USA. Amerika se konečně začíná zbavovat svého komplexu potřeby být milována. Politickým záměrem nemá být láska, ale respekt. Churchill kdysi napsal, že každý evropský neutrál bude krmit krokodýla za předpokladu, že krokodýl seže krmitele až naposled.

Nedávno jsem studentům doporučil vynikající studii Waltera Laqueura o *holanditis*, nové formě neutralistických zánětů.

V květnu 1945 se irský ministerský předseda de Valera dostavil v Dublinu na německé vyslanectví, aby vyslovil kondolenci a snad i bol nad skonem jistého Hitlera.

A neutralismus už zase vykvetl do velké krávy. Philip Potter, generální tajemník Světové rady církví tvrdí, že Husákův režim buduje spravedlivou společnost, kdežto režim v Holandsku je nespravedlivý a velmi utlačovatelský.

Karl van Miert, hlava belgické socialistické strany, oznámil, že největším nebezpečím je být vasalem Ameriky. Van Miert není vzrušen sovětskými, již zcela zainstalovanými raketami, ale projevuje naprosto rezolutní opozici proti neexistujícím americkým raketám.

Není obtížné zorganizovat sto tisíc demonstrantů v NSR, aby protestovali proti padesáti vojenským přidělcům u velice demokraticky zvoleného režimu v El Salvadoru. Ale sežeňte stovku demonstrantů proti stotisícové sovětské armádě v Afgánistánu!

A lze se divit mladé generaci? Ti, co vyrůstali v sedmdesátých letech, neslyšeli nic jiného, než že Američané jsou nebezpeční (Vietnam) a nemravní (Watergate). Řeklo se však cosi o SSSR?

V NSR přibývá na hospodářských cedulích, že Američané nejsou vítáni.

Amerika nás nechá ve štychu, diví se Ota Filip.

Proč by neměla?

Zmíněný Laqueur napsal: "Neexistuje léčba na evropský neutralismus. Tenhle problém si může vyřešit jen Evropa."

Doporučoval bych spěšné řešení. U našich břehů roste totiž fenomén, zvaný neo-izolacionismus.

Zásluhou novináře Jacka Andersona se veřejnost v dubnu 1980 dozvěděla o takzvané *feasibility study* Pentagonu zrušit, naprosto zanulovat NATO jakožto archaický, ab-

V 5. čísle týdeníku Svazu českých spisovatelů *Kmen* (kdysi majetný Svaz zřejmě zchudl: týdeník vychází jako příloha *Tvorby*, časopisu vydávaného Komunistickou stranou) vyšel pod tímto titulem článek podepsaný značkou -n- a začínající konstatováním: *Chybí nám slovník soudobé české literatury*. Well, milovníky české literatury v Praze jistě potěší, dozví-li se, že už nechybí: Sixty-Eight Publishers, Corp. v Torontu právě jeden vydalo. Nebýt nouze o valuty, Československo by tento torontský slovník jistě dovezlo v hojném počtu - podepsalo přece Helsinskou dohodu o svobodné výměně kulturních informací. Slovník by byl nepochybně dobrým pramenem informací z oblastí, kam pracovníci Ústavu pro českou a světovou literaturu, zabývající se nyní předvýrobou pražských hesel, nemají—pro nedostatek valut a, well, z jiných příčin—snadný přístup: tj. z oblasti exilové a undergroundové literatury. Leč pracujice, na rozdíl od exilového editora Igora Hájka (University of California) a pražských undergroundových editorů, Jiřího Brabce, Jana Lopatky a Jiřího Gruši (mytí oken, noční hlídačství, ne zcela dobrovolné vystěhování) za ztížených podmínek, budou se pracovníci Ústavu asi muset obejít bez torontského zdroje informací.

Laťku, jak se v Praze říká, si však nastavili vysoko: v článku se píše, že Ústav stanovil jedině kritérium pro zařazení nebo nezařazení spisovatelů do svého vědecky pořizovaného slovníku: uměleckou hodnotu. Toto l'art-pour-l'artistické kritérium článek sice nedefinuje, nahrazuje však definici poukazem na to, že výběr bude reprezentovat 70. léta v české literatuře tak, jak ji vydávají naše nakladatelství, a obsáhne asi 600 autorů. Ani pojem "naše" nakladatelství definován, bohužel, není: neznámá-li "česká", nýbrž pouze "domácí", slovník možná nezahrne autory vydávající v exilu: pražská Edice Petlice ovšem odpovídá oběma možným definicím pojmu "naše", a její autoři

surdní koncept.

Spolu s dubnovým číslem *Západu* pošťák přinesl dopis od senátora Moynihana. Senátor oznamuje činy a ptá se svých voličů. Mezi otázkami

budou tedy v ústavním slovníku jistě objektivně zhodnoceni. Vždyť to je cíl, který si tým editorů stanovil: *Kolektiv autorů usiluje o to, aby jeho obraz české literatury let 1971-1981 byl pravdivý v detailu i v celku.*

Na to jsem opravdu zvědavá.

Autoři torontského Slovníku si stanovili skromnější cíl: jejich kniha má pouze zaplnit předpokládané mezery ústavní encyklopedie, vzniklé svrchu zmíněnými objektivními, valutovými a jinými, potížemi. Původně se dokonce uvažovalo o názvu *Diferenční slovník současných českých spisovatelů*, ale editoři, k mé lítosti, od toho pojmenování upustili. Buď jak buď, v torontském soupisu se objevují pouze autoři—celkem asi 400—jejichž dílo v pražském slovníku bude v celku chybět, nebo bude v detailu podáno marxisticky. Někteří přemýšlivci v exilu už proto vyslovili názor, že se vlastně exilově-undergroundoví editoři provinují stejným hříchem, jaký se občas vyčítává pracovníkům pražských Ústavů, tj. že některé spisovatele ze Slovníku vylučují. I oni však narazili na objektivní, a v jejich případě nepřekonatelné potíže. Představme si například, co by se stalo, kdyby noční hlídač Jiří Brabec navštívil dlouholetého pracovníka Svazu českých spisovatelů a Ministerstva vnitra Jana Kozáka a požádal ho o spolupráci při vypracování jeho hesla pro exilově-undergroundový slovník. Jan Kozák by nepochybně zvedl telefon, *if you know what I mean*. Pak je tu též důvod finanční: starat se o propagaci oficiálních pražských autorů si exil věru nemůže dovolit. Doplnění torontského slovníku o dalších cca 600 hesel *à la* Jan Kozák a jiní zasloužilí a národní umělci, nositelé řádů a poct, by zvýšilo už tak astronomické výrobní náklady knihy o dalších cca \$10.000, což je suma, za niž lze vydat pět sbírek poezie, jako je třeba Zahradníkův *Dům Strach* nebo Blatného *Stará bydliště*, které v ČSSR, zřejmě pro malou komerční hodnotu (viz článek *Změna v kultur-*

▷

byl vztah USA k Evropě, smyslu NATO, atd.

Neměl jsem příliš potíží dotazník vyplnit.

□

Azyl

Je to už víc než rok, co jsem navštívila Magora ve Staré Říši. Pobíhal domem s vysavačem. Luxoval tak vehementně, až byl zpocenej. Magor dělá všechno až k potu. Oblík se a musela jsem s ním na prohlídku zahrady. Postávali jsme u geometricky založeného kompostu. Magor vyprávěl, kolika kolečky zaveze který záhon a vůbec o plánech se zahradou. Byly to plány pracné, dalekosáhlé, dlouhodobé. Odhadli jsme to tak na deset let práce. Večer jsme seděli s Juliánou, která čekala v nejbližší době druhé dítě. Do noci jsme si vyprávěli.

Do paměti se mi vrylo, jak Magorovi na StB v Jihlavě říkali, že se nadíng. Litomyským stahují černé mraky. Nade mnou prý šedivě, smál se Magor a věděl, že jeho mraky můžou kdykoliv potemnět. V té době už byl Litomyský ve vazbě a Magor vlastně zástupně za něj vstoupil do VONS.

Magor jezdil do Prahy jednou za dva až tři týdny. Vždycky se zdržel víc než zamýšlel. Nejdelsí zdržení bylo to poslední. Od září se hromadily špatné novinky. V Bartolomějské v té době každou chvíli někoho zmlátili. Už se dostavily i výsledky. Zhruba dvacet lidí se chystalo vystěhovat. Čerstvé bylo přepadení Ziny Freundové.

Zina emigrovat nechtěla. Dva nebo tři dny před přepadením říkala: "Já odjet nechci, nevím co by se muselo stát, museli by mně snad přizabít." Za několik dnů na to, jí "neznámí pachatelé" skutečně přizabíli.

O půlnoci k nám vtrhla návštěva. Tři soudruzi ze Státní bezpečnosti. Dva z nich se průběžně představují - Šimák a Dvořák. Třetí mlčí. Pracovní jsme mu říkali střeček. To proto, že při návštěvách zaujímá palebné postavení. Taky nám sliboval odstře-

lení psa, v případě, že se pes pohne. Tu noc byli soudruzi vlídní.

Šimák potřásal hlavou, když spustil o Magorovi.

"Víte, co mi říkal, když jsem ho potkal?"

"Šimáku, až se to otočí, máš u mně azyl, aby si věděl, že nejsme mstiví."

"Nevíte, co tím myslel?"

Věděli jsme, Magor myslel to, co říkal. Vyprávět to Šimákovi nemělo cenu. Tu noc se také nazvali "přesvědčovací skupinou k emigraci". To nebylo moc nové, jen ten název. Věděli jsme, že právě tihle mají na triku Čárliho. Vráta už taky důvěrně znal Šimákovo rozhovívání, a to, co následuje po výkřiku "za dělnickou třídu". Další lidé měli už podobnou zkušenost a většinou při ní figuroval někdo z přesvědčovací skupiny.

Řekli, že je půl druhé a byli pryč. Vráta zneklidněl. Co vlastně chtěli, jaký měla ta návštěva smysl? Ve skutečnosti bylo 1/4 na 2. V půl druhé zazvonil zvonek u Ziny Freundové. Ptala se, kdo je. "Ivan, seš sama doma?" Sem, kterej Ivan, ptala se rozespálá Zina. "Magor, přece." Zina otevřela dveře. Ve výši očí zahlédla krátce knírek, bílou košili a snad hnědé sako. (Knírek nosil v té době Šimák. Bílou košili a hnědé sako měl na sobě při návštěvě u nás.)

Pak už Zina neviděla nic. Jedna ruka jí zakryla oči a druhá pus. Následovalo mlácení, kopání, otloukání hlavy o futra dveří. Roztrhali na ní noční košili a roztahovali jí nohy. Zůstala ležet nahá na podlaze. Když pachatelé odcházeli, uvědomovala si podle zvuků, že se jedná o tři osoby. Po téhle noci stonala Zina několik týdnů s otřesem mozku. StB o Zině vědělo, že je aktivní členkou VONS.

O odjezdech a Zinině přepadení se Magor dozvěděl při své poslední návštěvě Prahy. Zachoval se magorovsky. Prohlásil, že když 20 lidí odjíždí, sežene dalších dvacet. Začal je shá-

nět. Napsal báseň o Zině. V té básni užil ty nejnechutnější podrobnosti Zinina přepadení. Báseň nosil Magor u sebe a četl jí všude a všem. V hospodě U Medvídků uviděl Šimáka s kolegy. Přisedl si k nim ke stolu.

Šimáku, ruším úmluvu o azylu, seš lidská veš!" Pak se pustil do čtení básně, kde o vších bylo taky. Když se zpráva o tomhle Magorově kousku rozšířila, divili jsme se, že je Magor ještě na svobodě.

Magorovy mraky povážlivě zčernaly. Do tří týdnů byla u Ivana Jirouse provedena domovní prohlídka v souvislosti se samizdatově vydávaným časopisem VOKNO. V kůlničce v rohu zahrady byla prý trochu dodatečně nalezena marihuana. Ivan Jirous byl vzat do vazby.

Podstata tr. činu výtržnictví § 202 byla naplněna publikováním některých Jirousových článků v časopise. V časopise se vyskytují vulgární výrazy. Dále byli vzati do vazby lidé, o nichž se předpokládalo, že jsou členové redakce. Stárek, Frič a V časopise publikovalo několik desítek lidí. Z nich byl vzat do vazby v souvislosti s VOKNEM pouze Jirous.

Předpokládám, že u soudu, který bude Jirouse soudit nepadne ani zmínka o lidských vších. Osobně jsem přesvědčená, že v případě Magora přes pohár trpělivosti StB přepadly právě jeho věty o lidských vších.

Starší generální prokurátor ČSSR se při pohovoru o případu Ziny Freundové nechal slyšet, že už Magor zase sedí, ale výtržnictví, že už mu stáhli a že mu zbyla jen ta tráva. Takle informace generálního prokurátora není pravdivá. Alespoň ne dosud. Marihuanu, o níž mluví prokurátor, má StB ještě v záloze.

Ivan Jirous je od roku 1973 ve vězení počtvrté. □

ni politice ČSSSR? v tomto čísle *Západu* - pozn. red.), vyjít nemohou. Hlasy z Prahy ostatně tvrdí, že se Ústav pro českou a světovou literaturu odhodlal vydat svůj slovník proto, aby doplnil předpokládané mezery ve slovníku torontském: původně prý chtěli počkat, až budou všichni současní autoři *safely dead*, a mýlka v uměleckém hodnocení bude proto vyloučena. Oba slovníky se tedy vlastně budou navzájem doplňovat, a kdo bude chtít získat úplný obraz soudobé české literatury, necht' si opatří i pražský elaborát, až vyjde. Za valuty jej jistě ochotně zašlou.

Pokud budete chtít poslat torontský slovník přátelům v ČSSSR, použijte kufru s dvojitým dnem a služeb čistokrevných Američanů, Kanadánů, Západních Němců apod., které za to pouze vrátí od hranic.

Slovník českých spisovatelů si můžete objednat u Sixty-Eight Publishers, Corp., P.O. Box 695, P.S. "A", Toronto, ON, M5W 1G2. Obsahuje fotografie téměř všech spisovatelů a stojí \$9.95 i s poštovným. □

Změna v kulturní politice ČSSSR?

V deníku *The New York Times* otiskli 18. ledna 1982 interview s Miloslavem Kaizerem, přednostou odboru umění při československém Ministerstvu kultury, v němž tento přednosta odhalil redaktoru *Timesu* Henry Kammovi překvapivé změny v kulturní politice Československa. V časopise *Czechoslovak Newsletter*, vydávaném Radou svobodného Čes-

koslovenska, který je k dispozici americkým senátorům a zastupitelským úřadům ve Washingtoně, komentoval interview redaktor nakladatelství Sixty-Eight Publishers, Corp., Toronto, Josef Škvorecký, a učinil tu také přednostovi Kaizerovi zajímavou nabídku (překládám z anglického originálu).

"Je, mírně řečeno, překvapující," píše redaktor Škvorecký, "když oficiální zástupce marxistického státu prohlašuje, že rozhodnutí, zda něco vydat či nevydat, jsou činěna, jak praví pan Kaizer, na základě čistě obchodních úvah, nikoli na základě ideologickém. Komunistické režimy přece vždycky tvrdily, že kdežto v kapitalistických zemích se knihy vydávají pro zisk, v zemích řídicích se marxistickými principy neovlivňují úvahy o vhodnosti vydat ten či onen titul otázky finanční, nýbrž čistě jen umělecká úroveň rukopisu. Mluví-li pan Kaizer pravdu, naznačovalo by to, že v Československu došlo k prudkému zvratu směrem k jakémusi marxistickému komercionalismu.

Ale zdá se, že pan Kaizer si protřečí: v interviewu s panem Kammem totiž dále říká, že *náš kulturní život... je dotován (subsidized) státem*. Není mi jasné, proč by stát měl dotovat umění, jestliže rozhodnutí co vydat nebo uvést na scénu se činí na základě ryze obchodních kalkulací - pokud ovšem nejsou taková rozhodnutí chybná, učiněná na základě mylného odhadu obchodní hodnoty produktu nabízeného publiku. Obávám se, že právě tohle vysvětluje nutnost státních dotací.

V interviewu dále pan Kaizer vyslovil politování, že *poslední romány pana Kundery ho zklamaly*. Rozhodnutí nevydávat romány pana Kundery (a od roku 1970 nevyšel v ČSSSR ani jeden) bylo tedy zjevně učiněno na základě odhadu jejich komerční hodnoty, učiněném panem Kaizerem. To je však jeden konkrétní příklad, na němž mohu dokázat, že odhad pana Kaizera byl chybný. Sixty-Eight Publishers, Corp. v Torontě vydalo všechny romány, které pan Kundera napsal po roce 1968 - *Život je jinde*, *Valčík na rozloučenou* a *Knihy smícha a zapomnění* - v původních českých zněních, a všechny tři se staly bestsellery nakladatelství. Navíc, byly to rovněž bestsellery ve Francii i jinde, a v r. 1981 za ně pan Kundera obdržel prestižní cenu Commonwealth Prize, jež mu byla udělena v New Yorku.

Protože pan Kaizer v interviewu dále pravil, že *nakladatelstvím (v ČSSSR) nebyl vydán žádný příkaz*

York University

The Chancellor and Senate of York University confer on

Václav Havel

the degree of

Doctor of Letters

honoris causa

and grant all the honours, rights and privileges which appertain to this degree.

Given at the University in Toronto, Canada.

June, 1982.

John P. Reboah
Chancellor

H. G. Gannon
President and Vice-Chancellor

Čestný doktorát

Václavu Havlovi

York University v Torontě udělila 10. června 1982 čestný doktorát českému spisovateli Václavu Havlovi, který je v současné době vězněn. V zastoupení V. Havla, čestný doktorát převzala spisovatelka Zdena Sa-

livarová (na snímku druhá zleva). Čestný doktorát byl také udělen slavnému kanadskému jazzovému pianistovi Oscaru Petersonovi (první zprava).

nevydávat tyto autory, tj. autory, jež pan Kaizer považuje za obchodně nezajímavé - a já jsem patrně jedním z nich, protože mně v Praze od r. 1969 nevyšla jediná kniha - nabízím své knihy, napsané po r. 1968, pražským nakladatelstvím k vydání. Všechny se prodávaly velice dobře, když vyšly u Sixty-Eight Publishers, Corp., většinou byly přeloženy do řady cizích jazyků, a jedna, román *Tankový praporek*, se stal bestsellerem nejen v českém originále, ale i ve francouzském překladu ve Francii, v charvatském překladu v Jugoslávii a v Dánsku jej zakoupil místní Klub čtenářů. Je to satirický román v tradici *Dobrého vojáka Švejka*, knihy, jejíž populari-

ta mezi českými čtenáři neustále roste, a už to je zárukou, že to nebude obchodní propadák, vyjde-li v Československu. Nejen že nebude potřebovat státní dotaci, ale přinese státnímu nakladatelství zisk. Zisky z vydání mých románů - a přirozeně také z vydávání románů pp. Kundery, Vaculíka, Gruši, Klímy aj., pí. Kriševé, z her p. Havla atd. - mohou pak dotovat knihy, jež vyšly na základě chybných odhadů literárního vkusu českých čtenářů, učiněných panem Kaizerem.

K nabídce redaktora Škvoreckého se zatím ani pan Kaizer, ani žádné československé nakladatelství nevyjádřili.

Dopisy

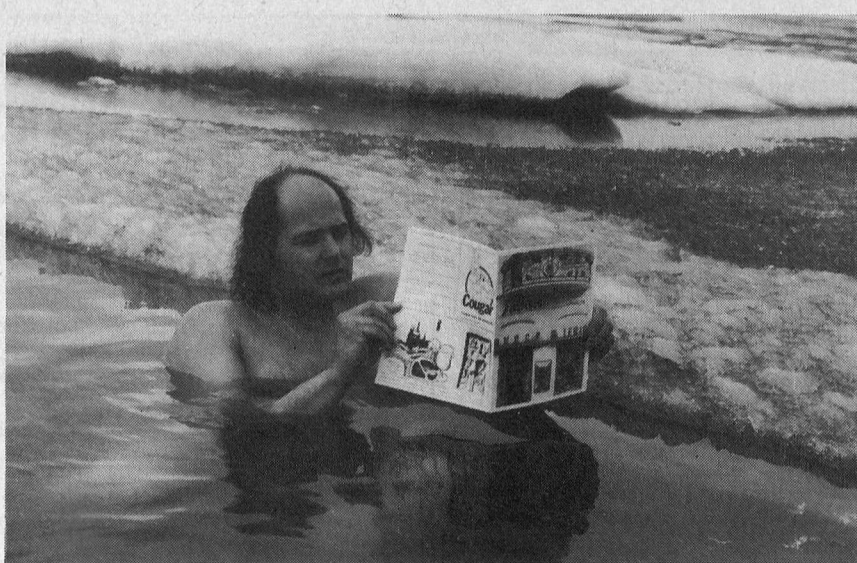
BBC vysílání - oprava

V únorovém čísle č. 2/82 Západu časy pro české a slovenské vysílání BBC byly uvedeny nesprávně jako zimní vysílání místo správného anglického letního času. Vysílání 16:00 - 16:15 bylo zrušeno (vysílání je 16:45 - 17:00) a večerní slovenské vysílání má být 22:15 - 22:45.

Z. T., Anglie

Problémy nově příchozích

Již od počátku, kdy jsme opustili naši starou vlast se zajímáme o časopisy a noviny, které v exilu naši krajané vydávají. S velkým zájmem čteme politické úvahy, referáty, kulturní a sportovní příspěvky i dopisy čtenářů. Téměř úplně však postrádáme příspěvky a články, které by se více zabývaly problémy nově příchozích emigrantů. My, po vyřízení formalit jsme se rozhodli pro emigraci do Kanady. Velice nás mrzí, že jsou lidé, kteří se v první řadě zajímají o výši podpory v nezaměstnanosti, o to, jak si co nejdříve urovnat vztahy s nenáviděným komunistickým režimem. Nedivíme se proto článkům kritizujícím nově příchozí emigraci, když dostávají před-

Západ se dá číst skutečně všude.

M. Petrák, Winnipeg, Canada

nost ti, jejichž nejvyšší mety jsou výše uvedené a kteří nemají ani nejmenší zájem spolupracovat s krajanami, kterým není osud rodné vlasti lhostejný. Dozvěděli jsme se, že když nemáme v Kanadě ani příbuzné ani známé, že nám může poskytnout garanci krajanští organizace. V Německu či Rakousku poradí a pomůže při hledání zaměstnání během pobytu tam American Fund for Czechoslovak Refugees. V Itálii bohužel nikdo. Jsme přesvědčeni, že se mezi krajanými

organizacemi najde někdo, komu není lhostejný osud krajanů čekajících často dlouhé měsíce v uprchlickém táboře.

M. a J. Šenkovi, Itálie

Pozn. red.: V Kanadě se obraťte o informaci a pomoc na adresu: Czechoslovak National Association of Canada, Ústřední imigrační komise, 740 Spadina Ave., Toronto, Ont. M5S 2J2. V Itálii je rovněž reprezentant AFCR.

Deti sa nechcú hlásiť k hriechom svojich rodičov.

Náš mimoriadny spravodajca z Bratislavy nám hlási: Krajinu postihla vlna úteků za hranice. Medzi utekajúcimi je aj značný počet detí významných straníckych funkcionárov a ináč vysoko postavených osôb. Tak Vojtechovi Mihálikovi, prevýznamnému straníckemu básnikovi, národnému umelcovi a riaditeľovi najväčšieho slovenského nakladateľstva Slovenský spisovateľ, utiekla v lete 1981 na Západ dcéra.

Za ňou sa odobral aj syn zosnulého slovenského literárneho historika akademika Andreja Mráza a akademickej maliarky Ley Mrázovej. Ulicu Andreja Mráza v Bratislave síce nepremenovali, lebo mŕtvy akademik za opozdeného syna zrejme nemôže, zato matka, ktorá mu v úteku nezabránila, nebude národnou umelkyňou, ako bolo plánované a už aj ohlásené v kuloároch strany a vlády.

Tiež v rodine Jozefa Kota, šéfredaktora Slovenského nakladateľstva krásnej literatúry, niekdajšieho experimentálneho prozaika a prekladateľa Joyca a Hemingwaya, teraz predného piliera režimu a autora románu Horúčka (viď kritika tohto diela z pera J. Škvoreckého v kni-

he Na brigáde, Sixty-Eight Publishers) panuje smútok. Otec Kot je globetrotter usilovnejší než Ota Ulč, cestujúci ovšem výhradne na štátne útraty. Nedávno ho odvolali zo služobnej cesty vo Francúzsku, pretože Kotov brat utiekol cez polobratrskú Juhosláviu na nepriateľský Západ. Musel v Bratislave vysvetliť, prečo stranu a vládu o bratových úmysloch neinformoval. Zrejme im to vysvetlil úspešne, pretože už je zase na služobnej ceste, tentoraz vo Fínsku. Podľa nášho názoru sa reakčný brat ultraspokrokovému experimentalistovi a joyceidnemu intelektuálovi so svojím úmyslom proste nezveril.

Najhoršia nehoda postrela Jána Soloviča, dramatika a funkcionára Slovenského zväzu spisovateľov. Utekol mu síce iba jeho osobný šofér - teda nie príbuzný - zato ovšem tento šofér vie o pechtloch-mechtloch s. Soloviča a iných významných súdruhov oveľa, oveľa viacej, než nejaký brat, ktorý sa s pokrokovými súrodencami pokiaľ možno nestýka.

Vlnu úteků komentovali z javiska svojho bratislavského kabaretu Lásica a Satinský: "Keď to tak pôjde ďalej, zostaneme tuná iba my, nespol'ahliví."

Na tom, myslíme, niečo je.

Mozart: česká a slovenská hudba

V týždni od 14.-19. júna 1982 se konal na torontské univerzite mozartovský festival "Mainly Mozart Festival". V rámci festivalu dva dny byly věnovány vztahu české a slovenské hudby k mozartovskému období. 17. júna v programu "Mozart and his Slovak Contemporaries" byla uvedena hudba Johana Hummela. 18. júna pak v programu "Mozart and his Czech Contemporaries" hudba Jiřího Bendy. V obou programech vystoupil znamenitý český klavírista-exulant Antonín Kubálek vedle řady dalších sólistů.

Egon pro rok 1981 udělen

Vítězem ceny Egona Hostovského pro rok 1981 je kniha Egona Bondyho *Invalidní sourozenci*, vydaná nakladatelstvem 68 Publishers v Torontě. Cena je ročně udělována nejlepší knize českého nebo slovenského autora, kterému není umožněno publikovat v Československu. Porotu pro udělení ceny tvoří Jiří Kovtun, A. J. Liehm, Josef Škvorecký a Gleb Zekulin. Cena již po třetí rok byla udělena pod patronátem Střediska pro ruská a východoevropská studia torontské univerzity.

Žádná zmínka o Sletu

Západe, po každé, když přijdeš, zamknu se v pracovně (loni v létě po poštovní stávce dokonce doslova) na dva západy, a čtu a čtu a čtu, a nevylezu na boží svět, dokud Tě nepřečtu do posledního písmenka. Vážím si Tě. Jsi vynikající časopis, máš úroveň. Jedna věc mě na Tebe však mrzí. Zatím jsem nenašel jedinou zmínku o tak významné události, jakou je V. Jubilejní slet československého Sokolstva v zahraničí, který se koná ve dnech 2.-5. července 1982 ve Vídni.

Že bys o sletu nevěděl, o tom pochybuji. Že o něm nepíšeš, to mne zaráží.

F. Králík, Kanada

Pozn. red.: Budeme se snažit polepšit.

Josef Šryck zemřel

Sděluji Vám s politováním, že 3. března 1982 zemřel v kibucu Neot Mordechai můj dobrý přítel (a Váš častý přispěvatel), pan redaktor Josef Šryck. I když jeho poslední drobné práce pravděpodobně byly poznamenány vědomím neodvratně se blížícího konce, přece to byl až do posledka neohrožený bojovník za lidská práva a za demokracii. Jeho vtipné a řízné stati v "Jerusalem Post" a v "Haaretz" byly v tomto směru proslulé, takže za ně od zdejších oficiálních míst moc vděku a slávy nesklidil, spíš naopak.

H. Fořt, Israel

Pozn. red.: Pan Josef Šryck byl jedním z nejčastějších a nejpilnějších přispěvatelů a povzbuditelů časopisu Západ. Jeho postřehy, připomínky, ať již kladné či záporné byly neopakovatelné. Vyslovujeme rodině a přátelům pana Josefa Šrycka touto cestou naši soustrast. Josef Šryck byl příkladný moravský vlastenec.

Výsledek kvizu Západu z dubnového č. 2/82

Řekla bych, že se jedná o studentky gymnázia při předtančení na ples školy, jistá jsem si, že v náchodském Beránku. Dobrák Grau by měl radost, pane Škvorecký. Kvůli tomuhle tanečnímu sálu jsme se postupně se sestrou vyskytovaly na černé listině gymplu co se studijních výsledků týče a rodiče ztráceli nervy (u mě už méně neb jsem mladší ratolest a oni přirozeně zmoudřeli). Díky za pěkné znovu-vybavení krásných časů a hlavně díky za celý senzační časopis! Doufám, že i já budu stát brzo na vlastních nohou (bydlím zatím u sestry a učím se anglicky a čekám na vysněnou zelenou kartu) a budu si moci časopis objednat i já sama.

Vladěna Dobešová, USA

Milá Vladěno,

vše jste uhádla. Jsou to skutečně studentky gymnázia v Náchodě. Uvěřili jsme fotku proto, že nás potěšilo, jak tyto příslušnice SS mládeže zůstávají, i v r. 1981, věrny lidovým tradicím, pokud se týče národních krojů - přesně takové kroje můžete vidět např. na českých dívkách v Austinu, Texas - a ve svém socialistickém uvědomění nepoklonkují před nějakou západní módou. Přejeme Vám brzké zvládnutí angličtiny, zelenou kartu a mnoho úspěchů. Budeme Vám rok posílat Západ zdarma. Gratulujeme a děkujeme za dopis.

Redakce

Americký požívačnick Západu

Děkuji mnohokrát za anglické číslo Západu. Četl jsem to od začátku do konce. Shledal jsem interview fascinující - všechny - a pouze jsem si přál číst dřívější a pravděpodobně mnohem delší interview v češtině. Satiry a historie byly vynikající, z historie mne zejména upoutalo informativní a osobní hodnocení V. Fleischera o tom, co se skutečně stalo ve Vietnamu; rov-

něž J. Škvoreckého bezvadné, vtipné a akademicky fundované srovnání některých freudovských rysů ve všech formách totalitarismu, stejně jako jeho zajímavé hledání nové Dvořákiády v žijících svědcích, jako např. Mary Klimesh. Celé číslo je bohatý dort, který jsem užídal s požívačnou nenasytostí. Chutnalo to příliš dobře. Uznání hlavnímu šéfovi a redakční radě, sedící okolo něčeho, co vypadá jako znamenitá, velká láhev vína.

John Crockett,
International Communication Agency,
Washington, D.C.

Dopis papeže

Vultum tuum desiderat universa terra
Ioannes Paulus II.

Nevnucujte se

Trochu mi vadí, že jste poslali něco, co jsem neobjednal (anglický Západ).

V. Krátký, Kanada

K anglickému Západu

S dubnovým číslem Západu jsme rozesílali i výbor důležitých článků z minulých čísel, který jsme nazvali ZÁPAD (THE WEST).

Naši emigranti, mnozí z nich čtenáři Západu se s úspěchem zařadili do života v mnoha zemích.

To však nestačí. Mnozí lidé v zemích, které nás hostí, neví, proč jsme vlastně přišli. Mají zkreslené představy o komunismu, marxismu a "reálném" socialismu. Mnozí věří dezinformaci v tisku, televizi a rozhlasě.

Proti tomu se musí něco dělat. Náš hlas musí být víc slyšet a všude, kde vycházejí noviny, kde je rozhlas a televize, kde politici ukazují kolísavost, naivitu a neznalost.

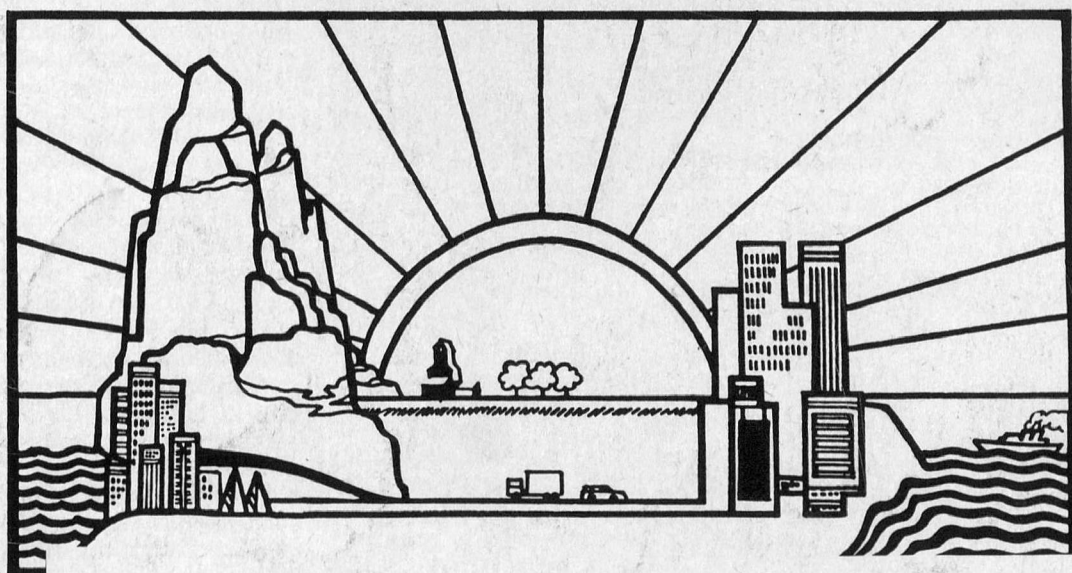
Jednou z možných cest je anglický Západ, který jste dostali. Máte známého novináře, spisovatele, poslance, vládního úředníka? Dejte mu tento výtisk. Pošlete jej známé osobnosti ve vaší zemi s doprovodným dopisem. Každý aktivní čin může přinést užitek. Nabídněte i jednotlivé články vašim novinám nebo televizi.

Poslali jsme anglický Západ i do zemí, kde se nemluví anglicky. Myslíme si, že i tam víc lidí čte anglicky než česky. Proto se i tam anglický Západ bude moci uplatnit.

Ve vydávání anglického Západu bychom mohli pokračovat. Prostředky pro to však jsou prostředky Západu. Budeme vám vděční, když uvážíte dvě věci: Užijte zasláné číslo Západu inteligentním způsobem, a pošlete nám za něj těch \$3.50, třebaže jste si jej neobjednali. Je to na dobrou věc.

Redakční rada

Patříte do Kanady

...a Kanada patří vám

Kanada je vaše země. Každá provincie, každé město, každá vesnice. Atlantické provincie na východě, úchvatný kraj kolem hlavního města, nebetyčné Skalisté hory, a za nimi západ.

Země úchvatné přírodní krásy, vyspělé civilizace a prostého přátelství; žádná jiná země nemůže nabídnout takový výběr pro vaši dovolenou.

Poznávejte letos krásy Kanady.

Canada

Canadian Government
Office of Tourism

Office de tourisme
du Canada